

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΥΦΕΣΗΣ**

ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ:

**ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ
ΜΟΥΖΑΚΗ ΑΛΙΚΗ ΜΑΡΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΝΕΚΤΑΡΙΑ**

**ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:
ΓΑΤΟΜΑΤΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ**

ΠΑΤΡΑ 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Οι επιχειρήσεις ανάλογα με το μέγεθος τους, δηλαδή τα κεφάλαιά τους, τα κέρδη τους, τον αριθμό των προσώπων που απασχολούν, διακρίνονται σε μικρομεσαίες, μικρομεσαίες, μεσαίες και μεγάλες. Εμείς στη μελέτη μας αυτή θα ασχοληθούμε με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Με επιχειρήσεις δηλαδή που η κεφαλαιοποίησή τους είναι μικρομεσαία, απασχολούν μικρό αριθμό ανθρώπων, ανταγωνίζονται συνήθως με μεγαλύτερες εταιρείες, το ποσοστό του μεριδίου αγοράς που κατέχουν είναι μικρό, αλλά τα κέρδη τους αναλογικά με το μέγεθος τους δεν είναι απαραίτητα μικρά. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν αρκετές ιδιαιτερότητες, και μια από τις σημαντικότερες ιδιαιτερότητες είναι πως είναι αρκετά ευάλωτες στις οικονομικές και πολιτικές αλλαγές που κατά καιρούς παρατηρούνται στην χώρας μας.

Στο οικονομικό περιβάλλον οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν συντελεστές όπως: ο πληθωρισμός, η ανεργία, οι νομισματικές αλλαγές που επήλθαν μετά την είσοδο του Ευρώ, η παγκοσμιοποίηση που επηρέασε τη δυναμική των μικρών επιχειρήσεων αφού εισάγονται ειδικά από τριτοκοσμικές χώρες, προϊόντα σε πολύ χαμηλές τιμές που ο Έλληνας επιχειρηματίας δεν μπορεί να ανταγωνιστεί. Τέλος έχουμε ένα συνεχές μεταβαλλόμενο κοινωνικό περιβάλλον, με αλλαγές στο τρόπο ζωής, αλλά και στην γενικότερη συμπεριφορά του καταναλωτή.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις λειτουργούν σε ένα μεταβαλλόμενο επιχειρησιακό περιβάλλον οικονομικό, κοινωνικό, τεχνολογικό, πολιτικό το οποίο ασκεί πάνω τους δυνάμεις τις οποίες εν μέσω οικονομικής κρίσης μπορούν να αντιμετωπίσουν μόνο μέσα, από ένα καλά οργανωμένο σχέδιο λειτουργίας των επιχειρήσεων.

Ο σκοπός της εργασίας αναφέρεται στη σημαντικότητα για τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις λόγω και της οικονομικής κρίσης, να αντιμετωπίσουν τις όποιες δυσκολίες και να παραμείνουν ανταγωνιστικές αλλά και βιώσιμες. Οι συνεχείς πιέσεις από το εξωτερικό περιβάλλον, οι περιορισμένες επενδύσεις από το κράτος, η ελλιπής βοήθεια των τραπεζών, η έλλειψη εκπαίδευσης κ.λπ., δυσκολεύουν το έργο των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.

Στην παρούσα λοιπόν εργασία θα αναφερθούμε στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και στο πως η οικονομική κρίση τις έχει επηρεάσει.

Θα δοθούν στοιχεία σχετικά με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την λειτουργία τους, θα αναλύσουμε στοιχεία σχετικά με την οικονομική κρίση και μέσα από έρευνα θα συγκεντρώσουμε σχετικά στοιχεία με τις συνέπειες της οικονομικής κρίση, επεξεργαζόμενοι τις απαντήσεις που δόθηκαν βάσει ερωτηματολογίου από μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα θέλαμε να εκφράσουμε την εκτίμησή μας καθώς και τις ευχαριστίες μας προς τον καθηγητή μας και εισηγητή της παρούσας πτυχιακής εργασίας κο Γατομάτη για την βοήθεια που μας παρείχε κατά την διάρκεια συλλογής, επεξεργασίας και καταγραφής στοιχείων και πληροφοριών με σκοπό της ολοκλήρωσης της πτυχιακή μας εργασίας.

Θα θέλαμε επίσης να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη μας προς τις οικογένειες μας για την συμπαράστασή τους προς εμάς τόσο κατά την διάρκεια συγγραφής της παρούσας εργασίας όσο και κατά την διάρκεια των σπουδών μας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία αυτή ασχοληθήκαμε με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την λειτουργία τους εν μέσω οικονομικής ύφεσης. Στην ουσία η εργασία αυτή αποτελεί μία μελέτη σχετικά με το πώς μια μικρομεσαία επιχείρηση μπορεί να επιβιώσει και να αντιμετωπίσει τις συνέπειες της οικονομικής ύφεσης.

Στο ξεκίνημα της εργασίας γίνεται μια μικρή εισαγωγή στο θέμα, δηλαδή μια μικρογραφία των όσων στην συνέχεια θα αναλυθούν στα τέσσερα κεφάλαια από τα οποία απαρτίζεται η εργασία.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύουμε την έννοια της μικρομεσαίας επιχείρησης. Δίνουμε στοιχεία σχετικά με την έννοια της μικρομεσαίας επιχείρησης και την λειτουργία της, τους λόγους που την διαχωρίζουν από τις μεγάλες επιχειρήσεις, για το ποια είναι η θέση της στην ελληνική αγορά, ενώ στο τέλος του κεφαλαίου καταθέσαμε λίγα στοιχεία σχετικά με την έννοια του επιχειρηματία και της επιχειρηματικότητας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζουμε στοιχεία σχετικά με την πορεία της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία έτη. Αναλύουμε τους παράγοντες και τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης επί των ελληνικών επιχειρήσεων.

Στο επόμενο κεφάλαιο περιγράφουμε το πώς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανταποκρίνονται επιβιώνουν ή όχι από την οικονομική ύφεση και παρουσιάζουμε ποσοστά και στοιχεία από έρευνες σχετικές που κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί.

Τέλος για την καλύτερη κατανόηση των όσων θεωρητικά καταγράψαμε παρουσιάζουμε δύο έρευνες που πραγματοποιήσαμε στα πλαίσια της εργασίας αυτής.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο : ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	3
1.1 Η ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ	3
1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	4
1.3 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	6
1.4 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	7
1.5 ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	8
1.6 ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	9
1.7 ΤΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	10
1.8 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ	11
1.9 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΜΕ	15
1.10 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	16
1.11 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ	18
1.12 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ	22
2.1 Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	22
2.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΜΠΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	23
2.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	24
2.4 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	25
2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	27
2.6 Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΑΣΠΙΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	30
2.7 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΜΟΧΛΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΦΕΣΗ	35
3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	34
3.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΕΡΕΥΝΑ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	47
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	80
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ	81
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	83

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις παίζουν σπουδαίο ρόλο στην οικονομία και συγκεκριμένα στο παράγοντα απασχόληση. Ο ρόλος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στο κομμάτι της απασχόλησης πηγάζει από την ανάγκη τους σε προσωπικό το οποίο θα παράγει διπλά από ότι το προσωπικό μιας μεγάλης επιχείρησης. Συγχρόνως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ανταποκρίνονται λόγω μεγέθους καλύτερα στο παραγωγικό κύκλο από ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες λόγω μεγέθους δε παρουσιάζουν ευελιξία.

Στην ήδη δύσκολη οικονομική κατάσταση που περιβάλλει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, έρχονται να προστεθούν και οι αλλαγές στο φορολογικό και εργατικό καθεστώς οι οποίες ιδιαίτερα τα τελευταία 10 έτη, είναι συχνές. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις καλούνται να ανταποκριθούν και να ανταπεξέλθουν στις αλλαγές αυτές και συνάμα να αντισταθούν στην όλο και πιο δυσβάσταχτη για αυτές οικονομική κρίση.

Η οικονομική κρίση είναι δυσβάσταχτη για όλους και ιδίως και για τις ΜΜΕ οι οποίες λόγω του μεγέθους τους είναι αρκετά ευάλωτες σε οποιαδήποτε οικονομική, εργασιακή και φορολογική αλλαγή υπάρξει.

Θα μπορούσαμε να πούμε πως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν τα πρώτα και σημαντικότερα θύματα μιας παρατεταμένης κρίσης. Επιπρόσθετα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις επηρεάζονται δυσανάλογα σε σχέση με το μέγεθός τους από την οικονομική κρίση, κυρίως λόγω των περιορισμένων οικονομικών τους πόρων.

Τα σημαντικότερα προβλήματα στην λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι τα εξής:

- Έντονος ανταγωνισμός από μεγαλύτερες επιχειρήσεις
- Έντονος ανταγωνισμός από εισαγόμενα φθηνότερα προϊόντα
- Υψηλό λειτουργικό κόστος
- Υψηλή φορολογία
- Υψηλά λειτουργικά έξοδα

- Έλλειψη ρευστότητας.

Όλα αυτά που προαναφέραμε αποτελούν μια μικρογραφία της κυρίως ανάλυσης του θέματος, η οποία ακολουθεί στην συνέχεια της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

1.1 Η ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

Οι ΜΜΕ διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία, καθώς αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της επιχειρηματικής δραστηριότητας, ενώ τα κύρια πλεονεκτήματα μιας εύρυθμης λειτουργίας του θεσμού των ΜΜΕ είναι τα ακόλουθα¹:

- Προάγουν την κοινωνική σταθερότητα.
- Εξασφαλίζουν υψηλούς ρυθμούς βιώσιμης ανάπτυξης.
- Διατηρούν τον ζωτικό δεσμό μεταξύ της παραγωγικής πραγματικότητας και της εδαφικής της διάστασης.
- Αποτελούν ίσως τον αποτελεσματικότερο τρόπο καταπολέμησης της ανεργίας και όλων των προβλημάτων που αυτή προκαλεί καθώς δημιουργούν περισσότερες θέσεις απασχόλησης.
- Συμβάλλουν στην ενίσχυση της ιδέας της “κοινωνίας της γνώσης” καθώς αποτελούν χώρους κατάρτισης.
- Ενισχύουν τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των κρατών μελών και της ΕΕ.

Ωστόσο, οι ΜΜΕ παρουσιάζουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη του θεσμού τους, όπως η απουσία οικονομιών κλίμακας, ο (συνήθως) υψηλός επιχειρηματικός κίνδυνος, η έλλειψη εγγυήσεων για προσφυγή στον δανεισμό, οι συχνά δαιδαλώδεις γραφειοκρατικοί μηχανισμοί κ.α. Η ΕΕ έχει συνειδητοποιήσει αφενός τα σημαντικά οφέλη από την ενίσχυση του θεσμού των ΜΜΕ και αφετέρου τα προβλήματα, τα οποία αντιμετωπίζουν και για αυτό το λόγο έχει θέσει την εξάλειψη των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ στην πρώτη θέση στην ιεραρχία των δραστηριοτήτων της².

Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την Μικρομεσαία Επιχείρηση καλό είναι να ξεκινήσουμε πρώτα με τον ορισμό της επιχείρησης, τις μορφές και τα μεγέθη που διακρίνονται στην Ελλάδα.

¹ www.imegsevee.gr/.../article/.../xrimatodotisi_mirkwn_epixeirisewn

² www.imegsevee.gr/.../article/.../xrimatodotisi_mirkwn_epixeirisewn

Ο ορισμός που φέρεται πλέον σήμερα ως ο ευρύτερα αποδεκτός είναι ότι **επιχείρηση** χαρακτηρίζεται η ποριστική οικονομική μονάδα που αποτελεί αυτοτελή και υπεύθυνη οργάνωση παραγωγικών συντελεστών και διαχείρισης συναλλαγών με τις οποίες και επιδιώκει το μέγιστο δυνατό κέρδος. Το δε κέρδος κατά κανόνα θα πρέπει να υπερβαίνει την αντίστοιχη συνήθη αμοιβή (ως αντιμισθία) της διοικητικής ή εκτελεστικής εργασίας που επιτελείται σε αυτήν. Οι νομικές μορφές αυτής είναι οι ατομικές και οι εταιρικές (Ομόρρυθμη (Ο.Ε.), Ετερόρρυθμη Εταιρεία (Ε.Ε.), Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Ε.Π.Ε.), Ανώνυμη Εταιρεία (Α.Ε.), Ανώνυμη Ναυτιλιακή Εταιρεία (Α.Ν.Ε.), Συνεταιρισμός, Συμπλοιοκτησία. Τα μεγέθη αυτής είναι μικρές, μεσαίες, μεγάλες και επιχειρήσεις κολοσσοί. Τελευταία αναφέρονται και οι "μικρομεσαίες επιχειρήσεις" (ΜΜΕ), όχι τόσο ως ενδιάμεση κατηγορία των δύο πρώτων, αλλά αθροιστικά αυτών, για λόγους πολιτικής ανάπτυξης και ένταξής τους σε προγράμματα επιχορηγήσεων.

1.2 ΟΡΙΣΜΟΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΑΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Η Μικρομεσαία Επιχείρηση, περιλαμβάνει μια ομάδα επιχειρήσεων και συγκεκριμένα τα παρακάτω είδη³:

- Τη Μεσαία Επιχείρηση.
- Τη Μικρή Επιχείρηση.
- Τη Πολύ Μικρή Επιχείρηση.

Τα βασικά χαρακτηριστικά του κάθε είδους, σύμφωνα με τη Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αναπτύσσονται στη συνέχεια.

Η Μεσαία Επιχείρηση χαρακτηρίζεται από:

- Αριθμό εργαζόμενων μικρότερο των 250 ατόμων.
- Κύκλο εργασιών μικρότερο ή ίσον με 50 εκατ. € ή συνολικό ισολογισμό μικρότερο ή ίσον με 43 εκατ. €

Η Μικρή Επιχείρηση χαρακτηρίζεται από:

- Αριθμό εργαζόμενων μικρότερο των 50 ατόμων.

³ iek-sindou.thess.sch.gr/?q=el/system/files/MIKROMESAIWN.PDF

-Κύκλο εργασιών μικρότερο ή ίσον με 10 εκατ. € ή συνολικό ισολογισμό μικρότερο ή ίσον με 10 εκατ. €

Η Πολύ Μικρή Επιχείρηση χαρακτηρίζεται από:

- Αριθμό εργαζόμενων μικρότερο των 10 ατόμων.

- Κύκλο εργασιών μικρότερο ή ίσον με 2 εκατ. € ή συνολικό ισολογισμό μικρότερο ή ίσον με 2 εκατ. €

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εφαρμόζει τον ορισμό αυτό στα κοινοτικά προγράμματα και στις κοινοτικές πρωτοβουλίες, και παράλληλα συστήνει χωρίς δέσμευση την εφαρμογή του ίδιου ορισμού στα προγράμματα αυτά, από τα κράτη μέλη.

Στην Ελλάδα, ο ορισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εφαρμόζεται ευρέως για πολλούς και σημαντικούς λόγους. Παράδειγμα της εφαρμογής του αποτελεί η ενσωμάτωση του στα κριτήρια κατάταξης σε συγκεκριμένη ομάδα, της κάθε επιχείρησης που υποβάλλει αίτηση προς χρηματοδότηση βάση του Αναπτυξιακού Νόμου Ν. 3299 / 2004. Η Ελλάδα, όπως κάθε ευρωπαϊκή χώρα, είναι χώρα μικρομεσαίων επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής (ατομική, ΑΕ, ΟΕ, ΕΕ, ΕΠΕ).

Σύμφωνα με τις δημοσιεύσεις του Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ., οι επιχειρήσεις με λιγότερα από 100 άτομα προσωπικό αντιστοιχούν σε 99,8% του συνόλου των επιχειρήσεων και απασχολούν περίπου το 60% του εργατικού δυναμικού. Ενώ οι επιχειρήσεις με 10 άτομα προσωπικό αποτελούν το 96,3% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων. Ο μεγαλύτερος κλάδος ύπαρξης ΜΜΕ στην Ελλάδα είναι το εμπόριο και συγκεκριμένα το λιανικό εμπόριο, τονίζουμε λοιπόν ότι το πλήθος των πολύ μικρών επιχειρήσεων αντιστοιχεί σε ποσοστό 96% του συνόλου των εμπορικών επιχειρήσεων και στο 80% του συνόλου των απασχολούμενων στο εμπόριο. Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας (ΕΛΣΤΑΤ 2007) ο τομέας του εμπορίου συνολικά απαρτιζόταν από 305.724 επιχειρήσεις κάθε νομικής μορφής, οι οποίες αντιστοιχούσαν σε ποσοστό 35,4% του συνόλου των Ελληνικών επιχειρήσεων (βλ. Παράρτημα Α παράγραφος 2). Η οικονομική κρίση που διέρχεται η Ελλάδα έχει επηρεάσει σημαντικά τον συγκεκριμένο τομέα. Η μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος, η επιβράδυνση της πιστωτικής επέκτασης, η αύξηση της ανεργίας καθώς και η συγκρατημένη καταναλωτική συμπεριφορά, επηρεάζει τον κλάδο οδηγώντας σε μείωση της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Μια ακόμη προσέγγιση η οποία μπορεί να μας δείξει πόσο σημαντικές είναι οι ΜΜΕ είναι αν τις δούμε σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και παρουσιάσουμε ένα απόσπασμα από την Μελέτη του

Ινστιτούτου Μικρών Επιχειρήσεων με θέμα “Χρηματοδότηση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων” έτος 2009 που αναφέρει ότι «...σε σύνολο 20 εκατομμυρίων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ, το 99,8% είναι ΜΜΕ, οι οποίες απασχολούν το 67,4% του εργατικού δυναμικού και προσφέρουν το 57,7% της προστιθέμενης αξίας» και συμπληρώνει «Αν και οι μεγάλες επιχειρήσεις απασχολούν σχετικά υψηλά ποσοστά εργατικού δυναμικού σε συγκεκριμένους κλάδους, σε μεγέθη αριθμού των επιχειρήσεων οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία. Το γεγονός αυτό τις καθιστά κλειδί στην ευρωπαϊκή οικονομική ανάπτυξη και οι χαρακτηρισμοί “ατμομηχανή”, “ραχοκοκαλιά” και “γίγαντες” που τους αποδίδονται δεν είναι τυχαίοι. Όπως πολύ σωστά επισημαίνουν οι υπέρμαχοι της στήριξης των πολιτικών για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με βάση τις μικρές επιχειρήσεις, ενδεχόμενες πρωτοβουλίες που στοχεύουν σε αυτές αναμένεται να επιφέρουν σημαντικά οφέλη στην ευρωπαϊκή οικονομία. Χαρακτηριστικά αναφέρεται το παράδειγμα ότι εάν δοθεί στις πολύ μικρές επιχειρήσεις η δυνατότητα πρόσληψης ενός μόνο ακόμα εργαζομένου, το αποτέλεσμα στην αύξηση της απασχόλησης και την αντίστοιχη μείωση της ανεργίας θα είναι θεαματικό.»

1.3 Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το πρώτο ερώτημα που προκύπτει είναι γιατί υπάρχει η αναγκαιότητα μελέτης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων; Η απάντηση είναι απλή και περιεκτική. Μελετάμε τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις επειδή είναι «σημαντικές».

Θα μπορούσε κάποιος να ισχυριστεί πολύ απλά ότι η σπουδαιότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων βασίζεται στο ότι οι επιχειρήσεις αυτές αποτελούν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, φτάνοντας περίπου στα ¾ του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων όσο και κυρίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο όπου πάνω από το 99% των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στις χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συγκαταλέγονται στις λεγόμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

1.4 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις διατηρούν μία σειρά από πλεονεκτήματα, τα οποία τις καθιστούν σημαντικό παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης.

(α) Ευελιξία: το μικρό τους μέγεθος, σε σχέση με τις μεγάλες εταιρείες (π.χ. πολυεθνικές) τις καθιστά περισσότερο ευέλικτες και ευπροσάρμοστες στις συνεχώς μεταβαλλόμενες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες. Επιπλέον δεν χαρακτηρίζονται από τις μεγάλες δύσκαμπτες γραφειοκρατικές δομές των μεγάλων επιχειρήσεων και ως εκ τούτου μπορούν να ανταποκριθούν με μεγαλύτερη ταχύτητα στις αλλαγές που συντελούνται.

(β) Ανάπτυξη Ενδοεπιχειρηματικότητας: οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις συνήθως συνιστούν το προσφορότερο περιβάλλον για την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών από νέους ταλαντούχους που επιζητούν οικονομική ανεξαρτησία και επαγγελματική αποκατάσταση

(γ) Γρηγορότερη υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών: η ανάδυση της νέας τεχνολογίας των υπολογιστών βελτιώνει την παραγωγικότητα της μικρής και μεσαίας κλίμακας παραγωγής, σε σύγκριση με τις μεθόδους της μαζικής παράγωγης⁴.

Σαν συνέπεια της διαρθρωτικής μεταβολής στην παραγωγή από την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών «... παρατηρούμε, τουλάχιστον στις βιομηχανικές χώρες, μια διαδικασία μεταβολής στην κατανομή του μεγέθους των εργοστασίων και των επιχειρήσεων, η οποία επηρεάζεται σημαντικά από τις νέες σχέσεις ανταλλαγής ευελιξίας-μεγέθους που σχετίζονται με τις ηλεκτρονικές τεχνολογίες παραγωγής... στους κλάδους μαζικής παραγωγής η υψηλότερη ευελιξία των νέων μορφών αυτοματοποίησης είναι πιθανόν ότι θα επιτρέψει την αποδοτική επιβίωση σχετικά μικρότερων επιχειρήσεων» .

⁴ Κυριαζόπουλος Π. (2008) 'Σύγχρονες μορφές διοίκησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων', Σύγχρονη Εκδοτική

1.5 ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι οικονομικές επιδόσεις και η καινοτομία, η ανταπόκριση στις ανάγκες και η δημιουργία θέσεων εργασίας αποτελούν τη φωτεινή πλευρά της εικόνας των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Υπάρχουν όμως και συγκεκριμένα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τα όποια προέρχονται κυρίως από την ίδια τους τη φύση ως μικρομεσαίες.

Στην εποχή της παγκοσμιοποίησης και του μονοπωλιακού καπιταλισμού, ο αδυσώπητος ανταγωνισμός μεταξύ των κεφαλαίων δημιουργεί τον κανόνα «το μεγάλο ψάρι τρώει το μικρό», με αποτέλεσμα οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις να είναι οι πρώτες που αποτελούν το θήραμα των μεγάλων επιχειρήσεων για εξαγορές .

Εγγενές χαρακτηριστικό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ότι έχουν περιορισμένους πόρους και αυτοί οι περιορισμοί μπορεί να αφορούν είτε τα ίδια κεφάλαια της επιχείρησης, είτε τη δυνατότητα που αυτές έχουν ώστε να χρηματοδοτηθούν από πιστωτικά ιδρύματα (τράπεζες). Αποτέλεσμα αυτών των περιορισμών είναι να έχουν μεγάλες δυσκολίες στο να ανταγωνιστούν σε ίση βάση τις παγκοσμιοποιημένες επιχειρήσεις, εφόσον οι τελευταίες έχουν τη δυνατότητα να δαπανήσουν μεγάλα ποσά για ανάπτυξη νέων προϊόντων, τεχνολογία και έρευνα αγοράς.

Χαρακτηριστικό, επίσης, των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ότι έχουν έλλειψη από υψηλά εξειδικευμένο προσωπικό (specialist expertise) και αυτό οφείλεται είτε στους περιορισμένους χρηματικούς τους πόρους είτε στην ιδιοσυγκρασία του ιδιοκτήτη της μικρομεσαίας επιχείρησης ο οποίος στην πλειονότητα των περιπτώσεων ασκεί ένα συγκεντρωτικό (και αυταρχικό) μοντέλο διοίκησης. Τέλος, η μεγάλη πλειονότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων λειτουργούν τοπικά και έχουν περιορισμένες δυνατότητες αύξησης του μεγέθους τους, εν' αντιθέσει με τους μεγάλους ανταγωνιστές τους οι οποίοι έχουν πρόσβαση σε πολλές αγορές και ανευρίσκουν καινοτομικές ιδέες μέσω της επαφής τους με πελάτες διαφορετικών απαιτήσεων και πολιτισμικών χαρακτηριστικών .

1.6 ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Με τον όρο περιβάλλον εννοούμε όλους τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μικρομεσαία επιχείρηση είτε άμεσα είτε έμμεσα και την αναγκάζουν να λάβει μέτρα προκειμένου να μπορέσει να ανταποκριθεί με επιτυχία στους στόχους της⁵. Το περιβάλλον είναι δυναμικό και οι μεταβολές που συμβαίνουν μέσα σε αυτό μπορούν να μετρηθούν. Το περιβάλλον αποτελείται από τους εξής παράγοντες:

I. Το υπερεθνικό περιβάλλον: Το υπερεθνικό περιβάλλον εμπεριέχει την εθνική οικονομία. Είναι το πλαίσιο των κανόνων και των συμφωνιών που λαμβάνουν χώρα και οδηγούν την οικονομία στους επιθυμητούς στόχους. Στόχος της Ε.Ε. είναι να επιτευχθεί η σύγκλιση των οικονομιών των χωρών μελών της Ευρώπης.

Για να το πετύχει αυτό έχει δημιουργήσει το Κοινοτικό πλαίσιο Στήριξης το οποίο με τα αντίστοιχα προγράμματα για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τις χρηματοδοτεί και τις στηρίζει. Μπορεί να γίνει εύκολα κατανοητό πως αυτή η προσπάθεια της Ε.Ε. έχει αντίκτυπο στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και τις επηρεάζει άμεσα. Το μακροοικονομικό περιβάλλον: Με τον όρο μακροοικονομικό περιβάλλον εννοούμε την οικονομική κατάσταση της χώρας. Πληθωρισμός, ανεργία, αγορά, αμοιβές, τιμάρθμος, το εθνικό προϊόν αποτελούν έννοιες που περιλαμβάνονται στο μακροοικονομικό περιβάλλον και επηρεάζουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Η ελληνική οικονομία δυστυχώς εισάγει την πλειοψηφία των πρώτων υλών που χρησιμοποιεί και αυτό συνεπάγεται αυξημένο κόστος.

III. Το πολιτικό περιβάλλον: Το πολιτικό περιβάλλον είναι τα πιστεύω και η εφαρμογή της πολιτικής της εκάστοτε κυβέρνησης. Το ζήτημα της οικονομίας δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μικροκομματικά, αλλά πρέπει επιτέλους να υπάρξει μια κοινή γραμμή αν θέλουμε να αναπτύξουμε τη χώρα μακροχρόνια. Επίσης πρέπει να ξεκαθαρίσουμε τα όρια του κοινωνικού κράτους από τον κρατικό παρεμβατισμό και τα περιθώρια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

⁵ Γεωργαντά Ζωή, (2003), Επιχειρηματικότητα και Καινοτομίες, , Εκδόσεις Ανίκουλα, Αθήνα

IV. Το νομικό πλαίσιο: Το νομικό πλαίσιο είναι η ισχύουσα νομοθεσία που μέσα στα όρια αυτής υποχρεούνται οι επιχειρήσεις να κινούνται. Χρησιμοποιείται και για την προστασία του καταναλωτή, αλλά και των επιχειρήσεων.

V. Το τεχνολογικό περιβάλλον: Με το όρο τεχνολογικό περιβάλλον εννοούμε τόσο τον τεχνολογικό εξοπλισμό που διαθέτει η παραγωγή όσο και των γραφείων και της διοίκησης. Στη σημερινή ειδικά εποχή, όπου οι εξελίξεις είναι ραγδαίες και συνεχείς το να διαθέτεις τελευταίας γενεάς εξοπλισμό είναι απαραίτητο και είναι ένας από τους παράγοντες που μπορούν να εξασφαλίσουν το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μια επιχείρηση.

VI. Το κοινωνικό περιβάλλον: Είναι όλες οι μεταβλητές όπως η δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού, η ηλικιακή σύνθεση, η γεωγραφική κατανομή τους κλπ, που με τις αλλαγές τους επηρεάζουν άμεσα και έμμεσα τις επιχειρήσεις.

VII. Το περιβάλλον της αγοράς: περιβάλλον της αγοράς εννοούμε τους προμηθευτές των πρώτων υλών, τους πιστωτικούς φορείς (τράπεζες), τα μέσα ενημέρωσης όπως τηλεόραση και εφημερίδες, τους ανταγωνιστές και τους καταναλωτές. Όλοι αυτοί μαζί συγκροτούν την αγορά και οι επίδρασή τους στις επιχειρήσεις είναι άμεση και αυτονόητη.

1.7 ΤΟ ΠΟΡΤΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Το κυριότερο όργανο και η ψυχή της μικρομεσαίας επιχείρησης είναι ο ίδιος ο επιχειρηματίας. Θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τα κύρια χαρακτηριστικά του και το πώς συνεργάζεται με τα στελέχη του. Τα στοιχεία που χαρακτηρίζουν τον επιχειρηματία είναι τα εξής :

1. Είναι ο υπεύθυνος για την παραγωγή των αγαθών ή των υπηρεσιών που προσφέρονται στο καταναλωτικό κοινό
2. Είναι αυτός που λαμβάνει τις αποφάσεις και όλες οι ενέργειες γίνονται από αυτόν
3. Είναι αυτός που αναλαμβάνει το επιχειρηματικό ρίσκο και τον κίνδυνο.
4. Είναι αυτός που αποφασίζει το πώς θα μετατραπούν οι πρώτες ύλες σε προϊόντα.
5. Είναι αυτός που πραγματοποιεί νέους συνδυασμούς στην παραγωγή.

Ως μικρός επιχειρηματίας χαρακτηρίζεται το άτομο το οποίο ως ιδιοκτήτης μιας μικρομεσαίας επιχείρησης, αναλαμβάνει την ευθύνη της οργάνωσης της, συμμετέχει ενεργά στη λειτουργία της και επί πλέον φέρει και τον επιχειρηματικό κίνδυνο. Η ανάληψη του επιχειρηματικού κινδύνου τον καθιστά προσεκτικότερο κατά την άσκηση της οργανωτικής του δραστηριότητας και περισσότερο ενεργητικό και δραστήριο κατά τη συμμετοχή του στην οργάνωση και τη λειτουργία, ενισχύει την αυτοπεποίθηση του και μειώνει το αίσθημα ανασφάλειας που προκαλεί ο επιχειρηματικός κίνδυνος (Griffin R. 2000)

Δε θεωρείται ότι συγκεντρώνει τα στοιχεία και ότι παίζει το ρόλο του μικρού επιχειρηματία ο ιδιοκτήτης, ο οποίος έχει αναθέσει σ' άλλους την οργάνωση της επιχείρησης του και τη διεξαγωγή της επιχειρηματικής δραστηριότητας, παρ' όλον ότι ως ιδιοκτήτης, φέρει τον επιχειρηματικό κίνδυνο, ούτε manager ο οποίος είναι επιφορτισμένος με την οργάνωση και τη λειτουργία ως μισθωτός και όχι ως ιδιοκτήτης. Η διαφορά του πορτρέτου του μικρού επιχειρηματία μ' αυτό του επιχειρηματία μιας μεγάλης επιχείρησης είναι ότι ο δεύτερος ενώ αναλαμβάνει τον επιχειρηματικό κίνδυνο δεν είναι σε θέση ν' ανταποκριθεί μόνος του στις απαιτήσεις της οργάνωσης και της παρακολούθησης της λειτουργίας της επιχείρησης του, ακριβώς λόγω του μεγέθους της, αλλά αναθέτει τα καθήκοντα αυτά σε επαγγελματίες μάνατζερ τους οποίους προσλαμβάνει για το σκοπό αυτό (Jan de Kok Lorraine M. Uhlane. 2001). Η ισχυρή επιθυμία για γρήγορη οικονομική και κοινωνική άνοδο, ο δυναμισμός και η διάθεση για σκληρή εργασία, είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά του μικρού επιχειρηματία.

1.8 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ

Στη συγκεκριμένη ενότητα και βασιζόμενοι σε απόψεις θεωρητικών θα προσεγγίσουμε τις διαφορές των μικρομεσαίων από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Θα ξεκινήσουμε τη σύγκριση μ' ένα από τα βασικά προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζουν οι μάνατζερ των εταιριών ανεξάρτητα του μεγέθους που έχουν αυτές, το οποίο είναι να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα το ηθικό των εργαζόμενων τους. Το πρόβλημα το οποίο αντιμετωπίζουν οι υπεύθυνοι ιδικά των μικρομεσαίων εταιριών είναι το πώς θα

διατηρήσουν το ηθικό σε υψηλά επίπεδα ενώ όσο η εταιρία μεγαλώνει το πώς θα το ενισχύσουν αλλά και το πώς θα συνεχίσουν να το διατηρούν σε υψηλά επίπεδα.

Η λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων βασίζεται σε λίγα άτομα μέχρι 50, αυτό προϋποθέτει την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού το οποίο έχει την ικανότητα να τη βοηθήσει. Από την άλλη οι μεγάλες επιχειρήσεις λόγω του εύρους του σε προσωπικό και ικανότητες αποτελούνται και από ανειδίκευτα άτομα στα οποία επενδύουν προκειμένου να αυξήσουν τα κέρδη τους. Συγχρόνως υπάρχει και μια διαφοροποίηση στη διάρθρωση των τμημάτων, συγκεκριμένα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις τα τμήματα διοίκηση προσωπικού, λογιστήριο, πωλήσεις και μάρκετινγκ είναι κοινά αντίθετα στις μεγάλες επιχειρήσεις τα παραπάνω τμήματα λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο .

Από την άλλη οι μεγάλες επιχειρήσεις λειτουργούν με διαφορετική φιλοσοφία στο συγκεκριμένο ζήτημα, συγκεκριμένα δίνουν τη δημιουργία των πληροφοριακών τους συστημάτων σ' εξωτερικούς συμβούλους αλλά μετά το πρόγραμμα το διαχειρίζονται μόνοι τους. Στη συνέχεια οι εταιρίες αυτές προσλαμβάνουν προσωπικό το οποίο να έχει απλές γνώσεις υπολογιστή και στη συνέχεια το εκπαιδεύουν στο δικό τους πληροφοριακό πρόγραμμα.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν συνήθως περιορισμένες πηγές και ελάχιστη γνώση σε σχέση με τις διεθνείς αγορές. Γι αυτό το λόγο πρέπει να σκεφτούν πολύ και καλά προτού προβούν σε λειτουργία σε διεθνές επίπεδο. Ο σχεδιασμός τους πρέπει να εστιάσει και σε επίπεδο μάρκετινγκ και στη παραγωγή αλλά και στην έρευνα και την ανάπτυξη⁶.

Αν και οι περισσότεροι μελετητές έχουν εστιάσει τις έρευνες τους στη πορεία των μεγάλων εταιριών σε διεθνές επίπεδο, ενώ από την άλλη η έρευνα σε σχέση με τη πορεία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι περιορισμένη θεωρείται από πολλούς θεωρητικούς και η μελέτη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αρκετά ενδιαφέροντα. Ένας από τους μελετητές που έδειξε ενδιαφέρον για τη δράση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι και ο Gerard George το 2003 ο οποίος ερεύνησε τη διαδικασία ανάπτυξης μιας μικρομεσαίας επιχείρησης σε σχέση με τις μεγάλες σε διεθνές επίπεδο, τα αποτελέσματα στα οποία κατέληξε αναφέρονται αναλυτικά παρακάτω (Gerard George 2003) :

⁶ Λυμπεράκη, Α., (1998) , Δικτύωση, Ευέλικτη Εξειδίκευση και Μικρές Επιχειρήσεις

1. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντίθετα από τις μεγάλες δεν έχουν την πολυτέλεια να εφαρμόζουν σε διεθνές επίπεδο τις στρατηγικές που εφαρμόζουν στο εσωτερικό της χώρας τους.
2. Η επιτυχία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε διεθνές επίπεδο εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον ιδιοκτήτη τους. Συγκεκριμένα πόσο ρίσκο είναι έτοιμη να πάρουν, ποια είναι η προηγούμενη καριέρα τους ποια είναι η φήμη που έχουν στην αγορά κ.λπ.
3. Ο Gerard G. σε σχέση με τη διεθνή ανάπτυξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και αφού μελέτησε αρκετούς προγενέστερους μελετητές κατέληξε ότι οι ιδιοκτήτες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων παίρνουν το ρίσκο της επέκτασης, όταν θεωρούν ότι έχουν αποκτήσει τον απόλυτο έλεγχο στο κομμάτι της αγοράς το οποίο ελέγχουν και συγχρόνως όταν έχουν τον απόλυτο έλεγχο της επιχειρήσεις τους. Αντίθετα οι μεγάλες επιχειρήσεις διεθνοποιούνται όταν έχουν ανάγκη σε πόρους και όταν έχουν ανάγκη για την οριοθέτηση νέων στόχων.
4. Ο συγγραφέας θεωρεί ότι στη διαδικασία διεθνοποίησης μεγάλο ρόλο και για τις μεγάλες και για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις παίζουν οι εξωτερικοί φορείς ειδικά οι οικονομικοί, όπως οι τράπεζες. Συγκεκριμένα η δική τους υποστήριξη βοηθάει στην ενίσχυση των επενδύσεων στις οποίες θέλουν να προβούν και οι μικροί και οι μεγάλοι οργανισμοί. Στη περίπτωση των μικρομεσαίων οι υποστηρικτικοί φορείς είναι πιο συγκρατημένοι στις κινήσεις που κάνουν δηλαδή στο μέγεθος της ενίσχυσης που δίνουν, αντίθετα είναι πιο θετικοί στην ενίσχυση μεγάλων και ειδικά γνωστών επιχειρήσεων (Scott, M., & Bruce, R. 1987). Μεταγενέστερες έρευνες έδειξαν ότι μεγάλο ρόλο σ' αυτή τη διαδικασία παίζει και η πολιτική που έχει ένα κράτος σε σχέση με την ενίσχυση των μικρομεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων (Sanders, W., & Carpenter, M. 1998).

Θα μπορούσαμε να καταλήξουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα σχετικά με τις MME:

1. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν έχουν τη παραγωγική τεχνογνωσία προκειμένου να εστιάσουν σε μια αγορά. Αδυνατούν δηλαδή να αποδώσουν παραγωγικά όπως μια μεγάλη επιχείρηση, προτιμούν να λειτουργούν συγκροτημένα ανεξάρτητα το κόστος που θα έχει αυτό στη πρόοδο τους και μετά αφού περάσει ένα εύλογο διάστημα επενδύουν περισσότερο.

2. Οι μεγάλες παραγωγικές μονάδες που επιλέγουν να εισέλθουν σε μια νέα αγορά θα πρέπει να επιλέξουν να συνεργαστούν με μια εγχώρια μικρομεσαία επιχείρηση προκειμένου να έχουν λιγότερο κίνδυνο αλλά και να εκμεταλλευτούν τη τεχνογνωσία της. Συγκεκριμένα αυτή η άποψη του συγγραφέα αποδεικνύει τη σχέση μιας μεγάλης με μια μικρομεσαία επιχείρηση. Ουσιαστικά μας δείχνει το πόσο σημαντική είναι η πρώτη για την ύπαρξη της δεύτερης.
3. Οι μεγάλες παραγωγικές μονάδες για ν' αντέξουν τον εγχώριο ανταγωνισμό εισερχόμενες σε μια νέα αγορά, θα πρέπει να συνυπολογίζουν το μέγεθος της αγοράς και τη δική τους δυναμική. Σαν αποτέλεσμα ο βαθμός ανάπτυξης ενός φορέα είναι συνάρτηση της ηλικίας και του μεγέθους του. Εδώ η διαφορά μεταξύ των μεγάλων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων εστιάζεται κυρίως στο μέγεθος το οποίο δε βοηθά συνήθως τις μικρομεσαίες, απλά δε πρέπει να ξεχνάμε ότι σε αναλογία μεγέθους πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν μεγαλύτερο ρυθμό ανάπτυξης από άλλες μεγαλύτερες τους.

Όσο μεγαλύτερη είναι η επιχείρηση τόσο μεγαλύτερος είναι ο μέσος όρος των μισθών. Οι μισθοί του προσωπικού μπορούν να μετρηθούν σε επίπεδο μεγέθους του οργανισμού και σε επίπεδο αγοράς. Οι μεγάλοι οργανισμοί συνήθως δίνουν μεγάλους μισθούς στο προσωπικό τους ειδικά στα υψηλά διοικητικά επίπεδα προκειμένου να ακολουθήσουν την αγορά αλλά και να μην επιτρέψουν σε ανταγωνιστικές εταιρίες να τους πάρουν κάποια εκ των βασικών στελεχών τους. Συγχρόνως το επίπεδο εξειδίκευσης, γνώσης και εμπειρίας κάποιων εκ των στελεχών σ' ένα μεγάλο οργανισμό δικαιολογούν τους υψηλούς μισθούς. Από την άλλη οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δε μπορούν ν' ακολουθήσουν τις μεγάλες σ' επίπεδο μισθών και λόγω μεγέθους και λόγω πόρων που διαθέτουν. Αυτό αναγκάζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να χάνουν σημαντικά στελέχη τους αλλά και να μη μπορούν ν' ακολουθήσουν τις μεγάλες.

1.9 ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΜΜΕ

Μια οδηγούμενη από την ζήτηση οικονομία χρειάζεται τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις διότι⁷:

- Βοηθούν στη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης της χώρας και της παρέχουν τη δυνατότητα να ανταποκρίνεται σε διάφορες συνθήκες της αγοράς.
- Προσφέρουν ένα στοιχείο τοπικού ελέγχου που μπορούν να ανταποκρίνονται σε τοπικές ανάγκες.
- Η υπερβολική εξάρτηση από τις μεγάλες επιχειρήσεις που στηρίζονται από διεθνείς χρηματοπιστωτικούς ομίλους στερεί από τις περιφερειακές οικονομίες την ανεξαρτησία τους.
- Η παρουσία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην οικονομία αποτελεί έκφραση της πολιτικής ανταγωνισμού και εκφράζει το αντιμονοπωλιακό σκέλος.
- Συνεισφέρουν στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν(ΑΕγχΠ).
- Ενθαρρύνουν νέα χρήσεις της τεχνολογίας και απορροφούν τεχνολογικές καινοτομίες.
- Ενθαρρύνουν υψηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας αποσπώντας μεγαλύτερη παραγωγή από μονάδα κεφαλαίου.
- Φροντίζουν για τις νέες αγορές και έτι ενθαρρύνουν και ικανοποιούν την καινοτομία.
- Αποτελούν οδό για την αυτοανάπτυξη και την ατομική επιτυχία του επιχειρηματικού πνεύματος.
- Δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας και έτσι καταπολεμούν σε κάποιο βαθμό την ανεργία.

Αυτός ο κατάλογος της συμβολής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων αναφέρει ενδεικτικά τα διάφορα επιχειρήματα σχετικά με τα οφέλη που αποφέρουν στην οικονομία οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

⁷ Κυριαζόπουλος, Π. (2008) 'Σύγχρονες μορφές διοίκησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων', Σύγχρονη Εκδοτική

1.10 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Η διαφορά ανάμεσα στην επιτυχία και την αποτυχία βασίζεται κυρίως στην προετοιμασία και την ετοιμότητα⁸.

Για ορισμένους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων η επιτυχία υπολογίζεται συναρτήσει της ικανότητας τους να συντηρούν ένα ανεξάρτητο τρόπο ζωής, για άλλους είναι συνάρτηση της κερδοφορίας και της ανάπτυξης της επιχείρησης. Άλλοι πάλι ενδέχεται να αντιμετωπίζουν την επιχείρηση τους ως ένα κομψοτέχνημα που θέλουν να μεταβιβάσουν στα παιδιά τους.

Έχει αποδειχτεί ότι οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις ξεπερνούν κατά πολύ τις μεγάλες επιχειρήσεις. Στοιχεία δείχνουν ότι τα κέρδη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι περισσότερα από εκείνα των μεγάλων. Κατά μέσο όρο οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις εξασφαλίζουν υψηλότερη απόδοση καθαρής θέσης από τις μεγάλες, αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι στις βιομηχανίες οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να ανταποκριθούν με μεγαλύτερη ταχύτητα και με μικρότερο κόστος από τις μεγάλες στον αυξανόμενο ρυθμό αλλαγών στα προϊόντα και τις υπηρεσίες, στις διαδικασίες και στις αγορές. Ενώ ταυτόχρονα οι μικρομεσαίες έχουν γίνει πιο ελκυστικές γι' αυτούς που αναζητούν επαγγελματική ανεξαρτησία.

Οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες αποδεικνύονται αντάρτες και αυτοί είναι που επεκτείνουν τα σύνορα της γνώσης. Οι ιδέες είναι το όπλο τους. Για την ακρίβεια οι μελέτες συνεχώς δείχνουν ότι οι σημαντικές καινοτομίες προέρχονται από τις μικρομεσαίες με το ίδιο ποσοστό όσο από τις μεγάλες επιχειρήσεις. Οι σημαντικές Καινοτομίες του εικοστού αιώνα κάλυψαν μια μεγάλη κλίμακα δραστηριοτήτων όπως κλιματισμός, υπηρεσίες ταχυμεταφοράς και άλλα. Τα οφέλη περιλαμβάνουν τόσο χαμηλότερες τιμές και καλύτερη ποιότητα καταναλωτικών προϊόντων όσο και καλύτερη ποιότητα ζωής, για παράδειγμα, καθαρότερος αέρας.

Τα κίνητρα για καινοτομίες είναι μεγαλύτερα κυρίως επειδή οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν ή να καταλάβουν μια

⁸ Κυριαζόπουλος, Π. (2008) 'Σύγχρονες μορφές διοίκησης μικρομεσαίων επιχειρήσεων', Σύγχρονη Εκδοτική

ολόκληρη βιομηχανία ενώ οι μεγάλες παραμένουν αδρανείς, προστατεύοντας την θέση τους. Επίσης είναι μεγαλύτερα λόγω τις προοπτικής μεγάλων ανταμοιβών και της δημιουργικής διάθεσης μικρομεσαίας επιχείρησης καθώς και της ανάγκης της να αναγνωριστεί ως επιτυχημένη.

Η οικονομία μας εξαρτάται από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις όχι μόνο λόγω των εφευρέσεων και των καινοτομιών τους, αλλά αυτές οι επιχειρήσεις απασχολούν δεκάδες εκατομμύρια ανθρώπων ενώ παράλληλα πωλούν στους καταναλωτές περισσότερα προϊόντα που κατασκευάζουν οι μεγάλες επιχειρήσεις. Επιπλέον παρέχουν στις μεγάλες επιχειρήσεις πολλές από τις υπηρεσίες, τις προμήθειες και τις πρώτες ύλες που χρειάζονται. Επειδή οι μεγάλες εταιρίες δεν μπορούν να εξασφαλίσουν προϊόντα και υπηρεσίες τόσο φθηνά όσο οι μικρές. Ανάμεσα στα είδη προϊόντων και υπηρεσιών που μπορούν να προσφέρουν πιο φθηνά οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι εκείνα με μικρά ποσοστά πωλήσεων, εκείνα που απαιτούν προσωπική επαφή με τους πελάτες και εκείνα που πρέπει να ικανοποιήσουν τις συγκεκριμένες απαιτήσεις κάθε πελάτη. Επιπλέον οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν σημαντικό παράγοντα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Θέσεις εργασίας δημιουργούν οι επιχειρήσεις που ξεκινούν μικρές, αλλά αναπτύσσονται γρήγορα χάρη στο μάρκετινγκ και την τεχνολογία.

Ένα ακόμη μέτρο ζωτικότητας των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι ο αυξανόμενος ρυθμός τους μετά το 1960. Οι συγχωνεύσεις νέων εταιριών ξεπέρασαν τον αριθμό των 700000 για πρώτη φορά το 1993. Αυτός ο αριθμός είναι περίπου τετραπλάσιος σε σύγκριση με τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Ωστόσο το σύνολο περιλαμβάνει επίσης ώριμες επιχειρήσεις, οι οποίες ξεκίνησαν είτε σαν ατομικές επιχειρήσεις είτε σαν εταιρικές επιχειρήσεις που αργότερα συγχωνεύτηκαν.

Οι οικονομικές επιδόσεις, η καινοτομία, η ανταπόκριση στις ανάγκες και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας αποτελούν την φωτεινή πλευρά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

1.11 ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ

Ο θάνατος μιας επιχείρησης έχει επιπτώσεις σε όλους τους ενδιαφερόμενους: ιδιοκτήτες, εργαζόμενους, προμηθευτές, πελάτες, χρηματοδότες. ο βασικός λόγος αποτυχίας είναι η ευκολία δημιουργίας τους δηλαδή η εύκολη είσοδο τους στην αγορά. Υπάρχουν όμως αρκετοί λόγοι που αποτυγχάνουν οι επιχειρήσεις. Στην περίπτωση των επιχειρήσεων με ηλικία κάτω των τριών ετών, αναδεικνύονται ζητήματα όπως η χρηματοδότηση, η ζήτηση, το μάρκετινγκ, η αρχική κεφαλαιοποίηση και ο επιχειρηματικός προγραμματισμός.

Ανεξάρτητα από την αρχική επιχειρηματική ιδέα των ιδιοκτητών ήταν ή όχι ισχυρή, πρέπει επίσης να εξεταστεί αν διέθεταν τους αναγκαίους πόρους, πείρα και την ικανότητα. Αν η ίδρυση επιχειρήσεων είναι μια απελπισμένη αντίδραση στην ανεργία αντί να βασίζεται σε υγιές αρχές αναπόφευκτα πολλές επιχειρήσεις θα αποτύχουν. Συμπέρασμα όλων των παραπάνω λόγων αποτυχίας είναι ότι οι ιδιοκτήτες δεν διέθεταν το επιχειρηματικό δαιμόνιο για να πετύχουν⁹.

Το ποσοστό θνησιμότητας των επιχειρήσεων εξαρτάται από το κατά πόσο τα προς υπέρβαση εμπόδια είναι ισχυρά ή ασθενή. Παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχία η την αποτυχία των επιχειρήσεων είναι και τα ακόλουθα:

- Ανταγωνισμός (πόσο έντονος είναι ο ανταγωνισμός στις συγκεκριμένες αγορές; Υπάρχουν νέοι εισερχόμενοι;)
- Τεχνολογία (πόσο τρωτή είναι η επιχείρηση από ανταγωνιστές που χρησιμοποιούν νέα τεχνολογία; Πόσο αλλάζει η τεχνολογία προς συγκεκριμένους τομείς; Πόσες επενδύσεις κεφαλαίου απαιτούνται για να συμβαδίσει η επιχείρηση με τη νέα τεχνολογία; Ποιες απαιτήσεις σε γνώσεις και δεξιότητες θέτει η νέα τεχνολογία
- Αγορές (είναι οι αγορές κορεσμένες; Ποια είδη δαπανών απαιτούνται προκειμένου να αυξηθεί η γνώση προς αγοράς για ένα δεδομένο προϊόν;)
- Διασπορά των αγορών (είναι οι αγορές συγκεντρωμένες ή διεσπαρμένες; Τι συνέπειες έχει η διασπορά ως προς το κόστος διανομής και την πρόσβαση σε διεσπαρμένους (αντί για συγκεντρωμένους πελάτες;)
- Πλεονάζουσα δυναμικότητα (λειτουργεί η επιχείρηση στην πλήρη της δυναμικότητα ή μήπως η παραγωγική της ικανότητα υπολείπεται της δυναμικότητας,

⁹ ΔΕΡΒΙΤΣΩΤΗΣ Ν.ΚΩΣΤΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2007, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕ, ΑΘΗΝΑ

κάτι που αυξάνει περιττά το κόστος;)

- Εύρος φάσματος προϊόντων (μήπως η μικρή επιχείρηση προσπαθεί να παράγει φάσμα προϊόντων που είναι υπερβολικά ευρύ για τους πόρους που διαθέτει;)
- επίπεδα δεξιοτήτων (υπάρχει ή όχι σταθερή ανάγκη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων λόγω της τεχνολογίας, των προσδοκιών των πελατών ή άλλων παραγόντων;)
- Παράγοντες ποιότητας (έχουν μεταβληθεί οι ποιοτικές προδιαγραφές λόγω κυβερνητικών ρυθμίσεων, αποφάσεων άλλων φορέων ή συνθηκών της αγοράς; Η διασφάλιση ποιότητας στον τομέα του προϊόντος είναι μήπως δαπανηρή ή ειδική από κάποια άλλη σκοπιά;)

Πρόκειται για ορισμένους μόνο από πολλούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιβίωση των επιχειρήσεων. Συχνά, θεωρείτε ότι ισχύουν δύο γενικά συμπεράσματα: όταν τα εμπόδια στην είσοδο επιχειρήσεων στην αγορά είναι χαμηλά, τότε το ποσοστό επιβίωσης είναι χαμηλό, όταν τα εμπόδια είναι υψηλά οι πιθανότητες επιβίωσης είναι υψηλές, Τα χαμηλά εμπόδια στην είσοδο συνδέεται με όλους ή ορισμένους από τους εξής παράγοντες:

- Χαμηλή συνολική επένδυση
- Χαμηλή εισροή τεχνολογίας
- Βραδεία τεχνολογική μεταβολή
- Υψηλός ρυθμός ανάπτυξης της αγοράς
- Υπαρξη προστατευόμενων εξειδικευμένων τομέων
- Χαμηλή δεξιότητα του εργατικού δυναμικού
- Ταχεία κυκλοφορία του ενεργητικού

Όταν τα εμπόδια στην είσοδο είναι υψηλά, θεωρείται ότι έχουν εφαρμογή όλοι ή ορισμένοι από τους εξής παράγοντες:

- Υψηλή συνολική επένδυση
- Μη προσιτή τεχνολογία
- Υψηλές επενδύσεις σε έρευνα και εξέλιξη
- Υψηλός λόγος κεφαλαίου προς εργασία
- Απόλυτα πλεονεκτήματα κόστους
- Πλεονάζουσα δυναμικότητα
- Εξειδικευμένες δεξιότητες
- Αγορές που υπόκεινται σε ρυθμιστικούς περιορισμούς
- Βραδεία κυκλοφορία του ενεργητικού
- Εξαναγκασμένη έξοδος

Οι ρυθμοί θανάτων επιχειρήσεων μπορούν να εξεταστούν συναρτήσει της σχετικής ισχύος των διάφορων εμποδίων που τίθεται στην είσοδο επιχειρήσεων στην αγορά. Είναι πολύ δύσκολο για την κυβέρνηση να ελέγξει τις μεταθέσεις μεταξύ υψηλών και χαμηλών εμποδίων και επομένως η κυβέρνηση δεν είναι σε θέση να "προστατεύσει" τις νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις παρέχοντας τους κατάρτιση για το τι πρέπει να κάνουν εάν βρεθούν σε έναν τομέα της αγοράς όπου τα εμπόδια εισόδου είναι χαμηλά. Η κατάσταση είναι δύσκολη, αλλά κάποιες απαντήσεις υπάρχουν. Οι οργανισμοί επαγγελματικής κατάρτισης, οι σύμβουλοι επιχειρήσεων, και οι παρόμοιοι φορείς προσπαθούν να αντισταθμίσουν τα προβλήματα ενθαρρύνοντας τους επιχειρηματίες να συντάσσουν επιχειρηματικά σχέδια που να περιέχουν διεξοδική ανάλυση των συνθηκών της αγοράς. Οι τεχνικές ποικίλουν από τον ένα φορέα στον άλλον.

1.12 ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Το βασικό σε παγκόσμια βάση και φυσικά και στη χώρα μας είναι να γίνει κατανοητή η σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν αν ενισχυθούν οικονομικά σε εγχώριο αλλά και Ευρωπαϊκό επίπεδο (κοινοτικά πακέτα) τον ακρογωνιαίο λίθο και της εθνικής και της παγκόσμιας οικονομίας. Η βοήθεια θα πρέπει να ξεκινήσει από τη κοινότητα με την ενημέρωση των νέων επιχειρηματιών αλλά και τη στήριξη του προσωπικού τους μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα¹⁰.

Ο χαρακτήρας της κρατικής υποστήριξης έχει συζητηθεί πολύ σε σχέση με τις μικρές επιχειρήσεις. Με την ευρεία έννοια το πρόβλημα θα μπορούσε να χωριστεί σε τρεις κατηγορίες: θεσμικές διευθετήσεις, περιεχόμενο και αποτελεσματικότητα της επιχείρησης. Στο παρελθόν, περιορισμένη οικονομική στήριξη και ο μεγάλος αριθμός φορέων ενίσχυσαν την αντίληψη για έλλειψη συνοχής της πολιτικής για τις επιχειρήσεις. Για να διορθωθεί η κατάσταση, λήφθηκαν μέτρα για την αναβάθμιση των θεσμικών διευθετήσεων, για την επιμόρφωση και την υποστήριξη, αναθεωρήθηκε το περιεχόμενο της επιμόρφωσης και αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα των προγραμμάτων, προθέσεις που ήταν έκδηλες στις Λευκές Βίβλους για την Ανταγωνιστικότητα του 1994 και του 1995, καθώς και σε σειρά εγγράφων του Υπουργείου Εμπορίου και Βιομηχανίας.

¹⁰ www.hrima.gr/article.asp?view=358&ref=343

Η υποδομή για τις επιχειρήσεις έχει διαμορφωθεί σε ένα μείγμα ιδιωτικών και δημόσιων φορέων, όπου η υποστήριξη παρέχεται από τα Συμβούλια Κατάρτισης Επιχειρήσεων (TEC) τα τοπικά συμβούλια των επιχειρήσεων (LEC) κολέγια και πανεπιστήμια, οργανισμούς της τοπικής αυτοδιοίκησης, ιδιωτικά γραφεία, εμπορικά επιμελητήρια, γραφεία λογιστών και εταιρίες συμβούλων.

Η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων και Βιομηχανίας αποδίδει αυξημένη βαρύτητα για τις ανάγκες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ενώ ταυτόχρονα τονίζει την σημασία της δημιουργίας ενός υγιούς περιβάλλοντος εργασίας για τις επιχειρήσεις αυτές. Η πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ένωση, σήμερα, είναι η ενθάρρυνση της οικονομικής ανάπτυξης και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η Επιτροπή διαθέτει ήδη ένα παγιωμένο θεωρητικό πλαίσιο και σειρά μέτρων για την στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα οποία επιχειρεί να εφαρμόσει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

2.1 Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η οικονομική κρίση, τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο σύνολο των υπολοίπων ευρωπαϊκών χωρών αποτελεί την τελευταία διετία γεγονός. Μπορεί να χαρακτηριστεί με σιγουριά τροχοπέδη και ανασταλτικός παράγοντας για τον τομέα των επιχειρήσεων, εφόσον εμποδίζει οποιοδήποτε είδος ανάπτυξης, “παγώνοντας” τη λειτουργία των ήδη υπάρχουσών επιχειρήσεων αλλά και τη δημιουργία νέων.

Δεδομένης, λοιπόν, της οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στη χώρα μας λόγω της έντονης κρίσης, είναι προφανές πως μετά το πέρασμα της, το επιχειρηματικό περιβάλλον θα παρουσιάσει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα κληθούν πάραυτα να επαναπροσδιορίσουν τη θέση τους σε μια αγορά με εντελώς νέα χαρακτηριστικά, προσπαθώντας παράλληλα και να την εδραιώσουν. Πολλές είναι αυτές που δεν θα σταθούν ικανές να ορθοποδήσουν, ενώ, άλλες, εκμεταλλευόμενες τη ρευστότητα της κατάστασης, κατά τη διάρκεια της κρίσης και μετά το τέλος αυτής, θα κατορθώσουν να προσαρμοστούν κατάλληλα στα νέα δεδομένα.

Κύριος στόχος προς επίτευξη, των επιχειρηματιών, θα είναι η αντιμετώπιση της έντονης ανταγωνιστικότητας. Εκεί όπου θα πρέπει δηλαδή να εστιάσουν πρωτίστως, είναι στην προσφορά ελκυστικών, για τη διεθνή κυρίως αγορά, προϊόντων και υπηρεσιών. Με τον τρόπο αυτό θα επιτύχουν την ενίσχυση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας της χώρας, κερδίζοντας έτσι μερίδιο αγοράς.

Ακόμη ένα βήμα που θα οδηγήσει πιο κοντά στην εξυγίανση του επιχειρηματικού κλάδου, είναι η δημιουργία ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, γεγονός που θα πραγματοποιηθεί με την εισαγωγή καινοτομιών¹¹. Οι επιχειρήσεις, σε περιόδους κατά τις οποίες οι ισορροπίες έχουν διαταραχθεί, ανακαλύπτουν τα όρια αντοχής τους, προσπαθώντας να γίνουν βιώσιμες, αρχικά

¹¹ www.tovima.gr/files/1/2013/07/22/LSE.pdf

και κερδοφόρες στη συνέχεια. Υιοθετώντας μια τακτική “ανοικτής καινοτομίας” και διαφορετικότητας, θα καταφέρουν να προσαρμόσουν δημιουργικά νέες ιδέες στα δεδομένα της ελληνικής κουλτούρας, στηριζόμενοι στα διεθνή επιχειρηματικά πρότυπα, έτσι ώστε στην πορεία να προωθήσουν στοιχεία της χώρας τους και να αναγνωριστούν διεθνώς.

Το σημαντικότερο όλων, απ’ ότι φαίνεται είναι να ακολουθηθεί μια συνδυαστική πολιτική. Οι Έλληνες επιχειρηματίες οφείλουν να διατηρήσουν στοιχεία της κουλτούρας που τους χαρακτηρίζει αλλά ταυτόχρονα να έρθουν σε επαφή και με άλλες αγορές για να κερδίσουν από αυτές και να αξιοποιήσουν ευκαιρίες που απουσιάζουν από τη δική τους χώρα.

Είτε κινηθούν εγχώρια είτε στο εξωτερικό, θα πρέπει να εστιάσουν στη δημιουργία προσφορών, τέτοιων που θα συνδυάζουν ποιότητα και προσιτή τιμή, γεγονός ιδιαίτερος ελκυστικό για την πλευρά των καταναλωτών. Σε γενικές γραμμές, απώτερος στόχος τους θα πρέπει να είναι, πέρα από την εκ νέου δημιουργία των επιχειρήσεων, η προτίμηση τους έναντι των υπόλοιπων ανταγωνιστικών και η διεύρυνση των επιχειρηματικών τους οριζόντων.

Παρά τα προαναφερθέντα στοιχεία, κανείς δεν μπορεί να κάνει με βεβαιότητα κάποια πρόβλεψη σχετικά με το μέλλον των ελληνικών επιχειρήσεων. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το περιβάλλον στο οποίο θα βρεθούν θα είναι άκρως απαιτητικό. Ο έντονος ανταγωνισμός, μαζί με τις κλονισμένες ισορροπίες που θα επικρατούν θα αναγκάσουν τον Έλληνα επιχειρηματία να κινηθεί σε νέα μονοπάτια, να ρισκάρει, να προχωρήσει σε καινοτόμες ιδέες και να κινηθεί έξω απ’ τα στενά πλαίσια της χώρας του, συντηρώντας πάντα, βέβαια, στοιχεία της κουλτούρας και του πολιτισμού της, ως αναπόσπαστο κομμάτι της ταυτότητάς του.

2.2 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΜΠΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η περίοδος οικονομικής κρίσης, που διανύουμε, αποτελεί σαφώς μία ανοιχτή πρόκληση για τους νέους επίδοξους επιχειρηματίες, που φιλοδοξούν, με εφόδια την εφευρετικότητα, τις δεξιότητες και τις “φρέσκες” ιδέες τους, να συμβάλουν στη δημιουργία ενός υγιούς και ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος¹².

¹² www.epixeiro.gr/start-up/author/62-επιχειρώ?start=4720

Σύμφωνα με τις μέχρι τώρα ενδείξεις, στην Ελλάδα, ακόμα και πριν την έναρξη της παρούσας οικονομικής συγκυρίας, δεν υπήρχαν πολιτικές και φιλόδοξα κίνητρα ενίσχυσης της καινοτόμου και εξωστρεφούς νέας επιχειρηματικότητας.

Είναι γεγονός, λοιπόν, ότι η αποδοχή της επιχειρηματικότητας από τους νέους είναι ακόμη σε πρώιμο στάδιο, καθώς μέχρι και σήμερα, τα παραδείγματα της νέας επιχειρηματικότητας αφορούσαν συνήθως επιχειρήσεις που προϋπήρχαν και απλά περνούσαν στα χέρια των νεότερων μελών της οικογένειας", όπως αναφέρουν εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, ενώ τονίζουν ότι είναι πολύ σπάνιες οι περιπτώσεις αυθεντικής επιχειρηματικής πρωτοβουλίας από νέους και ακόμα λιγότερες αυτές που καινοτομούν.

Σε αυτή την κατάσταση, όπως επισημαίνουν, συμβάλλει και η ελληνική πραγματικότητα, που, σε πολλές περιπτώσεις, δυσχεραίνει την περαιτέρω ανάπτυξή της, με κύριους αρνητικούς συντελεστές την έλλειψη διαθέσιμων κεφαλαίων υψηλού ρίσκου και τη δαιδαλώδη γραφειοκρατία.

Παρά τις όποιες δυσκολίες, υπάρχουν και κάποιοι που έχουν αναπτύξει αξιόλογη επιχειρηματική δράση και ακολουθούν μία επιτυχημένη πορεία, με "όπλο" την καινοτομία.

2.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΩΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Τα ποσοστά ανεργίας μεταξύ των νέων τείνουν να είναι περίπου διπλάσια από εκείνα των ενηλίκων.

Είναι εμφανές ότι η ανεργία των νέων είναι ένα υπαρκτό και σοβαρό πρόβλημα και η μείωσή της αποτελεί μία από τις κύριες παγκόσμιες προκλήσεις των επόμενων δεκαετιών.

Μια ιδέα είναι να δημιουργηθεί περισσότερη επιχειρηματικότητα μεταξύ των νέων από τις υπάρχουσες κυβερνήσεις. Η δημιουργία ευκαιριών νεανικής επιχειρηματικότητας δεν είναι σίγουρο ότι θα λύσει την επαγγελματική κρίση που υπάρχει. Ωστόσο, υπάρχουν διάφορα πιθανά πλεονεκτήματα, τα οποία προτείνονται από τους διάφορους ερευνητές και τους διαμορφωτές πολιτικής.

Η επιχειρηματικότητα μπορεί να προωθήσει την καινοτομία και έτσι να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.

Μπορεί να υπάρχει ένα άμεσο αποτέλεσμα στην ανεργία, εάν οι νέοι επιχειρηματίες προσλαμβάνουν επίσης νέους από τα γραφεία ανεργίας.

Νέες μικρές επιχειρήσεις μπορεί να αυξήσουν τον βαθμό του ανταγωνισμού στην αγορά, οφελώντας έτσι και τους καταναλωτές.

Οι νέοι επιχειρηματίες μπορεί να ανταποκριθούν με ιδιαίτερο ζήλο στις νέες οικονομικές ευκαιρίες και τάσεις.

2.4 ΕΛΛΕΙΜΜΑΤΑ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Τους τελευταίους μήνες η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων βρίσκεται σχεδόν καθημερινά στην επικαιρότητα. Αυτό συμβαίνει γιατί πέρα από την πρωτογενή σημασία του θέματος και την άμεση σχέση του με τις προοπτικές της χώρας για ανάπτυξη και κοινωνική ευημερία, η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων συνδέεται με το κλείσιμο σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων, με τη μεταφορά παραγωγικών μονάδων στις χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, αλλά και με τις διεκδικήσεις των εργαζομένων για αυξήσεις πάνω από τον προϋπολογισμό και υπογραφή συλλογικών συμβάσεων.

Η εικόνα που προβάλλεται και συντηρείται από τα συλλογικά όργανα των επιχειρηματιών και τους μεγάλους επιχειρηματικούς ομίλους, είναι ότι οι επιχειρηματίες καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών επιχειρήσεων, συναντούν όμως μεγάλα εξωγενή εμπόδια στην προσπάθειά τους αυτή. Ως σημαντικότερα εμπόδια, προβάλλονται:

- Το εξωτερικό περιβάλλον που δημιουργεί συνθήκες έντονου, συχνά αθέμιτου ανταγωνισμού, από τις χώρες χαμηλού κόστους (φτηνά κινέζικα προϊόντα κατακλύζουν την αγορά, οι επιχειρήσεις μεταναστεύουν στη Βουλγαρία λόγω του φτηνού εργατικού κόστους).

- Το επίπεδο των μισθών και το κόστος εργασίας στην Ελλάδα, καθώς και η έλλειψη ευελιξίας στην αγορά εργασίας.
- Η γραφειοκρατική και αδιαφανής αντιμετώπιση των επιχειρήσεων από το κράτος

Είναι όμως πράγματι αυτοί οι σημαντικότεροι παράγοντες που καθορίζουν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων;

Η ανταγωνιστικότητα, είναι συνισταμένη πολλών παραγόντων. Μερικοί από τους παράγοντες αυτούς επηρεάζονται από το μακροοικονομικό περιβάλλον και από το κράτος, κάποιιοι από τους εργαζόμενους - και οι περισσότεροι διαμορφώνονται κατά κύριο λόγο από τους επιχειρηματίες και τους μετόχους. Τα διάφορα συστήματα συγκριτικής αξιολόγησης χρησιμοποιούν 30-50 δείκτες ως συνιστώσες της ανταγωνιστικότητας. Είναι συνεπώς αποπροσανατολιστικό να συνδέεται τόσο συχνά η ανταγωνιστικότητα μόνο με το χαμηλό κόστος εργασίας και την κατάργηση της γραφειοκρατίας.

Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας συνολικά, βρίσκεται τα τελευταία δέκα χρόνια μεταξύ των θέσεων 30 και 40 της παγκόσμιας συγκριτικής κατάταξης¹³. Παρά την κριτική που μπορεί να ασκηθεί σε αυτά τα συγκριτικά συστήματα αξιολόγησης, η πορεία της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας μας είναι σαφώς ανησυχητική.

Τα συνολικά συγκριτικά συστήματα αξιολόγησης δεν αναδεικνύουν τις μεγάλες διαφορές μεταξύ κλάδων και επιχειρήσεων και κατά συνέπεια τα καλά παραδείγματα ανταγωνιστικών και ιδιαίτερα δυναμικών επιχειρήσεων που σαφώς υπάρχουν στη χώρα μας, αλλά δεν είναι αρκετά για να μεταβάλλουν τη συνολική εικόνα.

¹³ www.sev.org.gr/.../Greece_10_Years_Ahead_Executive_summary

2.5 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Πέρα από τις αρνητικές επιδράσεις των αλλαγών της φορολογικής και εργατικής νομοθεσίας, έρχεται να προστεθεί και η επίδραση της κρίσης στην ελληνική μικρομεσαία επιχείρηση η οποία ολοένα και βαθαίνει. Η μικρομεσαία επιχείρηση δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην επίδραση της οικονομικής ανασφάλειας που διακατέχει την χώρα.

Η κρίση βαθαίνει και η αγορά στερεύει από ρευστό και κίνηση. Σχετική έρευνα πώς βιώνουν την κρίση οι μικρομεσαίοι. Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα πράγματα πάνε χειρότερα και από τις δυσοίωνες προβλέψεις που έκαναν οι ίδιοι οι μικρομεσαίοι πριν ένα εξάμηνο.

Οι 8 στις 10 επιχειρήσεις (80,2%) καταγράφουν επιδείνωση της γενικής οικονομικής τους κατάστασης αλλά και όλων των επιμέρους οικονομικών τους δεικτών¹⁴. Ειδικότερα, επιδείνωση εμφανίζει: στον κύκλο εργασιών το 77,8%, στη ζήτηση το 77%, στη ρευστότητα το 79%, στις παραγγελίες το 76,1%, στις επενδύσεις το 52,3 %.

Αποτέλεσμα όλων αυτών θα είναι η ελληνική επιχείρηση κάποια στιγμή να σταματήσει την παραγωγική της δραστηριότητα

Σε έρευνα διαπιστώνονται τα εξής:

Μία στις 5 επιχειρήσεις (20,9%) θεωρεί πολύ πιθανό να προχωρήσει σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα. Αυτό υπολογίζεται σε 175.000 επιχειρήσεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό αυτό, σχεδόν διπλασιάστηκε σε σχέση με το αντίστοιχο το Μάιο του 2010 (11,7%).

Επιπλέον θα πρέπει να σημειωθεί ότι άλλες σχεδόν 200.000 επιχειρήσεις (23,5%), δηλώνουν δυσκολίες συνέχισης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Εκτιμώντας όλα τα παραπάνω και με ένα μετριοπαθές σενάριο, υπολογίζεται ότι υπάρχει σοβαρός κίνδυνος να χαθούν πάνω από 300.000 θέσεις απασχόλησης μέχρι το τέλος του 2012. (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί).

Όσον αφορά την πρόβλεψη της γενικής οικονομικής κατάστασης, επιδείνωση προβλέπει το 67,1% των επιχειρηματιών. Ειδικότερα, επιδείνωση προβλέπει: στον κύκλο εργασιών το

¹⁴ www.imegseevee.gr > Δελτία Τύπου ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

65,6%, στη ρευστότητα το 66,9%, στη ζήτηση το 63,8%, στις παραγγελίες το 64,4%, στις επενδύσεις το 47,5%.

Οι 4 στις 10 επιχειρήσεις, καταγράφουν προβλήματα στη διαδικασία της μισθοδοσίας των εργαζομένων τους. Πάνω από 7 στους 10 επιχειρηματίες δηλώνουν ότι δεν έχει χρειαστεί να κάνουν οποιαδήποτε περικοπή στο μισθό των εργαζομένων τους, πράγμα που αποδεικνύει ότι το μισθολογικό κόστος καθαυτό δε θεωρείται το μείζον πρόβλημα για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Η διαπίστωση αυτή δικαιολογεί και τη σθεναρή στάση των φορέων των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων, που δεν αποδέχτηκαν τις προτάσεις για κατάργηση του 13ου και 14ου μισθού και μηδενικές αυξήσεις.

Σύμφωνα με την έρευνα, οι 8 στους 10 ερωτηθέντες επιχειρηματίες επιθυμούν για τους 13ο και 14ο μισθό είτε να παραμείνουν ως έχουν είτε να ενσωματωθούν στους μισθούς του έτους, ενώ μόλις 1 στους 10 επιθυμεί την πλήρη κατάργησή τους. Ωστόσο, ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι 1 στις 3 επιχειρήσεις δηλώνει ότι έχει αναγκαστεί να προχωρήσει σε μείωση των ωρών ή και των ημερών εργασίας.

Οι 7 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι νέες μεγάλες αυξήσεις του Φ.Π.Α. θα επηρεάσουν καταλυτικά τον τζίρο τους, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι το 26% δηλώνει διατεθειμένο να προχωρήσει σε μετεγκατάσταση της έδρας για φορολογικούς λόγους.

Σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι ότι 3 στις 4 επιχειρήσεις, δηλώνουν ότι ήταν σε θέση, έως τώρα, να απορροφήσουν την αύξηση του Φ.Π.Α. και κυρίως, οι μικρότερες επιχειρήσεις του δείγματος. Αντίθετα 1 στις 2 επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων δήλωσε ότι αναγκαστικά προχώρησε σε αύξηση τιμών. Εκτιμάται ότι οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση του Φ.Π.Α., (από 11% σε 23% σε προϊόντα και υπηρεσίες), θα έχει συνέπειες ανάλογες «ατομικής βόμβας» σε τζίρο, θέσεις εργασίας, πληθωρισμό, λουκέτα επιχειρήσεων και τελικά στα έσοδα του κράτους και των ασφαλιστικών ταμείων.

Σε κάθε περίοδο κρίσης οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ο πιο ευαίσθητος κρίκος της οικονομίας και ο δείκτης της έντασής της. Πολλές μικρομεσαίες κλείνουν και, σύμφωνα με τις εμπειρικές παρατηρήσεις, λιγότερες ανοίγουν. Αυτό μπορεί εύκολα να διαπιστώσει ο καθένας από εμάς, παρατηρώντας απλά τις επιχειρήσεις της γειτονιάς του: πόσες ήταν πριν

την έλευση της οικονομικής κρίσης και πόσες είναι τώρα εν μέσω της φουρτούνας που ονομάζεται οικονομική κρίση.

Η επιδεινούμενη ύφεση κινδυνεύει να οδηγήσει την πλειονότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις μικρότερες ως τις μεγαλύτερες σε όρια μη αναστρέψιμα. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων προτάσσει ως σημαντικότερο μέτρο τη μείωση των συντελεστών ΦΠΑ, ενώ επίσης θεωρεί θετικό ένα προαιρετικό και απλό σύστημα φορολόγησης, όπου ένας φόρος επί του τζίρου ανάλογα και με το είδος της δραστηριότητας θα μπορούσε να αντικαταστήσει το φόρο εισοδήματος και το ΦΠΑ. Πολυνομία και γραφειοκρατία χαρακτηρίζουν, όχι μόνο τις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης αλλά και το φορολογικό σύστημα. Εκτός από τη φορολογική επιβάρυνση, το κόστος συμμόρφωσης προς τις φορολογικές διατάξεις επηρεάζει επίσης την απόδοση της επιχείρησης. Το κόστος αυτό αντιπροσωπεύει τον χρόνο και το χρήμα, που ξοδεύουν οι επιχειρήσεις για να ενημερώνονται σχετικά με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, να τηρούν αρχεία κ.λπ.. Επιπλέον, το φορολογικό σύστημα διακρίνεται περισσότερο από τη λογική της φοροείσπραξης και λιγότερο από τη λογική της ανάπτυξης¹⁵.

Αυτό έχει σαν άμεση συνέπεια να φορολογούνται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δυσανάλογα πολύ περισσότερο σε σχέση με της μεγαλύτερες. Η απλοποίηση και κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και υιοθέτηση ενός σταθερού και δίκαιου φορολογικού συστήματος με την αποφυγή αιφνιδιασμών, είναι ένα από τα κεντρικά αιτήματα των οργανώσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Εκτιμάται ότι μόνο από τα φορολογικά μέτρα που έχουν επιβληθεί το τελευταίο διάστημα ανεβάζουν το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν στο 53,3%, το υψηλότερο που έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια. Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις, δηλαδή ποσοστό 25,8% θεωρεί πολύ πιθανό να προχωρήσουν σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα. Αν ληφθεί υπόψη ότι το σύνολο των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων είναι 740.000 σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τότε υπολογίζεται ότι περίπου 190.000 επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν άμεσο

¹⁵ www.imegseevee.gr > Δελτία Τύπου ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

κίνδυνο κλεισίματος¹⁶. Η αγωνία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αν θα αποφύγουν το λουκέτο, ενώ στην περίπτωση που θα επιβιώσουν, είναι αμφίβολο εάν θα μπορέσουν τελικά να ανακάμψουν εξαιτίας της αντιμετώπισης που έχουν από το φορολογικό σύστημα. Αθροιστικά από τους άμεσους και έμμεσους φόρους και σε συνδυασμό με τους τακτικούς ετήσιους φόρους αλλά και με την εφαρμογή των έκτακτων εισφορών προκύπτει μια οικονομική επιβάρυνση που κυμαίνεται από το 48% και φθάνει έως το 53%, ενώ οι αντίστοιχες επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης πληρώνουν φόρους με συντελεστή που δεν ξεπερνά το 33%.

2.6 Η ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΑΣΠΙΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η ελληνική οικονομική κρίση έχει δημιουργήσει ένα νέο επιχειρηματικό περιβάλλον υψηλής αβεβαιότητας, όπου το μάνατζμεντ έχει δυσκολίες να προβλέψει και άρα να θέσει στόχους. Σε τέτοιες περιόδους ο καταναλωτής δίνει την ευκαιρία για ανάδειξη νέων brands, αφού προτιμάει συνήθως προϊόντα που προσφέρουν καλή ποιότητα και δίνουν πιο προσιτές λύσεις, αλλά σε χαμηλότερο κόστος –δηλαδή προϊόντα που προσφέρουν «value for money»¹⁷.

Ωστόσο, οι οικονομικές κρίσεις δημιουργούν πάντα και ευκαιρίες, αρκεί όμως οι επιχειρήσεις να έχουν την αναγκαία οργανωσιακή ετοιμότητα, την σωστή δημιουργικότητα και ένα ριζοσπαστικό φιλικό οικονομικό περιβάλλον. Βέβαια, στην Ελλάδα η δυνατότητα αυτή δυσχεραίνεται γιατί η έλλειψη ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα αποτρέπει σε μεγάλο βαθμό την αντοχή, την ανάπτυξη και την στρατηγική προσαρμογής των επιχειρήσεων.

Το ερώτημα είναι κατά πόσον οι ελληνικές επιχειρήσεις έχουν υψηλή ετοιμότητα και θα αντέξουν στην κρίση. Παρότι η «ικανότητα του μάνατζμεντ» στον ελληνικό ιδιωτικό τομέα είναι πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσον όρο, συνήθως οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν έχουν ισχυρή ανταγωνιστική θέση στις διεθνείς κλαδικές αλυσίδες αξίας και έχουν αρκετά απλοϊκά επιχειρηματικά μοντέλα. Παράλληλα, αντιμετωπίζουν ένα αρνητικό ρυθμιστικό και θεσμικό περιβάλλον λειτουργίας (ίσως το αρνητικότερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση), που έχει δημιουργήσει κλαδικές διαστρεβλώσεις, απροθυμία νεοεισερχόμενων επενδυτών και συνήθεια στην χαμηλή παραγωγικότητα και συντήρηση του status quo.

¹⁶ www.imegsevee.gr > Δελτία Τύπου ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

¹⁷ ΔΕΡΒΙΤΙΣΩΤΗΣ Ν.ΚΩΣΤΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2007, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕ, ΑΘΗΝΑ

Παρόλα αυτά υπάρχουν κάποιοι επιχειρηματικοί κλάδοι στην Ελλάδα που έχουν επιδείξει υψηλό επίπεδο ανταγωνιστικότητας, συνεχούς καινοτομίας και διεθνούς επέκτασης. Αυτοί οι κλάδοι προσφέρουν βέλτιστες πρακτικές προς μίμηση και είναι πιθανότερο να επιβιώσουν – κάτω, βέβαια, από συγκεκριμένες θεσμικές συνθήκες και στρατηγικές. Τα τέσσερα παρακάτω κλαδικά παραδείγματα σκιαγραφούν τις στρατηγικές επιχειρήσεων για το μέλλον, καθώς και το αναγκαίο εθνικό περιβάλλον και τις σχετικές δημόσιες πολιτικές για να αντιμετωπισθεί η οικονομική κρίση.

- Νέοι τεχνολογικοί κλάδοι με διεθνή κρίσιμη μάζα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο νεοσύστατος (max 5 ετών) κλάδος των εφαρμογών κινητής τηλεφωνίας, με 50 ελληνικές επιχειρήσεις, 5.000 επιστήμονες/στελέχη και πωλήσεις 0,5 δισεκατ. ευρώ, που κυρίως αφορούν εξαγωγές. Οι καινοτόμες υπηρεσίες και τα λογισμικά εφαρμογών που προσφέρουν βασίζονται κυρίως σε ελληνικά στελέχη και ερευνητικά προγράμματα συνεργασίας επιχειρήσεων με ελληνικά ΑΕΙ. Οι κορυφαίες εταιρείες είναι ήδη εισηγμένες σε χρηματιστήρια του εξωτερικού και έχουν κέντρα διανομής σε πολλές χώρες. Η αναγκαία πολιτική εδώ είναι η βοήθεια, μέσω της διευκόλυνσης ίδρυσης και αξιοποίησης ερευνητικών αποτελεσμάτων, νέων μικρών επιχειρήσεων (από στελέχη του κλάδου και νέους επιστήμονες) να εξαπλωθούν με έδρα την Ελλάδα σε όλες τις διεθνείς αγορές, προσφέροντας τουλάχιστον 5.000 νέες θέσεις εργασίας σε μηχανικούς υψηλών προδιαγραφών και πάνω από 1 δισεκατ. ευρώ σε εξαγωγές σε λίγα χρόνια.

- Κλάδοι μεταποίησης με καινοτόμα και διεθνώς αναγνωρισμένα βιομηχανικά προϊόντα.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η βιομηχανία αλουμινίου στην Ελλάδα, που σε μέγεθος είναι στην 5η θέση στην Ευρώπη. Κατάφερε, εκμεταλλευόμενη την ποιότητα του ελληνικού βωξίτη, τις καινοτόμες επενδύσεις και την οξυδέρκεια των στελεχών της, να αποκτήσει εξωστρέφεια και σήμερα να έχει υψηλές επιδόσεις εκτός Ελλάδας.

▪Κλάδος ειδών διατροφής.

Εντυπωσιακά είναι και τα επιτεύγματα της βιομηχανίας αυτής, η οποία, με εξαγωγές που ξεπερνούν τα 2 δισεκατ. ευρώ και περισσότερους από 100.000 εργαζόμενους, αναδεικνύεται ο κορυφαίος κλάδος μεταποίησης, με σημαντικές προοπτικές –αφού, όμως, επικρατήσει ως εθνικός στόχος για όλη την ελληνική επικράτεια. Εδώ η αναγκαία πολιτική είναι η ανάδειξη τουλάχιστον 1.000 μικρών εταιρειών (εθνικών πρωταθλητών) που εκμεταλλεύονται συγκεκριμένα τοπικά γεωγραφικά κτηνοτροφικά/αγροτικά χαρακτηριστικά, αξιοποιούν παραγωγικές και προϊόντικές καινοτομίες και προσφέρουν ένα συνολικό διεθνές branding με έμφαση αποκλειστικά στις εξαγωγές. Η διεθνής επικράτηση της μεσογειακής διατροφής προσφέρει ένα σημαντικό βοήθημα στον εθνικό αυτόν στόχο, που σε συνάρτηση με τον τουρισμό μπορεί να γίνει πραγματικότητα.

▪Οργανωμένο λιανεμπόριο τροφίμων με υψηλή συμβολή στο ΑΕΠ.

Τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται ως ο κλάδος με την υψηλότερη συμβολή στην ανάπτυξη της εθνικής οικονομίας, με 7% συμβολή στην Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία, με 200.000 εργαζόμενους (ο μοναδικός που αύξησε την απασχόληση το 2011) και με 7 δισεκατ. ευρώ επενδύσεις την τελευταία δεκαετία. Παράλληλα, έχουν αναπτύξει βέλτιστες καινοτόμες διαδικασίες/ συστήματα στην αποθήκευση/διανομή προϊόντων, στο ηλεκτρονικό επιχειρείν και στην προσφορά αξίας στον τελικό καταναλωτή. Λειτουργεί, όμως, μέσα στο πιο αναχρονιστικό θεσμικό πλαίσιο στην Ευρώπη όσον αφορά στην δημιουργία και λειτουργία καταστημάτων και κέντρων διανομής, καθώς και στην διακίνηση προϊόντων. Στην ουσία, είναι ένα αρνητικό θεσμικό πλαίσιο που δημιουργεί διαστρεβλώσεις στην ανάπτυξη της αγοράς και στην αύξηση του τελικού κόστους. Εδώ, η αναγκαία πολιτική είναι η αναμόρφωση του εθνικού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας του κλάδου στα ευρωπαϊκά πρότυπα που μπορεί να επιφέρει αύξηση κατά 25% στα 14 δισεκατ. ευρώ που ήδη προσφέρει ο κλάδος στην εθνική Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία.

Από τα παραπάνω αποδεικνύεται ότι δύο σημαντικοί παράγοντες αντιμετώπισης της κρίσης είναι η επιχειρηματική καινοτομία και το εθνικό περιβάλλον λειτουργίας της ιδιωτικής οικονομίας. Παρότι η Ελλάδα υστερεί σε δαπάνες στην έρευνα και ανάπτυξη, φαίνεται ότι στην ελληνική επιχειρηματική πρακτική υπάρχουν παραδείγματα επιτυχούς απορρόφησης,

προσαρμογής και διάχυσης της τεχνολογίας/καινοτομίας. Το ελληνικό μάνατζμεντ έχει αποδείξει ότι είναι ανοικτό να αφομοιώνει, να προσαρμόζει και να δημιουργεί καινοτομία σε διαδικασίες, προϊόντα και επιχειρηματικά μοντέλα. Όμως, οι περιορισμένες αυτές βέλτιστες κλαδικές πρακτικές θα πρέπει να γνωστοποιηθούν ευρέως και να εδραιωθούν, έτσι ώστε να γίνει πιο μαζική η εφαρμογή και αξιοποίησή τους.

Το οικονομικό περιβάλλον, λόγω έλλειψης χρηματοοικονομικών πόρων θα είναι πιο δυσμενές στο μέλλον. Άρα θα πρέπει να βελτιωθεί άμεσα το θεσμικό πλαίσιο δημιουργίας, λειτουργίας και ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Όχι όμως αόριστα και οριζόντια, αλλά εξειδικευμένα σε συγκεκριμένους καινοτόμους, εξωστρεφείς και σημαντικούς κλάδους για την εθνική οικονομία.

2.7 ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΜΟΧΛΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η καινοτομία μπορεί να αποτελέσει τη βάση για σταδιακή οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, αλλά και σε Ιρλανδία και Πορτογαλία, παρότι οι τρεις χώρες έχουν διαφορετική αφετηρία. Αυτό επισημαίνεται σε πρόσφατη μελέτη της Deutsche Bank, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Goethe της Φρανκφούρτης, για τις τρόπους επίτευξης οικονομικής ανάπτυξης στις τρεις χώρες¹⁸.

Όπως επισημαίνεται στη μελέτη, εκτός από τις δομικές μεταρρυθμίσεις, τις ιδιωτικοποιήσεις, την απλοποίηση διαδικασιών και τη μείωση της γραφειοκρατίας, και δεδομένου ότι οι εν λόγω χώρες δεν μπορούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους μέσω εξωτερικής υποτίμησης, προτείνεται να δοθεί βαρύτητα στις επενδύσεις στην καινοτομία και την τεχνολογία και στην παροχή κινήτρων για την ίδρυση εταιρειών υψηλής τεχνολογίας.

Η μελέτη λαμβάνει ως βάση, ότι η καινοτομία, η υψηλή τεχνολογία, η έρευνα και η εκπαίδευση, αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες για την αύξηση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας μιας οικονομίας. Επιτυχημένα παραδείγματα οικονομιών, που αναπτύχθηκαν βασιζόμενες στην τεχνολογική καινοτομία είναι η Ταϊβάν, το

¹⁸ www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode

Ισραήλ, η ίδια η Ιρλανδία εν μέρει, αλλά εν μέρει και η Ανατολική Γερμανία, αφού ενσωματώθηκε και ενοποιήθηκε με τη Δυτική Γερμανία. Ωστόσο επισημαίνεται, ότι η επένδυση στην καινοτομία θα πρέπει να είναι μια μακροχρόνια στρατηγική, η οποία δεν μπορεί να φέρει άμεσα αποτελέσματα, αλλά μπορεί να δημιουργήσει θετικό επιχειρηματικό και επενδυτικό κλίμα και να ξανακερδίσει την εμπιστοσύνη των αγορών και των επενδυτών, η οποία είναι απολύτως απαραίτητη για την επανεκκίνηση των συγκεκριμένων οικονομιών.

Η μελέτη αναφερόμενη συνοπτικά στις αιτίες, για τις οποίες η κάθε μια από τις τρεις χώρες βρίσκεται σε οικονομική κρίση αναφέρει για την Ελλάδα, ότι αυτό οφείλεται κυρίως στο υψηλό δημόσιο χρέος και στο μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας της τα προηγούμενα έτη, η οποία ήταν βασισμένη κατά βάση στην κατανάλωση και όχι στην παραγωγή, χωρίς η χώρα να έχει εκμεταλλευτεί αυτή την περίοδο για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις.

Απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική διάχυση των θετικών συνεπειών της καινοτομίας στην οικονομία είναι η ύπαρξη σύγχρονου και απλού θεσμικού πλαισίου λειτουργίας κέντρων καινοτομίας, επιχειρηματικών clusters και δυνατοτήτων δημιουργίας δικτύων συνεργασίας μεταξύ κέντρων καινοτομίας, ινστιτούτων, πανεπιστημίων και μεμονωμένων επιχειρήσεων. Η ανάπτυξη των δικτύων καινοτομίας δεν απαιτείται να γίνει απαραίτητο σε εθνικό επίπεδο, αλλά μπορεί να γίνει και σε περιφερειακό επίπεδο, δεδομένου ότι κάποιες περιφέρειες είναι πιο ελκυστικές για τη σύσταση τέτοιων κέντρων και κάποιες άλλες λιγότερο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΦΕΣΗ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σύμφωνα με τη γνώμη των εκπροσώπων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων η οικονομική κρίση συνεχίζει και επηρεάζει τα θεμελιώδη μεγέθη των επιχειρήσεών τους. Το μεγαλύτερο μέρος των εκπροσώπων αυτών πιστεύει ότι το πρωταρχικό πρόβλημα είναι οι πολλοί και υψηλοί φόροι, οι οποίοι πρέπει να μειωθούν ή ακόμα και να καταργηθούν μερικοί από αυτούς, ενώ επίσης ένα μεγάλο μέρος θεωρεί απαραίτητο να μειωθούν οι ασφαλιστικές εισφορές και να δοθούν κίνητρα για επενδύσεις. Παρόλα αυτά ακόμη και τώρα σχεδιάζεται από το κράτος η εισαγωγή νέων και αυξημένων φόρων.

Πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις αδυνατούν να σταθούν στα πόδια τους, να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές υποχρεώσεις τους και να ανακάμψουν, αφού οι συνεχείς φόροι που τους επιβάλλονται, ίσως να οδηγήσουν ακόμα και στον αφανισμό τους από το εργασιακό τοπίο.

Η συνεχώς εντεινόμενη ύφεση κινδυνεύει να οδηγήσει την πλειοψηφία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε δυσμενή κατάσταση μη αναστρέψιμη. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων θεωρεί πως το σημαντικότερο μέτρο για την ανάκαμψή τους θα είναι η μείωση των συντελεστών ΦΠΑ που ίσως φέρει πίσω τους τόσους 'χαμένους' καταναλωτές, ενώ επίσης θεωρεί θετικό ένα προαιρετικό και απλό σύστημα φορολόγησης, όπου ένας φόρος επί του τζίρου ανάλογα και με το είδος της δραστηριότητας θα μπορούσε να αντικαταστήσει το φόρο εισοδήματος και το ΦΠΑ.

Εκτός από τη φορολογική επιβάρυνση, το κόστος συμμόρφωσης προς τις φορολογικές διατάξεις επηρεάζει επίσης την απόδοση της επιχείρησης. Το κόστος αυτό αντιπροσωπεύει τον χρόνο και το χρήμα, που ξοδεύουν οι επιχειρήσεις για να ενημερώνονται σχετικά με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, να τηρούν αρχεία κ.λπ..

Επιπρόσθετα θα πρέπει να αναφέρουμε πως παρατηρείται το γεγονός να φορολογούνται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις περισσότερο σε σχέση με της μεγαλύτερες. Η απλοποίηση και κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και υιοθέτηση ενός σταθερού και δίκαιου

φορολογικού συστήματος με την αποφυγή αιφνιδιασμών, είναι ένα από τα κεντρικά αιτήματα των οργανώσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Τα λουκέτα και η ανεργία 'χτυπούν' τις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι οποίες δίνουν μάχη για την επιβίωσή τους και ειδικότερα εν μέσω οικονομικής ύφεσης.

Εκτιμάται ότι μόνο από τα φορολογικά μέτρα που έχουν επιβληθεί το τελευταίο διάστημα ανεβάζουν το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν στο 53,3%, το υψηλότερο που έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια. Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις, δηλαδή ποσοστό 25,8% θεωρεί πολύ πιθανό να προχωρήσουν σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα. Αν ληφθεί υπόψη ότι το σύνολο των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων είναι 740.000 σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τότε υπολογίζεται ότι περίπου 190.000 επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν άμεσο κίνδυνο κλεισίματος. Η αγωνία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αν θα αποφύγουν το λουκέτο, ενώ στην περίπτωση που θα επιβιώσουν, είναι αμφίβολο εάν θα μπορέσουν τελικά να ανακάμψουν εξαιτίας της αντιμετώπισης που έχουν από το φορολογικό σύστημα. Αθροιστικά από τους άμεσους και έμμεσους φόρους και σε συνδυασμό με τους τακτικούς ετήσιους φόρους αλλά και με την εφαρμογή των έκτακτων εισφορών προκύπτει μια οικονομική επιβάρυνση που κυμαίνεται από το 48% και φθάνει έως το 53%, ενώ οι αντίστοιχες επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης πληρώνουν φόρους με συντελεστή που δεν ξεπερνά το 33%. Αξίζει να επισημανθεί ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις δεν μπορούν να έρθουν σε διακανονισμό οφειλής με το κράτος, με αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις να πληρώνουν φόρους και χαράτσια χωρίς να πληρώνονται από το κράτος όταν η οφειλή του ξεπερνά τα 30.000 ευρώ¹⁹.

¹⁹ www.epixeiro.gr

3.2 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Πέρα από τις αρνητικές επιδράσεις των αλλαγών της φορολογικής και εργατικής νομοθεσίας, έρχεται να προστεθεί και η επίδραση της κρίσης στην ελληνική μικρομεσαία επιχείρηση η οποία ολοένα και βαθαίνει. Η μικρομεσαία επιχείρηση δεν μπορεί να ανταποκριθεί στην επίδραση της οικονομικής ανασφάλειας που διακατέχει την χώρα.

Η κρίση βαθαίνει και η αγορά στερεύει από ρευστό και κίνηση. Σχετική έρευνα πώς βιώνουν την κρίση οι μικρομεσαίοι. Τα στοιχεία δείχνουν ότι τα πράγματα πάνε χειρότερα και από τις δυσοίωνες προβλέψεις που έκαναν οι ίδιοι οι μικρομεσαίοι πριν ένα εξάμηνο.

Οι 8 στις 10 επιχειρήσεις (80,2%) καταγράφουν επιδείνωση της γενικής οικονομικής τους κατάστασης αλλά και όλων των επιμέρους οικονομικών τους δεικτών. Ειδικότερα, επιδείνωση εμφανίζει: στον κύκλο εργασιών το 77,8%, στη ζήτηση το 77%, στη ρευστότητα το 79%, στις παραγγελίες το 76,1%, στις επενδύσεις το 52,3 %.

Αποτέλεσμα όλων αυτών θα είναι η ελληνική επιχείρηση κάποια στιγμή να σταματήσει την παραγωγική της δραστηριότητα

Σε έρευνα διαπιστώνονται τα εξής:

Μία στις 5 επιχειρήσεις (20,9%) θεωρεί πολύ πιθανό να προχωρήσει σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα. Αυτό υπολογίζεται σε 175.000 επιχειρήσεις.

Επιπλέον θα πρέπει να σημειωθεί ότι άλλες σχεδόν 200.000 επιχειρήσεις (23,5%), δηλώνουν δυσκολίες συνέχισης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας. Όσον αφορά την πρόβλεψη της γενικής οικονομικής κατάστασης, επιδείνωση προβλέπει το 67,1% των επιχειρηματιών. Ειδικότερα, επιδείνωση προβλέπει: στον κύκλο εργασιών το 65,6%, στη ρευστότητα το 66,9%, στη ζήτηση το 63,8%, στις παραγγελίες το 64,4%, στις επενδύσεις το 47,5%.

Οι 4 στις 10 επιχειρήσεις, καταγράφουν προβλήματα στη διαδικασία της μισθοδοσίας των εργαζομένων τους. Πάνω από 7 στους 10 επιχειρηματίες δηλώνουν ότι δεν έχει χρειαστεί να κάνουν οποιαδήποτε περικοπή στο μισθό των εργαζομένων τους, πράγμα που αποδεικνύει ότι το μισθολογικό κόστος καθεαυτό δε θεωρείται το μείζον πρόβλημα για τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων. Η διαπίστωση αυτή δικαιολογεί και τη σθεναρή στάση των φορέων των πολύ

μικρών και μικρών επιχειρήσεων, που δεν αποδέχτηκαν τις προτάσεις για κατάργηση του 13ου και 14ου μισθού και μηδενικές αυξήσεις.

Σύμφωνα με την έρευνα, οι 8 στους 10 ερωτηθέντες επιχειρηματίες επιθυμούν για τους 13ο και 14ο μισθό είτε να παραμείνουν ως έχουν είτε να ενσωματωθούν στους μισθούς του έτους, ενώ μόλις 1 στους 10 επιθυμεί την πλήρη κατάργησή τους. Ωστόσο, ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι 1 στις 3 επιχειρήσεις δηλώνει ότι έχει αναγκαστεί να προχωρήσει σε μείωση των ωρών ή και των ημερών εργασίας.

Οι 7 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι νέες μεγάλες αυξήσεις του Φ.Π.Α. θα επηρεάσουν καταλυτικά τον τζίρο τους, ενώ χαρακτηριστικό είναι ότι το 26% δηλώνει διατεθειμένο να προχωρήσει σε μετεγκατάσταση της έδρας για φορολογικούς λόγους.

Σημαντικό στοιχείο της έρευνας είναι ότι 3 στις 4 επιχειρήσεις, δηλώνουν ότι ήταν σε θέση, έως τώρα, να απορροφήσουν την αύξηση του Φ.Π.Α. και κυρίως, οι μικρότερες επιχειρήσεις του δείγματος. Αντίθετα 1 στις 2 επιχειρήσεις με προσωπικό άνω των 10 ατόμων δήλωσε ότι αναγκαστικά προχώρησε σε αύξηση τιμών. Εκτιμάται ότι οποιαδήποτε περαιτέρω αύξηση του Φ.Π.Α., (από 11% σε 23% σε προϊόντα και υπηρεσίες), θα έχει συνέπειες ανάλογες «ατομικής βόμβας» σε τζίρο, θέσεις εργασίας, πληθωρισμό, λουκέτα επιχειρήσεων και τελικά στα έσοδα του κράτους και των ασφαλιστικών ταμείων.

Σε κάθε περίοδο κρίσης οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι ο πιο ευαίσθητος κρίκος της οικονομίας και ο δείκτης της έντασής της. Πολλές μικρομεσαίες κλείνουν και, σύμφωνα με τις εμπειρικές παρατηρήσεις, λιγότερες ανοίγουν. Αυτό μπορεί εύκολα να διαπιστώσει ο καθένας από εμάς, παρατηρώντας απλά τις επιχειρήσεις της γειτονιάς του: πόσες ήταν πριν την έλευση της οικονομικής κρίσης και πόσες είναι τώρα εν μέσω της φουρτούνας που ονομάζεται οικονομική κρίση.

Η επιδεινούμενη ύφεση κινδυνεύει να οδηγήσει την πλειονότητα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων από τις μικρότερες ως τις μεγαλύτερες σε όρια μη αναστρέψιμα. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων προτάσσει ως σημαντικότερο μέτρο τη μείωση των συντελεστών ΦΠΑ, ενώ επίσης θεωρεί θετικό ένα προαιρετικό και απλό σύστημα φορολόγησης, όπου ένας φόρος επί του τζίρου ανάλογα και με το είδος της δραστηριότητας θα μπορούσε να αντικαταστήσει το φόρο εισοδήματος και το ΦΠΑ. Πολυνομία και

γραφειοκρατία χαρακτηρίζουν, όχι μόνο τις διαδικασίες ίδρυσης και λειτουργίας μιας επιχείρησης αλλά και το φορολογικό σύστημα. Εκτός από τη φορολογική επιβάρυνση, το κόστος συμμόρφωσης προς τις φορολογικές διατάξεις επηρεάζει επίσης την απόδοση της επιχείρησης. Το κόστος αυτό αντιπροσωπεύει τον χρόνο και το χρήμα, που ξοδεύουν οι επιχειρήσεις για να ενημερώνονται σχετικά με τις φορολογικές τους υποχρεώσεις, να τηρούν αρχεία κ.λπ.. Επιπλέον, το φορολογικό σύστημα διακρίνεται περισσότερο από τη λογική της φοροείσπραξης και λιγότερο από τη λογική της ανάπτυξης.

Αυτό έχει σαν άμεση συνέπεια να φορολογούνται οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δυσανάλογα πολύ περισσότερο σε σχέση με της μεγαλύτερες. Η απλοποίηση και κωδικοποίηση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και υιοθέτηση ενός σταθερού και δίκαιου φορολογικού συστήματος με την αποφυγή αιφνιδιασμών, είναι ένα από τα κεντρικά αιτήματα των οργανώσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Εκτιμάται ότι μόνο από τα φορολογικά μέτρα που έχουν επιβληθεί το τελευταίο διάστημα ανεβάζουν το ποσοστό των επιχειρήσεων που θεωρούν πολύ ή αρκετά πιθανό το ενδεχόμενο να έχουν το επόμενο διάστημα σοβαρό πρόβλημα λειτουργίας σε βαθμό που θα κινδυνεύσουν να κλείσουν στο 53,3%, το υψηλότερο που έχει καταγραφεί τα τελευταία χρόνια. Πάνω από 1 στις 4 επιχειρήσεις, δηλαδή ποσοστό 25,8% θεωρεί πολύ πιθανό να προχωρήσουν σε κλείσιμο το επόμενο διάστημα. Αν ληφθεί υπόψη ότι το σύνολο των πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων είναι 740.000 σύμφωνα με τις τελευταίες εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τότε υπολογίζεται ότι περίπου 190.000 επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν άμεσο κίνδυνο κλεισίματος. Η αγωνία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είναι αν θα αποφύγουν το λουκέτο, ενώ στην περίπτωση που θα επιβιώσουν, είναι αμφίβολο εάν θα μπορέσουν τελικά να ανακάμψουν εξαιτίας της αντιμετώπισης που έχουν από το φορολογικό σύστημα. Αθροιστικά από τους άμεσους και έμμεσους φόρους και σε συνδυασμό με τους τακτικούς ετήσιους φόρους αλλά και με την εφαρμογή των έκτακτων εισφορών προκύπτει μια οικονομική επιβάρυνση που κυμαίνεται από το 48% και φθάνει έως το 53%, ενώ οι αντίστοιχες επιχειρήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης πληρώνουν φόρους με συντελεστή που δεν ξεπερνά το 33%.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Το μεγαλύτερο πλήγμα στην απασχόληση είχαν οι μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα, σύμφωνα με έρευνα συγκυρίας για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Εθνικής Τράπεζας Ελλάδος²⁰. Με βάση τα ευρήματα της έρευνας, στην πενταετία της κρίσης –δηλαδή το διάστημα 2008-2014- χάθηκαν 880.000 θέσεις εργασίας σε όλους τους κλάδους των μικρομεσαίων. Από αυτές, οι 600.000 θέσεις εργασίας εξαφανίστηκαν από τις μικρές επιχειρήσεις, δηλαδή αυτές που απασχολούν 1-9 άτομα. Όσο για τις αλλαγές που έγιναν στο εργασιακό νομοθετικό πλαίσιο, ευνοημένες δηλώνουν οι μεσαίες επιχειρήσεις, ενώ σχεδόν έξι στις δέκα μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους ζητούν μείωση των εργοδοτικών εισφορών και μεγαλύτερη ευελιξία στο ωράριο εργασίας.

Με βάση τα ευρήματα της ΕτΕ, κατά τη διάρκεια της κρίσης χάθηκε το ένα τέταρτο της απασχόλησης –δηλαδή περίπου 880.000 θέσεις εργασίας. Οι μεγαλύτερες απώλειες σημειώθηκαν στους κλάδους κατασκευών και βιομηχανίας (55% και 35% αντίστοιχα), ενώ το εμπόριο περιορίστηκε κατά 20%. Την μικρότερη πτώση παρουσίασαν οι επιχειρήσεις υπηρεσιών (μείωση της απασχόλησης κατά 15%), ωστόσο αυτή είχε σημαντική επίδραση στη συνολική απασχόληση, δεδομένου ότι στο συγκεκριμένο κλάδο απασχολούνται διαχρονικά σχεδόν οι μισοί εργαζόμενοι του εταιρικού τομέα.

Η έρευνα επιβεβαιώνει το ότι οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν τη «ραχοκοκκαλιά» της ελληνικής οικονομίας, καθώς η έντονη παρουσία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στον εταιρικό τομέα επιβεβαιώνεται από το μερίδιό τους στη συνολική απασχόληση, που φθάνει το 80% το 2013 (60% για τις μικρές και 20% για τις μεσαίες επιχειρήσεις). Ακόμα μεγαλύτερη είναι η συγκέντρωσή στους κλάδους εμπορίου και κατασκευών (της τάξης του 90%). Να σημειωθεί ότι στο δείγμα 1.000 επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα συγκυρίας, δεν περιλαμβάνονται οι τομείς γεωργίας-αλιείας, ορυχείων, ηλεκτρικού ρεύματος και χρηματ/κών υπηρεσιών, ενώ εξαιρούνται και οι υπηρεσίες του Δημόσιου τομέα. Ως μικρές επιχειρήσεις θεωρούνται αυτές με 1-9 εργαζόμενους, μεσαίες επιχειρήσεις με 10-49 εργαζόμενους, μεγάλες επιχειρήσεις με 50-249 εργαζόμενους και πολύ μεγάλες επιχειρήσεις με περισσότερους από 250 εργαζόμενους. Ο

²⁰ www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201407.pdf

ευρύτερος κλάδος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων έχει υποστεί μείωση απασχόλησης της τάξης του 30% (820.000 θέσεις εργασίας), έναντι μόλις 10% των μεγάλων, ενώ σημειώνεται ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις εμπορίου και υπηρεσιών κατάφεραν να διατηρήσουν σταθερή την απασχόλησή τους στο διάστημα 2008-2013. Εστιάζοντας στην απασχόληση ανά μέγεθος επιχειρήσεων διαπιστώνουμε πως το 70% της πτώσης εντοπίζεται στις μικρές επιχειρήσεις, από τις οποίες χάθηκαν 600.000 θέσεις εργασίας.

Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι ΜμΕ επέδειξαν υψηλά επίπεδα ευελιξίας: η μείωση του μέσου μισθού ανά εργαζόμενο σε συνδυασμό με τις απολύσεις κατάφεραν να συγκρατήσουν το κόστος εργασίας σε ένα σταθερό ποσοστό των εσόδων (27% των εσόδων το 2014 από 29% το 2007). Η εξέλιξη αυτή αποτελεί θετικό σημάδι αναδιάρθρωσης, ειδικά στην τρέχουσα συγκυρία κατάρρευσης των εσόδων των ΜμΕ (πτώση 50% την τελευταία πενταετία). Ο περιορισμός του κόστους εργασίας κατά περίπου 50% επιτεύχθηκε μέσω μείωσης του μέσου μισθού ανά εργαζόμενο, που συνέβαλε στη μείωση του κόστους εργασίας κατά 38%, μέσω μείωσης του αριθμού απασχολούμενων, η οποία οδήγησε σε μείωση του κόστους εργασίας κατά 12%. Επιπλέον, οι ΜμΕ φαίνεται να πέτυχαν παρόμοια συγκράτηση με των μισθολογικών εξόδων τους και για τα μη μισθολογικά τους έξοδα, καθώς η δομή του κόστους τους έμεινε σταθερή. Αν και τα τρία τέταρτα των ΜμΕ προχώρησαν σε μεταβολές του μισθολογικού κόστους κατά την προηγούμενη πενταετία, πάνω από το 50% δεν σκοπεύει να μεταβάλλει το μισθολογικό του κόστος κατά το επόμενο έτος. Περίπου μία στις τέσσερις μικρομεσαίες κατέφυγε σε απολύσεις και μειώσεις μισθών κατά την προηγούμενη πενταετία, ένα ακόμα 21% μετέβαλε μόνο μισθούς και ένα ακόμα 15% άλλαξε μόνο αριθμό εργαζομένων.

Ο μέσος αριθμός εργαζομένων ανά επιχείρηση έχει μειωθεί κατά 25% την τελευταία πενταετία (σε 20 άτομα το 2012 από 27 το 2007). Οι μικρές επιχειρήσεις φαίνεται να είναι πιο ευάλωτες, με πτώση της μέσης απασχόλησης κατά 40% (6 εργαζόμενοι κ.μ.ο. το 2012 από 10 το 2007), έναντι 23% για τις μεσαίες (34 εργαζόμενοι κ.μ.ο. το 2012 από 44 το 2007). Οι μεγαλύτερες απώλειες παρατηρήθηκαν στον κλάδο κατασκευαστικών ΜμΕ, όπου το επίπεδο απασχόλησης ανά επιχείρηση περιορίστηκε στο μισό κατά την τελευταία πενταετία, ενώ μεγαλύτερες ήταν οι αντιστάσεις του κλάδου υπηρεσιών, όπου η απασχόληση ανά επιχείρηση μειώθηκε κατά μόλις 5% την τελευταία πενταετία. Η πτώση της απασχόλησης την τελευταία πενταετία φαίνεται να συνοδεύτηκε από αναδιάρθρωση της αγοράς εργασίας σε ΜμΕ. Σημειώθηκε αύξηση στη συνεισφορά της μερικής απασχόλησης που έφτασε στο 11%

των εργαζομένων το 2012, από 4% το 2007. Επιπλέον, λόγω της δυσμενούς συγκυρίας, το 45% των ΜμΕ αναγκάστηκε να καθυστερήσει την καταβολή μισθών την τελευταία διετία, με μέση καθυστέρηση 1,5 μήνα.

Το 60% των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θεωρεί ότι οι νομοθετικές ρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στην αγορά εργασίας την τελευταία τριετία φάνηκαν χρήσιμες. Περισσότερο φαίνεται να επωφελήθηκαν οι μεσαίες επιχειρήσεις, ενώ μόνο το 27% των μικρότερων ΜμΕ θεωρεί ότι βοηθήθηκε σε κάποιο βαθμό από τις πρόσφατες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Ως αποτελεσματικότερο μέτρο, οι ΜμΕ ξεχωρίζουν τη μείωση των εργοδοτικών εισφορών, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων θεωρεί ότι μπορεί να ενισχυθεί από περαιτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας -ποσοστό που φτάνει το 60% ακόμα και για τις πιο μικρές ΜμΕ. Οι κύριοι τομείς που προτείνουν για περαιτέρω μεταρρύθμιση είναι η μείωση των εργοδοτικών εισφορών, η καθιέρωση ευέλικτων ωραρίων, η μείωση του κόστους των απολύσεων και οι μεταβολές στις συλλογικές διαπραγματεύσεις.

Η πλειοψηφία των ΜμΕ προχώρησε σε μείωση της απασχόλησης κατά την τελευταία πενταετία, ωστόσο το 17% των ΜμΕ επέλεξε καθαρή αύξηση της απασχόλησης στο ίδιο διάστημα (με το 7% των ΜμΕ να αυξάνει την απασχόλησή του πάνω από 50%). Η πλειοψηφία (τα $\frac{3}{4}$) των επιχειρήσεων που αύξησαν απασχόληση είναι μεσαίες επιχειρήσεις, ενώ συγκεκριμένοι κλάδοι δε ξεχωρίζουν. Από τις ΜμΕ που αύξησαν απασχόληση, το 70% κατάφερε να μην αυξήσει παράλληλα το μισθολογικό του κόστος (40% το μείωσε και 30% το διατήρησε σταθερό). Το 80% των εταιρειών που αύξησαν την απασχόληση και μείωσαν το μισθολογικό κόστος το κατάφερε μέσω απολύσεων και επαναπροσλήψεων εργαζομένων με χαμηλότερο μισθό. Γενικότερα, η στρατηγική κάλυψης του κενού απολύσεων με πρόσληψη νέων εργαζομένων με χαμηλότερες απολαβές εφαρμόστηκε σε ποσοστό 53% (από τις ΜμΕ που αύξησαν απασχόληση κατά τη διάρκεια της πενταετίας), έναντι περίπου 16% εκείνων που μείωσαν απασχόληση στο ίδιο διάστημα. Οι ΜμΕ που αύξησαν απασχόληση κατάφεραν να επιτύχουν ένα διπλό στόχο: κέρδισαν μερίδιο αγοράς έναντι των εταιρειών που ακολούθησαν περιοριστικές πολιτικές απασχόλησης και κατάφεραν να διατηρήσουν την υψηλότερη παραγωγικότητα (προσαρμοσμένη για μισθούς) που είχαν και πριν την κρίση.

Οι επιχειρήσεις που αύξησαν απασχόληση παραμένουν το πιο υγιές κομμάτι των ΜμΕ, με σημαντικά πιο αναπτυξιακούς στόχους (51% αυτών στοχεύει σε ανάπτυξη, έναντι 24% για τις ΜμΕ που μείωσαν απασχόληση) και υψηλότερη αντοχή στην κρίση (18 μήνες, έναντι 14 μήνες για τις λοιπές ΜμΕ). Μετά τις αναδιαρθρώσεις στην αγορά εργασίας της προηγούμενης

πενταετίας, οι ΜμΕ δείχνουν μια τάση σταθεροποίησης της απασχόλησης για το επόμενο έτος.

Συγκεκριμένα, το 60% δηλώνει ότι έχει όσο προσωπικό χρειάζεται, ενώ μόλις το 20% συνεχίζει να απασχολεί πλεονάζον προσωπικό. Αντίστοιχα (της τάξης του 20%) είναι τα ποσοστά των ΜμΕ που σκοπεύουν να μεταβάλουν τον αριθμό απασχολούμενων το επόμενο έτος με σκοπό τον περιορισμό του κόστους εργασίας τους. Μια σύγκριση των προσδοκιών αυτών με την πραγματοποιηθείσα κατάσταση των τελευταίων ετών (όπου 44% των ΜμΕ προχώρησε σε μείωση κόστους εργασίας μέσω απολύσεων) οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερο κομμάτι των ανακατατάξεων στην αγορά εργασίας των ΜμΕ έχει ήδη πραγματοποιηθεί²¹.

Ενδεικτικό των συνθηκών ασφυξίας που βιώνουν οι Έλληνες έμποροι είναι η βουτιά κατά 90% στον τζίρο τους την τελευταία πενταετία. Το 60% των μικρότερων επιχειρήσεων δεν μπορεί να δανειστεί, οι απολύσεις φθάνουν και το 40%, ενώ η μείωση των μισθών αγγίζει το 42%. Όλα αυτά προκύπτουν από την εξαμηνιαία έκθεση οικονομικής συγκυρίας της Εθνικής Τράπεζας, με τα στοιχεία να αποτυπώνουν όλη την έκταση της κρίσης που έπληξε κυρίως επιχειρήσεις που θεωρούνται η ραχοκοκαλιά της ελληνικής οικονομίας. Η μέση απασχόληση σε όλους τους κλάδους της οικονομίας έχει μειωθεί κατά 25%, με τα χειρότερα ποσοστά στον κλάδο των κατασκευών, όπου η απώλεια θέσεων εργασίας ήταν 52%. Παράλληλα σημειώθηκε κατακόρυφη πτώση των μισθών.

Συγκεκριμένα, **ο μέσος ετήσιος μισθός μειώθηκε κατά 28% την προηγούμενη πενταετία (42% στις μικρές και 17% στις μεσαίες επιχειρήσεις), με τη μεγαλύτερη πτώση στις υπηρεσίες (κατά 47%) και τη μικρότερη στη βιομηχανία (κατά 11%)**. Επίσης, σύμφωνα με την έκθεση, εντονότερη πτώση κύκλου εργασιών έχει δεχθεί ο κλάδος εμπορίας αυτοκινήτων (71% κατά την περίοδο 2007-2012) και ο κλάδος κατασκευών (70% κατά την αντίστοιχη περίοδο). Υπό αυτές τις συνθήκες, η παραγωγικότητα έχει περιοριστεί κατά 12% την προηγούμενη πενταετία, με τη μεγαλύτερη πτώση στο εμπόριο (κατά 18%) και μικρή άνοδο στη βιομηχανία (κατά 3%) κυρίως λόγω εξωστρέφειας. Σε ό,τι αφορά τον τζίρο, σωρευτικά την τελευταία πενταετία έχει συρρικνωθεί κατά 50%, ενώ στις μικρές επιχειρήσεις έφτασε ακόμα και το 90%.

²¹ www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201407.pdf

Παράλληλα, η πλειονότητα των πολύ μικρών επιχειρήσεων εμφανίζονται εντελώς αποκλεισμένες από τον τραπεζικό δανεισμό (ήτοι το 60%), καθώς οι αιτήσεις που υποβάλλουν στις τράπεζες για άντληση ρευστού, απορρίπτονται.

Το μέγεθος της κρίσης έχει οδηγήσει το **50% περίπου του εταιρικού τομέα των ΜμΕ** να θέτει ως πρωταρχικό στόχο την **επιβίωση** ενώ λιγότερο του **25%** να προσανατολίζεται σε **πορεία ανάπτυξης**, σύμφωνα με την έρευνα της **Εθνικής Τράπεζας για τις ελληνικές Μικρομεσαίες επιχειρήσεις**.

Η Εθνική Τράπεζα **καθιερώνει την διεξαγωγή έρευνας συγκυρίας** σε επίπεδο Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων από την οποία θα προκύπτει η δημιουργία - για πρώτη φορά- **δείκτη εμπιστοσύνης για τις ελληνικές ΜΜΕ**.

Η έρευνα θα διενεργείται δύο φορές τον χρόνο από τη Διεύθυνση Στρατηγικής και Οικονομικής Ανάλυσης της Εθνικής, **σε δείγμα σχεδόν 1.000 εταιρειών**.

Από την έρευνα συγκυρίας προκύπτει ότι:

A. Το μέγεθος της κρίσης έχει οδηγήσει το 50% περίπου του εταιρικού τομέα των ΜΜΕ να θεωρεί πρωταρχικό του στόχο **την επιβίωση** ενώ λιγότερο του 25% να προσανατολίζεται σε πορεία ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, **οι μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν κυρίως προβλήματα ρευστότητας**, ως αποτέλεσμα της ανατροπής του συναλλακτικού κυκλώματος στην Ελλάδα που στηριζόταν κυρίως σε πιστώσεις προμηθευτών.

B. Οι αντιδράσεις των ΜΜΕ στην κρίση είναι **πλέον διαρθρωτικού χαρακτήρα** (κυρίως μείωση καταστημάτων και προσωπικού και στροφή σε νέα προϊόντα και αγορές) – σημάδι ενδεικτικό των δομικών ανακατατάξεων που διενεργούνται στην οικονομία. Συγκεκριμένα, οι βασικές αντιδράσεις των επιχειρήσεων είναι **(i) η μείωση των παραγγελιών σε ποσοστό 61%, (ii) η καθυστέρηση πληρωμών σε δάνεια ή προμηθευτές σε ποσοστό 46% και (iii) οι απολύσεις σε ποσοστό 43%**.

Γ. Οι **βραχυπρόθεσμες στρατηγικές επιλογές των ΜΜΕ** για το επόμενο βήμα συνοψίζονται σε αφενός μείωση των επενδύσεων, προσωπικού και τιμών και αφετέρου αύξηση καινοτομικής δραστηριότητας και εξαγωγών. Ενώ το 40% των ΜΜΕ ήδη εξάγει κάποιο μέρος της παραγωγής του, το μέσο **ποσοστό εξαγωγών είναι χαμηλό** (κοντά στο

25%) – καθιστώντας έτσι κρίσιμη την υιοθέτηση πολιτικών στήριξης των εξαγωγών ώστε να προσεγγισθεί το επίπεδο κρίσιμης μάζας που θα οδηγήσει σε σημαντικά κέρδη. Παρά την υφεσιακή συγκυρία, υπάρχουν ΜμΕ που έχουν κάνει την υπέρβαση ακολουθώντας αναπτυξιακές κατευθύνσεις.

Το υγιές αυτό κομμάτι των ΜΜΕ **αποτελείται από επιχειρήσεις** (i) με σημαντική συμμετοχή ιδίων κεφαλαίων στη χρηματοδότηση των επενδύσεων τους, (ii) με χαρακτηριστικά εξωστρέφειας και καινοτομίας και (iii) με ελεγχόμενο κύκλωμα συναλλαγών (εμπορικό κύκλο).

Η κατακλείδα βέβαια είναι η κρίση στην Ευρωζώνη έχει αφήσει βαθιά σημάδια στον επιχειρηματικό κλάδο. Οι επιχειρήσεις που επλήγησαν περισσότερο είναι οι μικρομεσαίες και ειδικότερα, αυτές στην ευρωπαϊκή “περιφέρεια”²².

Σε επτά συνοψίζονται τα κυριότερα εμπόδια που καλούνται να υπερβούν σήμερα οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις:

1. Χρηματοδότηση-Ρευστότητα,
2. Φορολογία,
3. Ασφαλιστικό,
4. [ΕΣΠΑ](#) – Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ),
5. Παραεμπόριο,
6. Εμπορικές Μισθώσεις,
7. Τειρεσίας.

Η παρατεταμένη οικονομική κρίση κατέστησε την επιβίωση και τη λειτουργία μεγάλου μέρους των μικρομεσαίων ελληνικών επιχειρήσεων εξαιρετικά δύσκολη και τονίζει πως «η ιδιαίτερα συσταλτική δημοσιονομική πολιτική, τα συνεχή οικονομικά βάρη που επιβάλλονται στα νοικοκυριά αλλά και στον ελληνικό επιχειρηματικό κόσμο, η μακροοικονομική αστάθεια και γενικότερα η αβεβαιότητα είναι μερικές μόνο από τις αιτίες καταρράκωσης των επενδύσεων και της παρατεταμένης διάρκειας της οικονομικής κρίσης, η οποία έχει ήδη διαρκέσει έξι χρόνια.

²² <http://www.capital.gr/story/1996166>

Από το 2008 μέχρι και σήμερα οι κύριοι λόγοι που έπληξαν τις ελληνικές μικρομεσαίες εμπορικές επιχειρήσεις είναι:

- η λιτότητα,
- η χρηματοδοτική ένδεια,
- η διεθνοποίηση και
- η έλλειψη εθνικού σχεδίου υποστήριξής τους²³.

Με την έλευση της κρίσης από το 2008 και ύστερα, ταυτόχρονα με τη ραγδαία επιδείνωση του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, παρατηρείται παράλληλη επιδείνωση όλων των δεικτών αποδοτικότητας και κερδοφορίας.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον ωστόσο παρουσιάζει η κατάσταση της ρευστότητας των ελληνικών ΜμΕ. Οι δείκτες ρευστότητας των ελληνικών επιχειρήσεων βρίσκονταν σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα ήδη από την προ-κρίσης περίοδο, ενώ με την έλευση της κρίσης η κατάσταση επιδεινώνεται επί τα χείρω. Εάν δε η επιδείνωση της ρευστότητας συνδυαστεί με την πτώση της κερδοφορίας, τη μείωση των εξαγωγικών και εμπορικών πιστώσεων και την περιορισμένη πρόσβαση σε τραπεζικό δανεισμό, οι συνθήκες ρευστότητας του επιχειρηματικού κόσμου φαντάζουν ασφυκτικές.

Η κρίση αποδιαρθρώνει ραγδαία το επιχειρηματικό τοπίο με τις μικρές και μικρομεσαίες επιχειρήσεις να υφίστανται περισσότερο τις αρνητικές συνέπειές της. Ταυτόχρονα επιβεβαιώνει την πάγια θέση της στήλης ότι μόνο ένα σχέδιο παραγωγικής ανασυγκρότησης που θα πληροί τις προϋποθέσεις δημιουργίας θέσεων σταθερής και αξιοπρεπούς εργασίας και προστασίας του περιβάλλοντος μπορεί να οδηγήσει τη χώρα στην έξοδο από την κρίση²⁴.

²³ <http://www.naftemporiki.gr/story/735281/mikromesaies-epixeiriseis-epta-megala-problimata>

²⁴ <http://www.e-dromos.gr/eranismata-241/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^Ο ΕΡΕΥΝΑ – ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σε αυτή τη θεματική ενότητα, αρχικά γίνεται η προσπάθεια να παρουσιαστεί η θεωρητική προσέγγιση της έρευνας και της διεξαγωγής της, στα πλαίσια της ανάλυσης της ερευνητικής διαδικασίας, εξηγώντας παράλληλα την έννοια της ποσοτικής και της ποιοτικής έρευνας. Στην συνέχεια, περιγράφονται οι βασικοί στόχοι της έρευνας της οποίας πραγματοποιήσαμε και τα βήματα που έγιναν για την υλοποίηση της, καθώς και η ανάλυση της δομής του ερωτηματολογίου. Όλοι αυτοί οι παράμετροι είναι σημαντικοί στη καλύτερη καταγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Στο κεφάλαιο λοιπόν αυτό ακολουθεί η έρευνα που πραγματοποιήθηκε. Πρόκειται για περιγραφική έρευνα με την μορφή δημοσκόπησης μέσω της διανομής και συμπλήρωσης ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο το οποίο παρατίθεται στην συνέχεια μοιράστηκε σε 50 μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις

Η αποστολή του ερωτηματολογίου στις περισσότερες επιχειρήσεις έγινε ηλεκτρονικά. Σε ορισμένες περιπτώσεις που ήταν εφικτό, προηγούταν επικοινωνία τηλεφωνικά με τον υπεύθυνο της εταιρείας για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου έτσι ώστε να ενημερωθεί για τον σκοπό της έρευνας.

Μαζί με το ερωτηματολόγιο συνοδευόταν μια επιστολή η οποία παρείχε διευκρινίσεις αναφορικά με τον σκοπό της έρευνας και τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου. Αν σε διάστημα δυο εβδομάδων από την αποστολή του ερωτηματολογίου δεν υπήρχε σχετική απάντηση, αποστέλλονταν ένα δεύτερο μήνυμα υπενθύμισης αναφορικά με την έρευνα, τονίζοντας πάντοτε ότι τα στοιχεία που θα συλλεχθούν είναι ανώνυμα και απολύτως εμπιστευτικά και ότι θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας.

Για να διεξάγουμε την έρευνα μας χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος με την χρήση ερωτηματολογίων, επειδή τα ζητούμενα αποτελέσματα είναι αριθμητικά και αντικειμενικά.

Σημαντικές προϋποθέσεις για την σωστή χρήση των ερωτηματολογίων σε μία έρευνα αποτελούν ο σωστός σχεδιασμός τους, καθώς και ο έλεγχος του κατά πόσο είναι έγκυρα. Η

διατύπωση και ο προσδιορισμός των ζητούμενων μίας ποσοτικής έρευνας βασίζονται σε κάποιες βασικές υποθέσεις των οποίων απαιτείται η περεταίρω διεύρυνση ώστε να διαπιστωθεί, κατά πόσο η σωστή κωδικοποίηση των πληροφοριών που καταγράφει το ερωτηματολόγιο και η καταχώρηση των πληροφοριών σε κατάλληλα σχεδιασμένη βάση δεδομένων, αποτελούν τη στατιστική επεξεργασία του ερωτηματολογίου.

Το ερωτηματολόγιο που μοιράσαμε για δειγματοληψία στα πλαίσια της έρευνας περιείχε 16 ερωτήσεις.

Στην πορεία θα παρουσιαστούν οι απαντήσεις που λάβαμε και τα αποτελέσματα που προέκυψαν μέσα από την έρευνα, με την βοήθεια του στατιστικού προγράμματος Excel τα οποία θα αναλυθούν, έτσι ώστε οι απαντήσεις των ερωτηθέντων να μας βοηθήσουν να φτάσουμε σε ασφαλή και αξιόπιστα συμπεράσματα σε σχέση με την θεωρία.

Διευκρινιστικά θα πρέπει να αναφέρουμε ότι ναι μεν το δείγμα μας αποτελείτο από 50 τουριστικές επιχειρήσεις όμως τελικά η έρευνά βασίστηκε στις 40 μόνο επιχειρήσεις. Αυτό συνέβη διότι τα ερωτηματολόγια που λάβαμε από τις υπόλοιπες δέκα ήταν ελλιπή με αναπάντητες τις κάποιες ερωτήσεις.

Στο σημείο αυτό και πριν την ανάπτυξη του ερωτηματολογίου θα παρουσιάσουμε συνοπτικά την πορεία του τουρισμού και των ξενοδοχείων στην Ελλάδα εν μέσω της οικονομικής κρίσης.

Σήμερα έχει καταστεί γενικά αποδεκτό ότι ο τουρισμός αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας. Ένας ισχυρός τουριστικός τομέας συμβάλλει άμεσα στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος της χώρας, στην καταπολέμηση της ανεργίας και στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών. Εξίσου σημαντική είναι και η έμμεση συμβολή του στην οικονομία μέσω των πολλαπλασιαστικών επιδράσεων που προκαλεί. Παράλληλα, αποτελεί προωθητικό παράγοντα στη βελτίωση των διακρατικών σχέσεων, την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου και την ενίσχυση της παγκόσμιας ειρήνης. Τέλος, με την ανάπτυξη υποδομών και αναδομών βελτιώνεται η ανταγωνιστικότητα των περιοχών, όπου αναπτύσσονται τουριστικές δραστηριότητες.

Παραδοσιακά το 80% των αλλοδαπών επισκέπτονται τη χώρα μας για λόγους αναψυχής. Αντίθετα, μόνο το 6,8% των επισκεπτών έρχονται στη χώρα μας για επαγγελματικούς

λόγους. Τα τελευταία χρόνια η οικονομική δυσπραγία έχει οδηγήσει σε μείωση του ποσοστού των ταξιδιών για λόγους υγείας, εκπαίδευσης και διεκπεραίωσης επαγγελματικών υποθέσεων. Έτσι, το ποσοστό όσων ταξιδεύουν για λόγους αναψυχής αυξάνεται διαρκώς²⁵.

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, ο διεθνής τουρισμός άρχισε να μειώνεται στο τέλος του 2008 και έγινε έτσι ένας από τους τελευταίους τομείς που δέχθηκαν τις επιδράσεις της παγκόσμιας ύφεσης. Η τάση αυτή αποτυπώθηκε στις κατεξοχήν τουριστικές περιφέρειες τόσο της χώρας όσο και των υπολοίπων χωρών, με μείωση των τουριστικών αφίξεων και διανυκτερεύσεων, αλλά και μείωση των χρημάτων που καταναλώνοντας στις τουριστικές περιοχές από τους επισκέπτες τους. Διαφαίνεται όμως ότι η επίδραση της κρίσης στην τουριστική βιομηχανία δεν ήταν η ίδια, ή δεν ήταν σε ίδιο βαθμό και ένταση για όλες τις περιοχές.

Ο τουρισμός παίζει ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο για κάθε περιφέρεια τόσο από οικονομική άποψη όσο και από κοινωνική αφού αποτελεί τον σύνδεσμο αυτής με τον εξωτερικό κόσμο και την εξωτερική οικονομία²⁶.

Η σημασία του τουρισμού σε περιφερειακό επίπεδο είναι ιδιαίτερα αυξημένη διότι ο τουρισμός συμβάλλει στη μείωση της ανεργίας. Αυτό επιτυγχάνεται αφενός επειδή προσφέρει νέες θέσεις εργασίας κι αφετέρου επειδή αντικαθιστά τις δραστηριότητες που χάνουν σιγά-σιγά το ανταγωνιστικό τους πλεονέκτημα. Αυτό σημαίνει ότι περιορίζεται ο πρωτογενής τομέας και τη θέση του την παίρνει ο κλάδος του τουρισμού. Επίσης, ο τουρισμός έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στις περιφέρειες. Ειδικότερα, εκτός του ότι δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας, παράλληλα αυξάνει τα έσοδα των περιφερειών βελτιώνοντας τις μεταφορές, τις κατασκευές, το εμπόριο, την βιομηχανία τροφίμων κ.α.. Επομένως, υπάρχει στενή σχέση μεταξύ του τουρισμού και των υπόλοιπων οικονομικών δραστηριοτήτων.

²⁵ www.grhotels.gr

²⁶ http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/52_karoulia_etal_ersagr13.pdf

Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις που αποτελούν στυλοβάτη της ελληνικής οικονομίας, πλήττονται όλο και περισσότερο από την τρέχουσα οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, καθώς συρρικνώνεται η ζήτηση, περιορίζονται οι επενδύσεις και μειώνεται η ρευστότητα.

Το εμπορικό επιμελητήριο μέσω του Εθνικού Σχεδίου Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων αναδεικνύει την αλλαγή νοοτροπίας πάνω σε τρεις βασικούς άξονες δράσης: την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και τη στήριξη της ρευστότητας των ΜμΕ.

Μέσω του προγράμματος του επιμελητηρίου ενισχύονται επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της Μεταποίησης, του Τουρισμού, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών για την υλοποίηση επενδύσεων που αφορούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Οι παρεχόμενες ενισχύσεις αφορούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων που πρόκειται να επιτευχθεί με στοχευόμενες δράσεις που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της καινοτομίας, της περιβαλλοντικής προστασίας, της εξοικονόμησης ενέργειας και της εισαγωγής στις νέες τεχνολογίες. Οι παρεχόμενες ενισχύσεις δίνονται με την μορφή της άμεσης κεφαλαιακής ενίσχυσης²⁷. Σύμφωνα με τον ΣΕΤΕ, ο τουρισμός είναι σήμερα ο δυναμικότερα αναπτυσσόμενος τομέας της ελληνικής οικονομίας αφού:

- Η συμμετοχή του στο ΑΕΠ είναι σταθερά πάνω από 15% και κατά περιόδους ξεπέρασε το 18%. Ειδικότερα για το 2012 η συμβολή της τουριστικής οικονομίας το 2012 στο ΑΕΠ της Ελλάδας φτάνει το 16,4%
- Δημιουργεί απασχόληση σε ένα ευρύτατο φάσμα δραστηριοτήτων, σε διαφορετικά επίπεδα γνώσεων και ειδίκευσης και κυρίως στους νέους και στη περιφέρεια. Ειδικότερα για το 2012 η συνολική απασχόληση στην τουριστική οικονομία (688.800 θέσεις εργασίας) αντιστοιχεί στο 18,3% των απασχολουμένων.

²⁷ www.ependyseis.gr

- Ένας (1) στους πέντε (5) κατοίκους της Ελλάδας απασχολείται άμεσα ή έμμεσα στον τουριστικό τομέα. Κάθε Ευρώ που καταναλώνεται στον τουρισμό δημιουργεί υπερδιπλάσια δευτερογενή κατανάλωση στην υπόλοιπη οικονομία²⁸.

Βέβαια κοιτάζοντας το τώρα, αύξηση 52,7% εμφάνισε η εισερχόμενη τουριστική κίνηση στο πρώτο δίμηνο του 2015, σε σχέση με πέρυσι, με τον αριθμό των τουριστών να ξεπερνά το 1,1 εκατομμύριο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ).

Ως αποτέλεσμα, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις εμφάνισαν αύξηση 12,4% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014, φθάνοντας τα 327 εκατ. ευρώ.

Η εξέλιξη αυτή οφείλεται πρωτίστως στην αύξηση κατά 23,3% των εισπράξεων από κατοίκους των χωρών της Ε.Ε. των 28, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 171 εκατ. ευρώ, και δευτερευόντως στις εισπράξεις από κατοίκους των λοιπών χωρών εκτός της Ε.Ε. των 28, οι οποίες διαμορφώθηκαν στα 147 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση κατά 3,0% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2014.

Αναλυτικότερα, οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της ζώνης του ευρώ διαμορφώθηκαν στα 93 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 5,6%, και οι εισπράξεις από κατοίκους των χωρών της Ε.Ε. των 28 εκτός της ζώνης του ευρώ παρουσίασαν αύξηση 54,3% και διαμορφώθηκαν στα 78 εκατ. ευρώ.

Οι εισπράξεις από τη Γερμανία παρέμειναν σχετικά σταθερές και διαμορφώθηκαν στα 26 εκατ. ευρώ και οι εισπράξεις από τη Γαλλία αυξήθηκαν κατά 60,9% στα 10 εκατ. ευρώ. Επίσης, οι εισπράξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο διαμορφώθηκαν στα 30 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 54,0%.

Από τις λοιπές χώρες εκτός της Ε.Ε. των 28, μείωση παρουσίασαν οι εισπράξεις τόσο από τη Ρωσία κατά 42,7%, στα 7 εκατ. ευρώ, όσο και από τις ΗΠΑ κατά 53,9%, στα 7 εκατ. ευρώ²⁹.

²⁸ http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/52_karoulia_et al_ersagr13.pdf

²⁹ www.naftemproiki.gr

Με βάση λοιπόν τα στοιχεία που προαναφέραμε σχετικά με τον τουρισμό στην χώρα μας κατασκευάστηκε το ερωτηματολόγιο που ακολουθεί.

Στόχος λοιπόν της έρευνας αυτής ήταν να επικυρωθεί ότι ο τουρισμός είναι σημαντικός για την χώρα μας οικονομικός παράγοντας.

Προσπαθήσαμε να διαπιστώσουμε μέσα από την έρευνα αυτή κατά πόσο τα τελευταία έτη έχει μειωθεί ο εγχώριος αλλά και ο διεθνής τουρισμός. Πολλές μελέτες αναφέρουν τον τουρισμό σαν ένα δυναμικά αναπτυσσόμενο τομέα έτσι οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν με βάση αυτό και για το λόγο αυτό στην πρώτη μας αυτή έρευνα επιλέξαμε να ερευνήσουμε τον τουριστικό τομέα.

Οι περισσότερες από τις ερωτήσεις μας αφορούν στην μείωση ή μη της ζήτησης των τουριστικών υπηρεσιών, στην μείωση της ρευστότητας των τουριστικών επιχειρήσεων αλλά και στο πως αντιμετωπίζουν το μέλλον τους. Αν έχουν δυσοίωνες ή ευοίωνες προβλέψεις για την εξέλιξη της οικονομίας της χώρας και συνεπακόλουθα για την οικονομική πορεία της επιχείρησής τους.

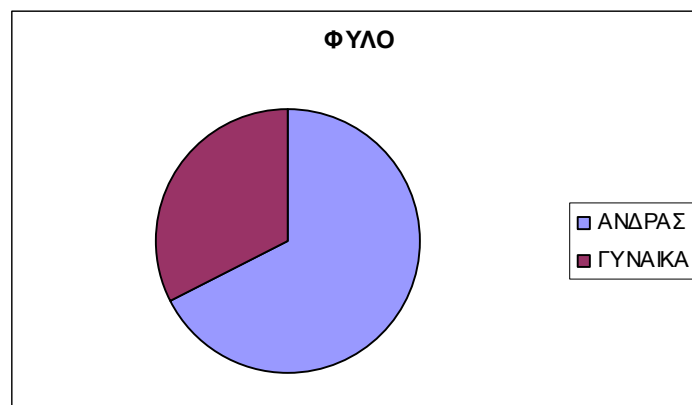
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1η Κατηγορία Ερωτήσεων: ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

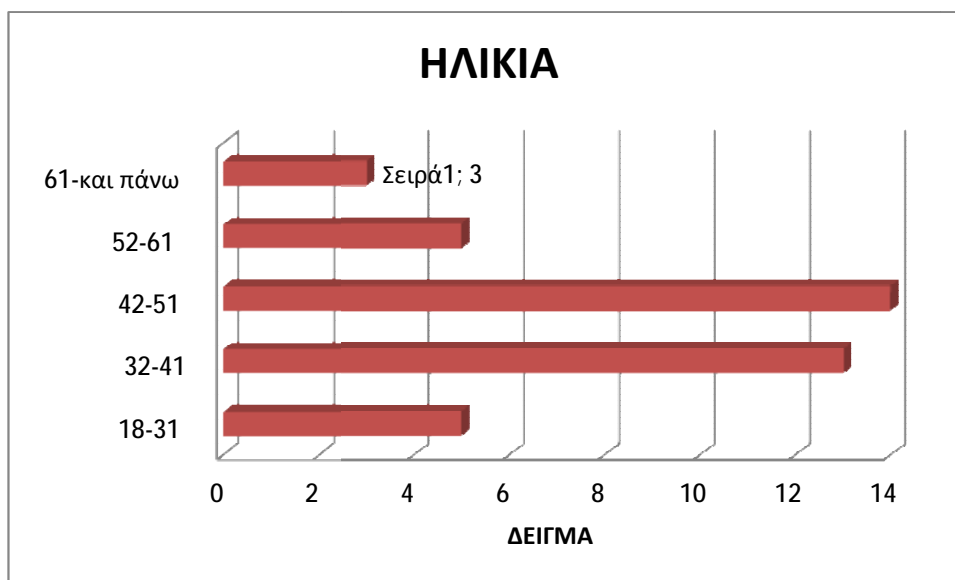
ΑΝΔΡΑΣ	27	67,5%
ΓΥΝΑΙΚΑ	13	32,5%

ΕΡΩΤΗΣΗ 2. Ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε

- 18-31
- 32-41
- 42-51
- 52-61
- 61-και πάνω

18-31	5	12,5%
32-41	13	32,5%
42-51	14	35%
52-61	5	12,5%
61-και πάνω	3	7,5%

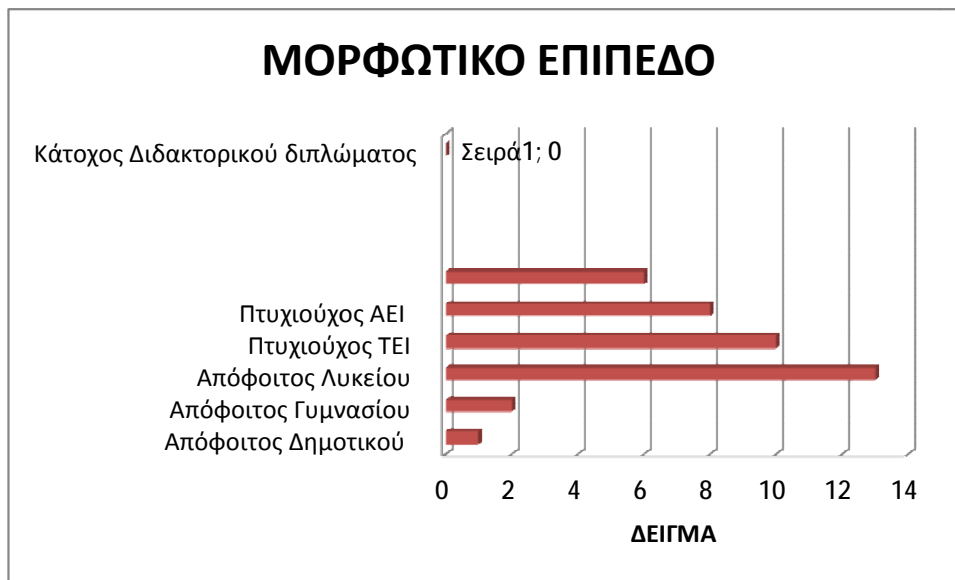

ΕΡΩΤΗΣΗ 3.Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος Δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Λυκείου
- Πτυχιούχος ΤΕΙ
- Πτυχιούχος ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Master)
- Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος

Απόφοιτος Δημοτικού	1	2,5%
Απόφοιτος Γυμνασίου	2	5%
Απόφοιτος Λυκείου	13	32,5%
Πτυχιούχος ΤΕΙ	10	25%
Πτυχιούχος ΑΕΙ	8	20%

Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Master)	6	15%
Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος	0	0%

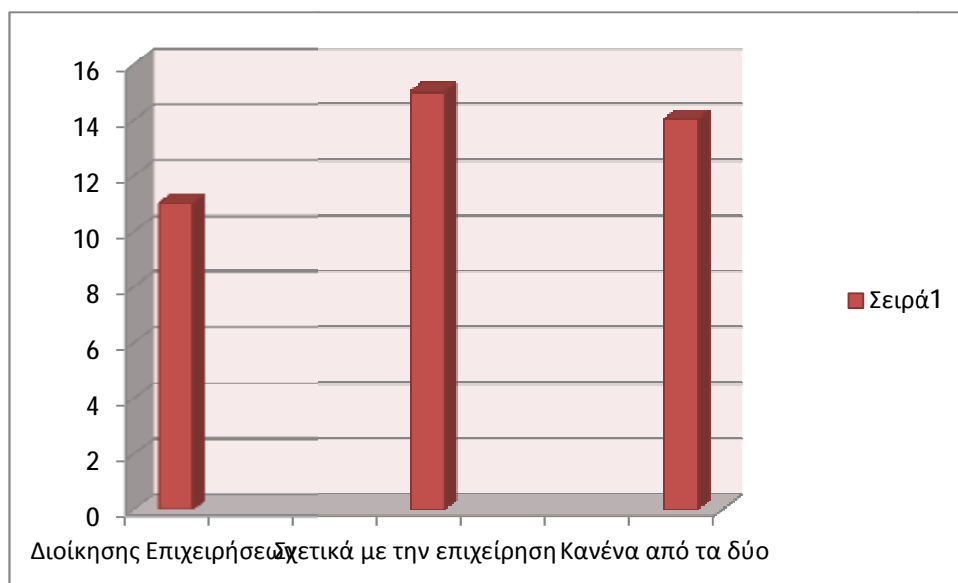

Παρατηρούμε πως το μόνο το 15% των ερωτηθέντων είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος, το 20% είναι πτυχιούχοι ΑΕΙ ενώ το 25% είναι πτυχιούχοι ΤΕΙ.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Έχετε σπουδάσει ή εκπαιδευτεί σε θέματα διοίκησης επιχείρησης/οικονομικά θέματα ή σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο της επιχείρησας?

- Διοίκησης Επιχειρήσεων ή Οικονομικά θέματα
- Θέματα σχετικά με το αντικείμενο της επιχείρησης
- Κανένα από τα δύο

Διοίκησης Επιχειρήσεων ή Οικονομικά θέματα	11	27,5%
Θέματα σχετικά με το αντικείμενο της επιχείρησης	15	37,5%
Κανένα από τα δύο	14	35%

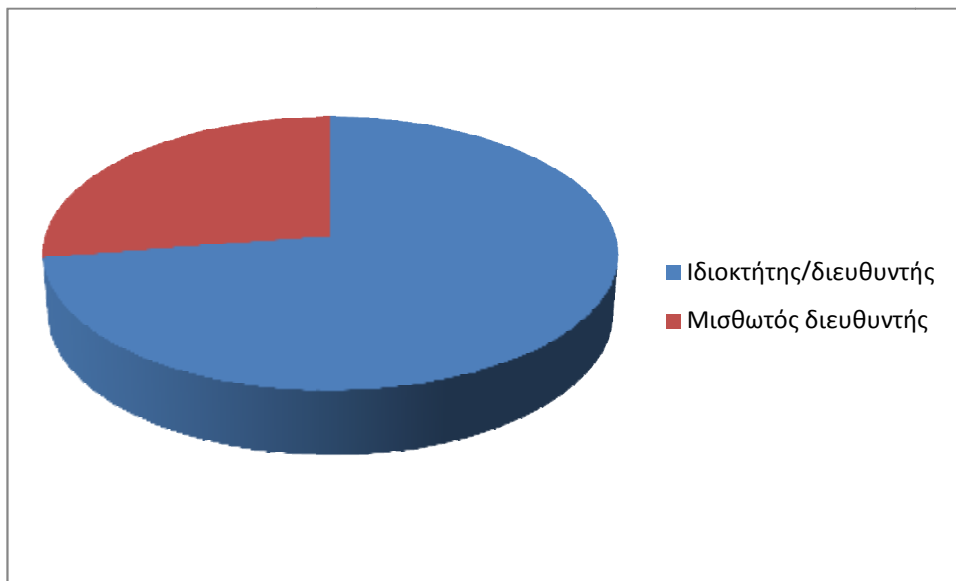

Παρατηρούμε πως σε ποσοστό 27,5% είναι αυτοί που έχουν σπουδάσει κάτι σχετικό με την Διοίκηση Επιχειρήσεων, το 37,5% κάτι σχετικό με το αντικείμενο της επιχείρησης ενώ το 35% απάντησε πως δεν έχει σπουδάσει κάτι από τα δύο.

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Είστε ο ιδιοκτήτης/διευθυντής της επιχείρησης ή μισθωτός διευθυντής της επιχείρησης?

- Ιδιοκτήτης/διευθυντής
- Μισθωτός διευθυντής

Ιδιοκτήτης/διευθυντής	29	72,5%
Μισθωτός διευθυντής	11	27,5%

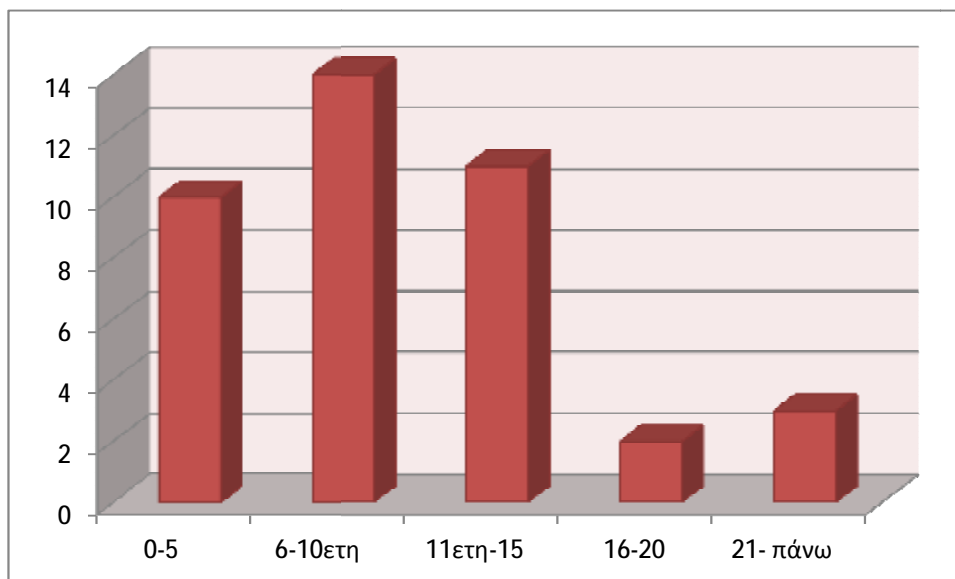

Το 72,5% των ερωτηθέντων είναι ιδιοκτήτες/διευθυντές της επιχείρησης , ενώ το 27,5% είναι μισθωτοί / διευθυντές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6.Χρόνια που εργάζεστε στην επιχείρηση?

- 0-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21- πάνω

0-5	10	25%
6-10ετη	14	35%
11ετη-15	11	27,5%
16-20	2	5%
21- πάνω	3	7,5%

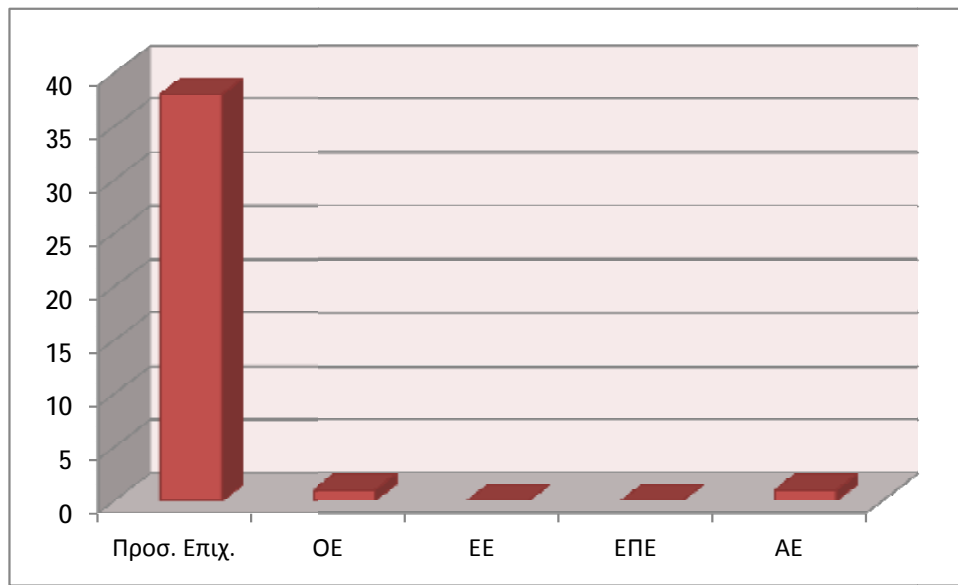
2^η κατηγορία ερωτήσεων Στοιχεία Επιχείρησης

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Νομική Μορφή της εταιρείας σας

- Προσωπική Επιχείρηση
- ΟΕ
- ΕΕ
- ΕΠΕ
- ΑΕ

Προσωπική Επιχείρηση	38	95%
----------------------	----	-----

ΟΕ	1	2,5%
ΕΕ	0	0%
ΕΠΕ	0	0%
ΑΕ	1	2,5%

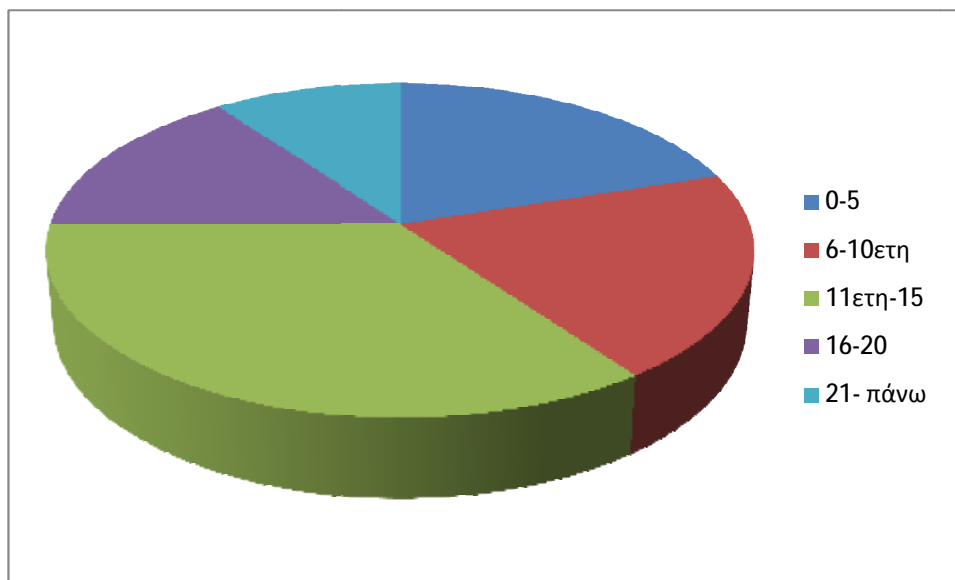
Βλέπουμε πως το 95% των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα έχουν νομική μορφή προσωπικής επιχείρησης, το 2,5% ΑΕ και το 2,5% Ο.Ε

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Χρόνια που δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας

- 0-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21- πάνω

0-5	8	20%
6-10ετη	8	20%

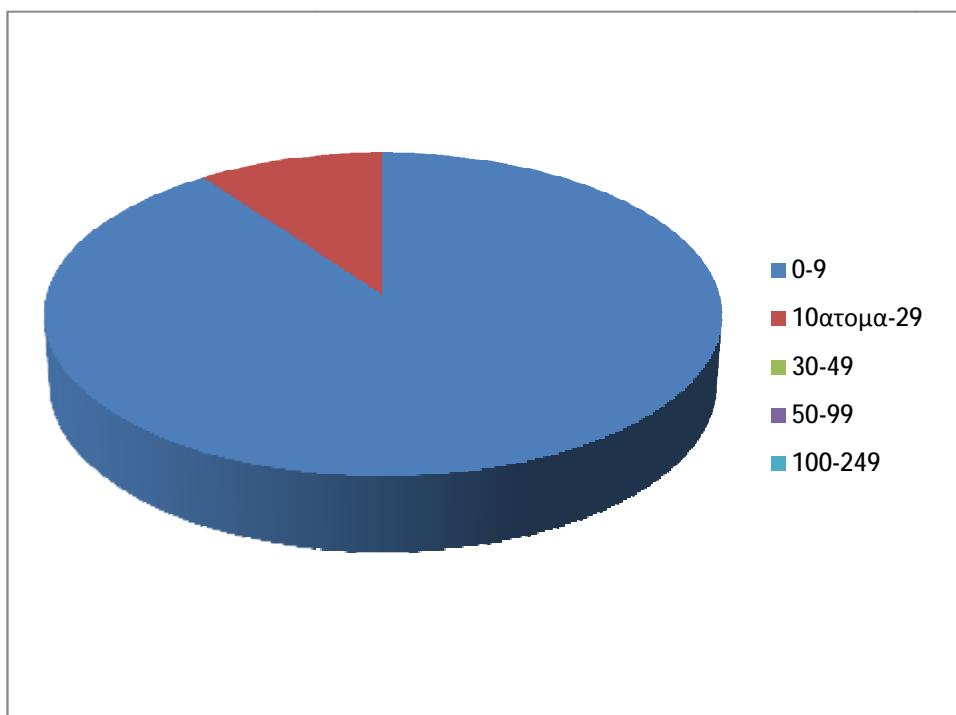
11ετη-15	14	35%
16-20	6	15%
21- πάνω	4	10%

ΕΡΩΤΗΣΗ 3 Προσωπικό που απασχολεί η επιχείρησής σας.

- 0-9
- 10-29
- 30-49
- 50-99
- 100-249

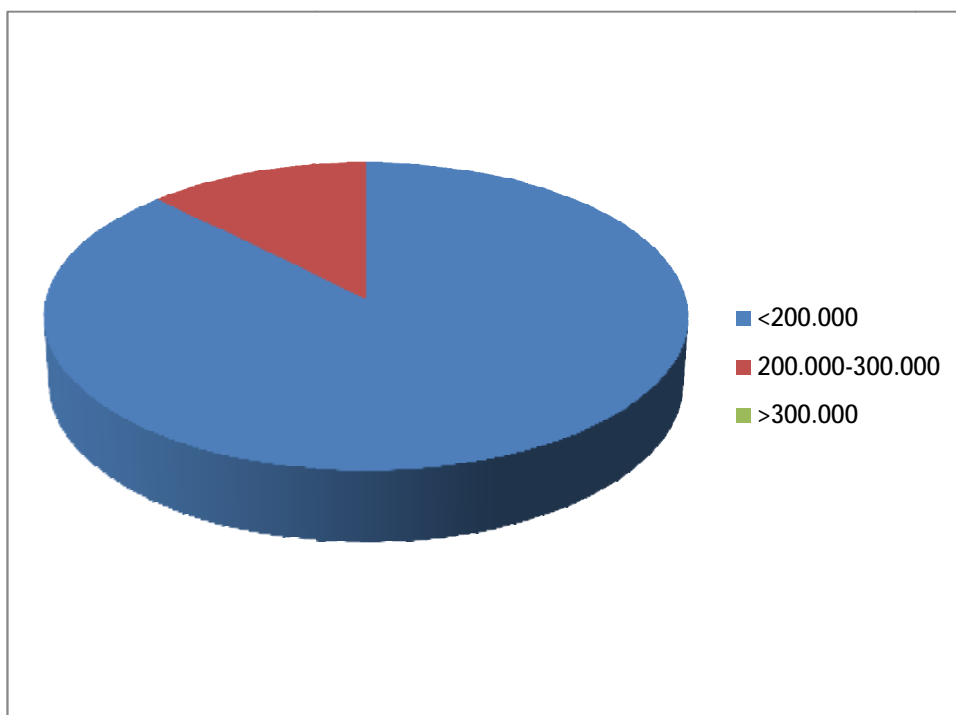
0-9	36	90%
10ατομα-29	4	10%
30-49	0	0%
50-99	0	0%
100-249	0	0%

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Ακαθάριστα έσοδα (τζίρος) της επιχείρησής σας για το προηγούμενο οικονομικό έτος

- Κάτω από 200.000 ευρώ
- 200.000 – 300.000
- 300.000 - και πάνω

<200.000	35	75%
200.000-300.000	5	25%
>300.000	0	0%

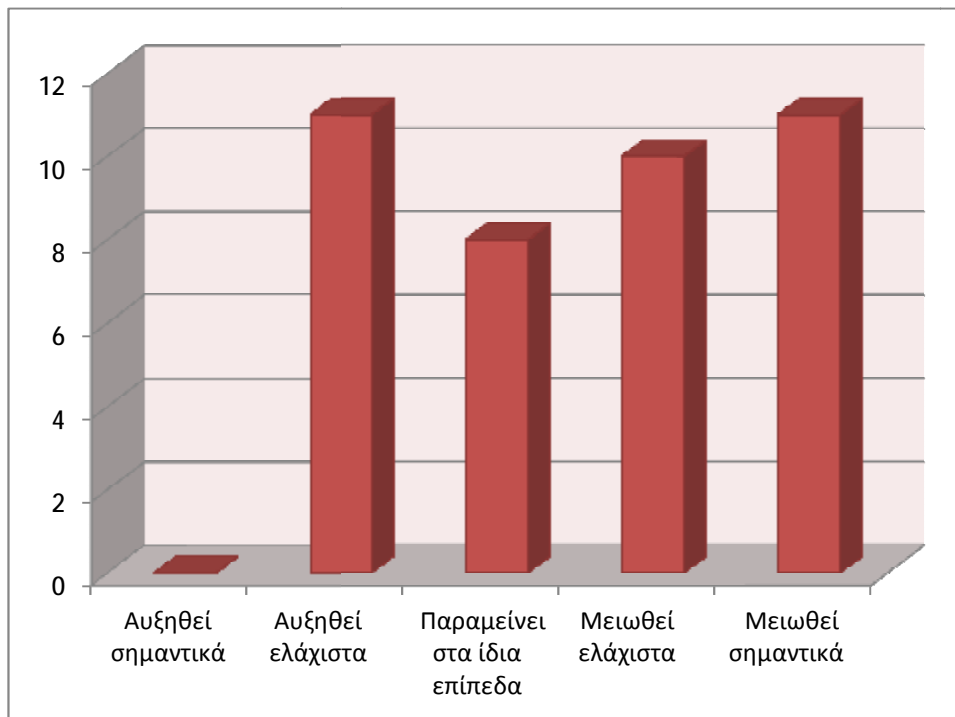

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Η κερδοφορία της επιχείρησης τα τελευταία 5 χρόνια έχει:

- Αυξηθεί σημαντικά
- Αυξηθεί ελάχιστα
- Παραμένει στα ίδια επίπεδα
- Μειωθεί ελάχιστα
- Μειωθεί σημαντικά

Αυξηθεί σημαντικά	0	0%
Αυξηθεί ελάχιστα	11	27,5%
Παραμένει στα ίδια επίπεδα	8	20%

Μειωθεί ελάχιστα	10	25%
Μειωθεί σημαντικά	11	27,5%

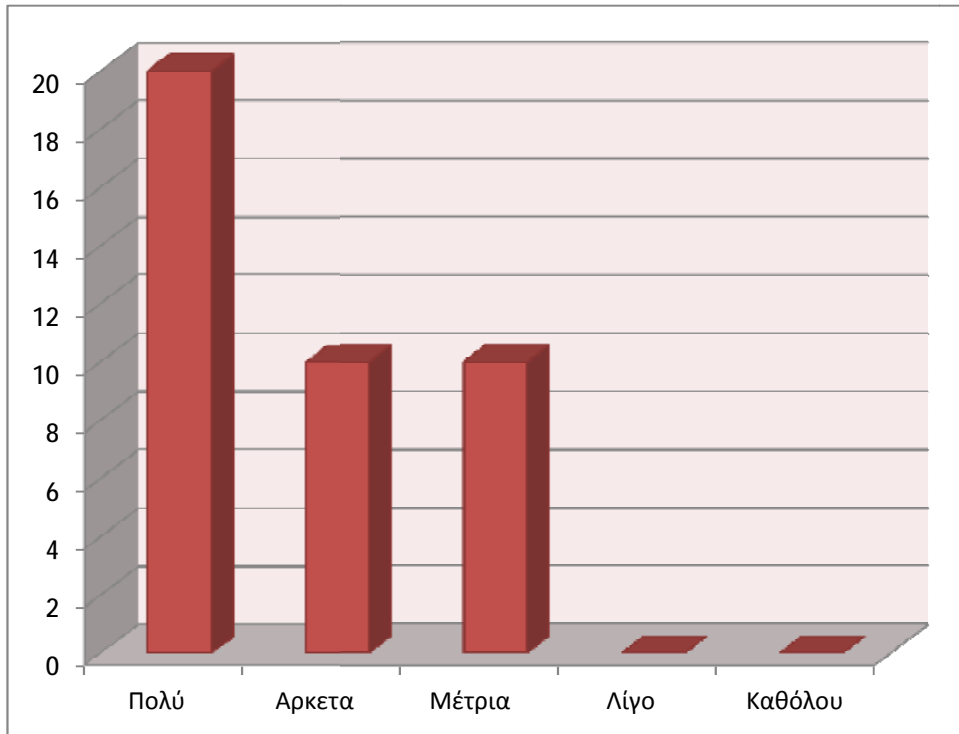

Βλέπουμε πως το 27,5% των επιχειρήσεων απάντησε πως η κερδοφορία τους έχει αυξηθεί ελάχιστα, το 20% πως παραμένει στα ίδια επίπεδα, το 25% πως έχει μειωθεί ελάχιστα, ενώ το 27,5% πως έχει μειωθεί σημαντικά.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6. Σε τι βαθμό έχει επηρεάσει την πορεία του ξενοδοχείου σας η οικονομική κρίση;

- Πολύ
- Αρκετά
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

Πολύ	20	50%
Αρκετά	10	25%
Μέτρια	10	25%
Λίγο	0	0%
Καθόλου	0	0%

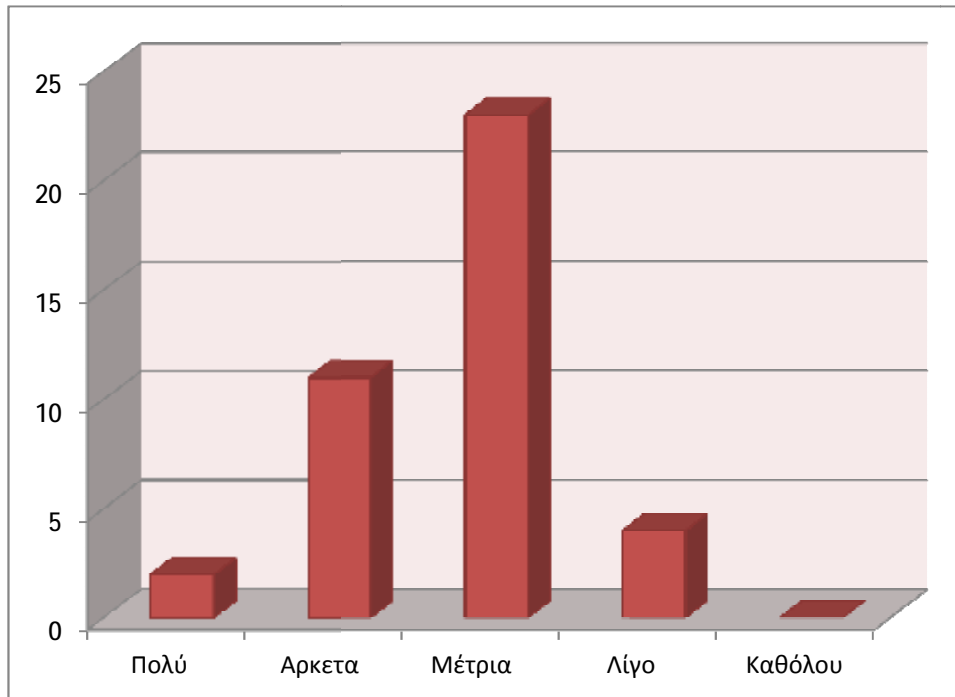

Όπως βλέπουμε από τις απαντήσεις το 50% των επιχειρήσεων μας δήλωσε ότι έχει επηρεαστεί πολύ η πορεία του ξενοδοχείου τους από την οικονομική κρίση, το 25% δήλωσε ότι έχει επηρεαστεί αρκετά και το υπόλοιπο 25% δήλωσε ότι έχει επηρεαστεί σε μέτριο βαθμό.

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Πόσο ικανοποιημένοι είστε από την κερδοφορία της επιχείρησής σας σε σχέση με τους ανταγωνιστές σας

- Πολύ
- Αρκετά
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

Πολύ	2	5%
Αρκετά	11	27,5%
Μέτρια	23	23%
Λίγο	4	10%
Καθόλου	0	0%

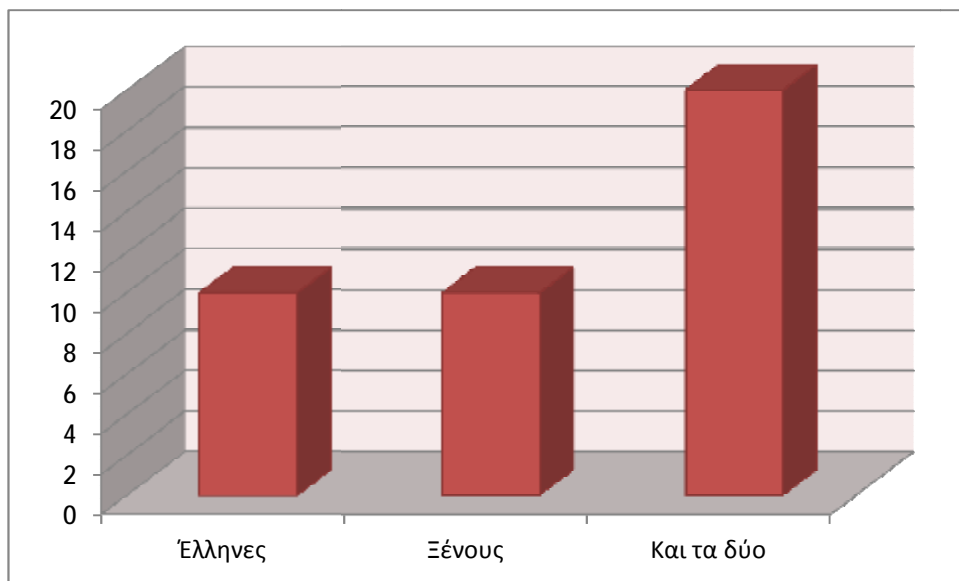

Το 5% των ερωτηθέντων απάντησε πως είναι πολύ ικανοποιημένοι από την κερδοφορία τους σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους, το 27,5% απάντησε πως είναι αρκετά ικανοποιημένοι, το 23% απάντησε μέτρια ενώ το 10% απάντησε πως είναι λίγο ικανοποιημένοι

ΕΡΩΤΗΣΗ 8. Έχετε παρατηρήσει μείωση των κρατήσεων από Έλληνες ή από ξένους τουρίστες;

- Έλληνες
- Ξένους
- Και τα δύο

Έλληνες	10	25%
Ξένους	10	25%
Και τα δύο	20	50%

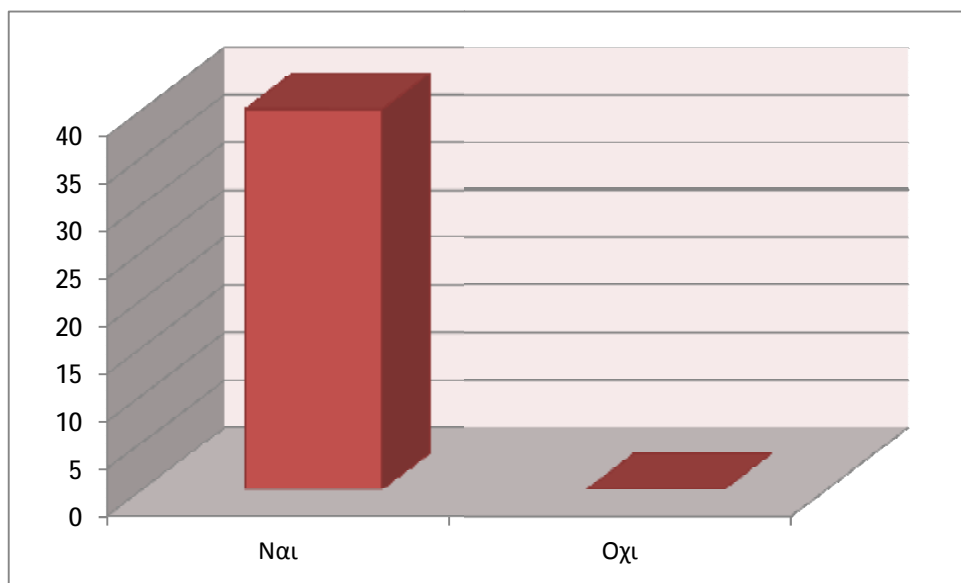
Το 25% των επιχειρήσεων μας δήλωσε ότι έχει παρατηρήσει πιο πολύ μείωση κρατήσεων από τους Έλληνες τουρίστες, το 25% από ξένους τουρίστες, ενώ το 50% μας δήλωσε ότι έχει παρατηρήσει μείωση και από ξένους τουρίστες αλλά και από Έλληνες.

ΕΡΩΤΗΣΗ 9. Προβήκατε σε μείωση τιμών και σε άλλου είδους προσφορές προκειμένου να διατηρήσετε την πελατεία σας;

A. ΝΑΙ

B. ΟΧΙ

Ναι	40	100%
Όχι	0	0%

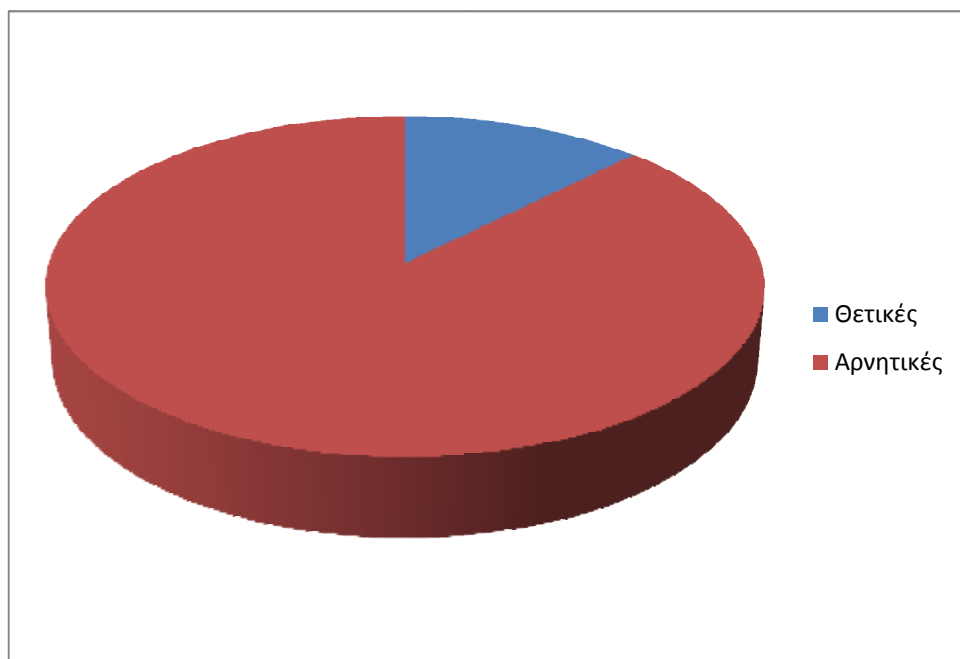
Το 100% των συμμετεχόντων στην έρευνα επιχειρήσεων μας δήλωσε ότι προκειμένου να ανταπεξέλθει στην οικονομική κρίση έχει προβεί σε μείωση τιμών και σε άλλους είδους προσφορές προς τους πιθανούς πελάτες του.

ΕΡΩΤΗΣΗ 10. Οι προβλέψεις σας σχετικά με την πορεία του κλάδου των ξενοδοχείων και γενικά για τον τουρισμό εν μέσω οικονομικής κρίσης είναι θετικές ή αρνητικές;

A. ΘΕΤΙΚΕΣ

B. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

Θετικές	5	12,5%
Αρνητικές	35	87,5%

Το 87,5% των επιχειρήσεων κάνει αρνητικές προβλέψεις και θεωρεί δυσοίωνα το μέλλον της επιχείρησής τους λόγω της οικονομικής κρίσης, ενώ το 12,5% σκέφτεται θετικά το μέλλον της επιχείρησής τους ελπίζοντας ότι τα πράγματα θα βελτιωθούν.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Στην παρούσα έρευνα εστιάσαμε στον τομέα του τουρισμού ο οποίος είναι πολύ σημαντικός και κυρίαρχος τομέας για την οικονομική ευημερία της χώρας.

Οι απαντήσεις που λάβαμε από αυτές τις 40 επιχειρήσεις που μελετήσαμε συγκλίνουν στο ότι η οικονομική κρίση έχει βαθιά επηρεάσει την πορεία τους. Η πλειοψηφία μας απάντησε ότι δεν είναι απολύτως αλλά είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την πορεία της κερδοφορίας τους και συγκεκριμένα σε σχέση με τους ανταγωνιστές τους. Το 50% των ερωτηθέντων μας απάντησε πως έχει παρατηρήσει μείωση της ζήτησης των υπηρεσιών τους τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους τουρίστες.

Εντυπωσιακό είναι το γεγονός πως σε σχετική ερώτηση το 100% των ερωτηθέντων παραδέχτηκε πως προέβησαν σε μείωση των τιμών τους, ενώ δυσοίωνες είναι οι προβλέψεις τους σχετικά με την μελλοντική οικονομική πορεία της επιχείρησής τους.

ΒΈΡΕΥΝΑ

ΑΠΕΥΘΥΝΟΜΕΝΗ ΣΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΣΕ ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Στην συνέχεια εκτός από την προηγούμενη έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε μικρομεσαίες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις και με στόχο την καλύτερη εικόνα της επίδρασης της οικονομικής κρίσης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις επιλέξαμε να φτιάξουμε και να μοιράσουμε άλλο ένα σχετικό ερωτηματολόγιο σε υπαλλήλους του εμπορικού επιμελητηρίου και σε εμπορικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Στόχος της έρευνας αυτής ήταν η συλλογή στοιχείων σχετικά με τις μέχρι τώρα συνέπειες της οικονομικής κρίσης έτσι όπως αυτές αντιμετωπίζονται από το εμπορικό επιμελητήριο και τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά.

Οι Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις που αποτελούν στυλοβάτη της ελληνικής οικονομίας, πλήττονται όλο και περισσότερο από την τρέχουσα οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση, καθώς συρρικνώνεται η ζήτηση, περιορίζονται οι επενδύσεις και μειώνεται η ρευστότητα.

Το εμπορικό επιμελητήριο μέσω του Εθνικού Σχέδιο Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων αναδεικνύει την αλλαγή νοοτροπίας πάνω σε τρεις βασικούς άξονες δράσης: την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και τη στήριξη της ρευστότητας των ΜμΕ.

Μέσω του προγράμματος του επιμελητηρίου ενισχύονται επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της Μεταποίησης, του Τουρισμού, του Εμπορίου και των Υπηρεσιών για την υλοποίηση επενδύσεων που αφορούν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας.

Το δείγμα που επιλέχθηκε και στο οποίο διανεμήθηκε το ερωτηματολόγιο ήταν 5 υπάλληλοι του επιμελητηρίου και 25 μικρομεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα των τροφίμων, των ενδυμάτων, των υποδημάτων, οικιακής χρήσης, καλλυντικών, τεχνολογιών κλπ.

Όσον αφορά τους υπαλλήλους του εμπορικού επιμελητηρίου υπήρξε απευθείας επαφή μαζί τους σε μορφή ανεπίσημης συνέντευξης για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Στα εμπορικά καταστήματα το ερωτηματολόγιο στάλθηκε ηλεκτρονικά όπως επίσης και οι απαντήσεις που λάβαμε.

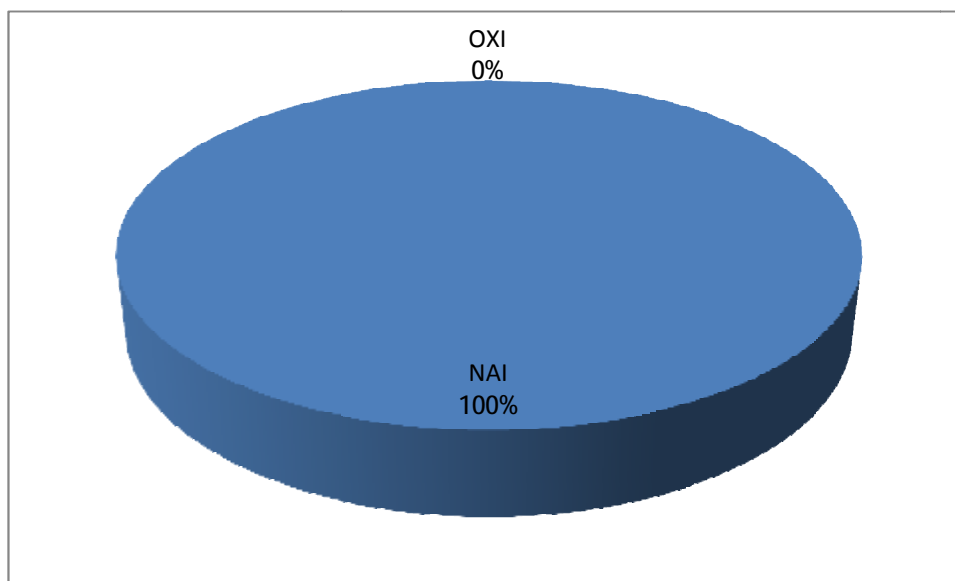
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ;

A.ΝΑΙ, ΑΡΝΗΤΙΚΑ

B.ΟΧΙ, ΚΑΘΟΛΟΥ

ΝΑΙ	30
ΟΧΙ	0

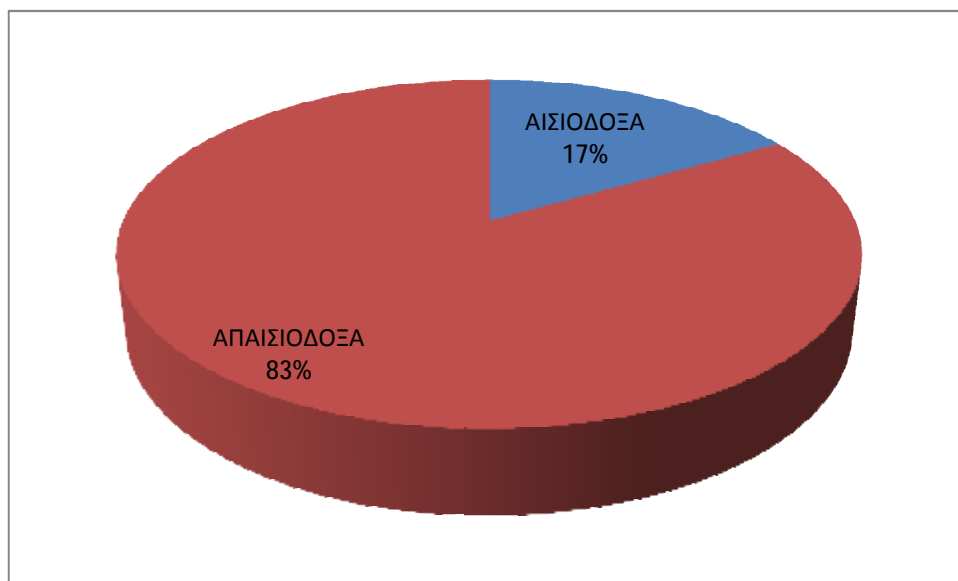
Στην ερώτηση αυτή το 100% των ερωτηθέντων θεωρούν πως ο εμπορικός κλάδος έχει πληγεί αρνητικά από την οικονομική κρίση.

2. ΒΛΕΠΕΤΕ ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ Ή ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΑ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ;

Α. ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ

Β. ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΑ

ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ	5
ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΑ	25

Το 83% των ερωτηθέντων αντιμετωπίζει με απαισιοδοξία την πορεία της οικονομικής κρίσης θεωρώντας πως η πορεία των μικρομεσαίων εμπορικών επιχειρήσεων φαντάζει δυσοίωνη με περαιτέρω μείωση των πωλήσεών τους ενώ το 17% θεωρεί πως η οικονομική κατάσταση μεσοπρόθεσμα θα βελτιωθεί και θα οδηγήσει σε αύξηση των πωλήσεων.

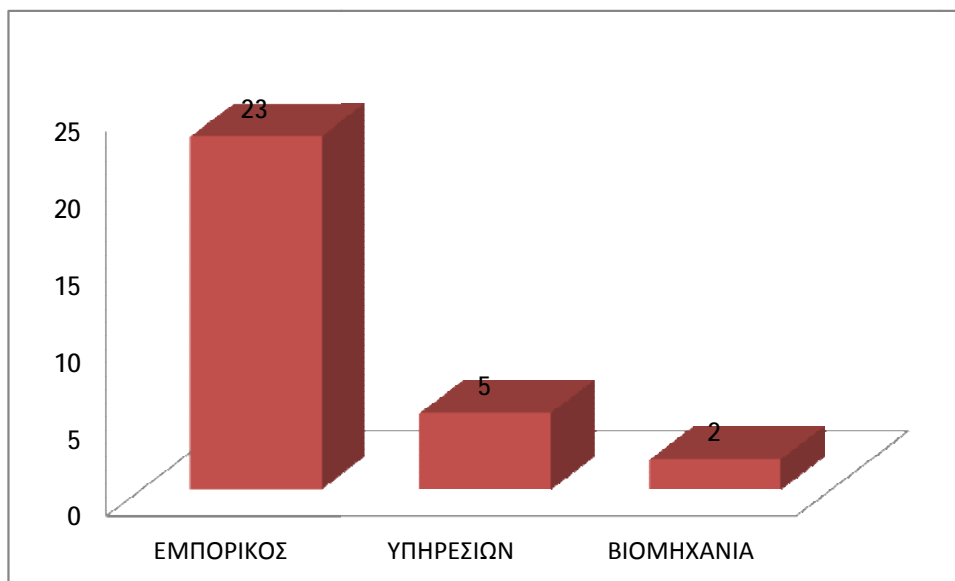
3. ΠΟΙΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΠΩΣ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ;

Α. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ

Β. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Γ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ	23
ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	5
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ	2

Σε ποσοστό 77% οι ερωτηθέντες θεωρούν πως ο κλάδος που έχει επηρεαστεί πιο πολύ από την οικονομική κρίση είναι ο εμπορικός, μόνο το 7% θεωρούν πως ο κλάδος της βιομηχανίας έχει διαφορές συγκριτικά με πρωτύτερα λόγω της οικονομικής κρίσης, ενώ το 16% απάντησαν πως ο κλάδος των υπηρεσιών έχει πληγεί.

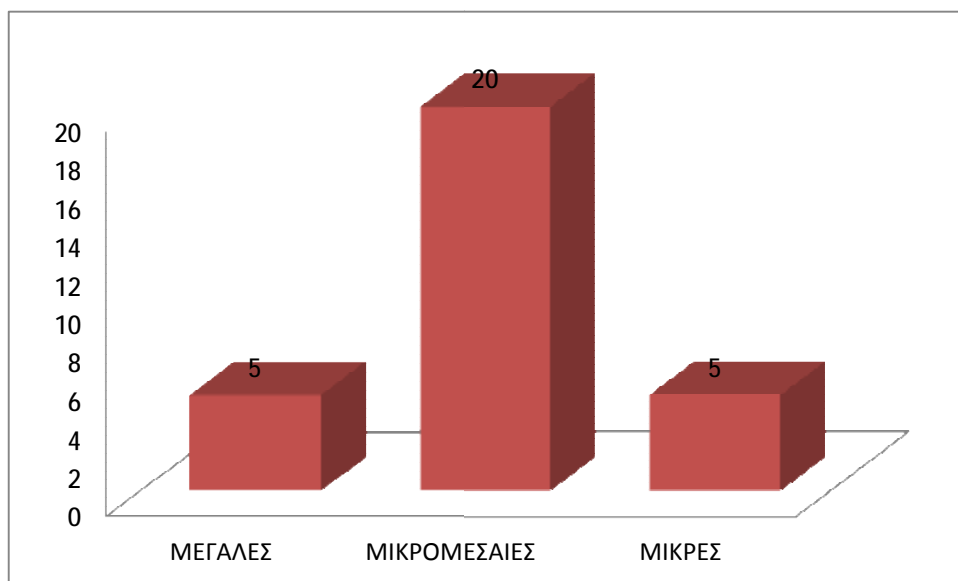
4. ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΠΟΙΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ;

Α. ΜΕΓΑΛΕΣ

Β. ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ

Γ. ΜΙΚΡΕΣ

ΜΕΓΑΛΕΣ	5
ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ	20
ΜΙΚΡΕΣ	5

Στην ερώτηση αυτή η βάση των απαντήσεων που λάβαμε βλέπουμε πως οι ερωτηθέντες θεωρούν πως το 67% των επιχειρήσεων που επλήγησαν από την οικονομική κρίση ανήκουν στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, 16,5% των επιχειρήσεων ανήκουν στις μικρές επιχειρήσεις και το 16,5% των επιχειρήσεων ανήκουν στις μεσαίες επιχειρήσεις.

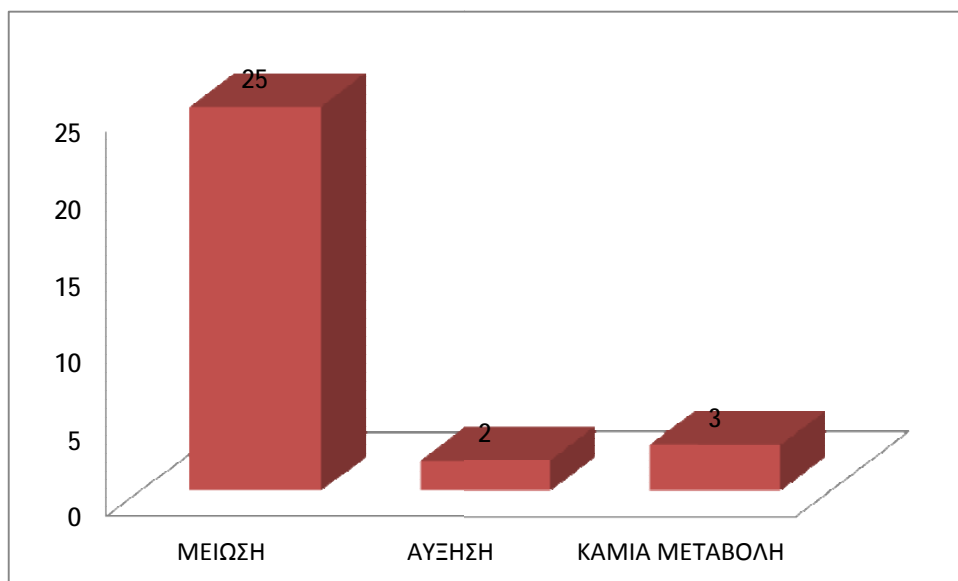
5. ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ;

Α. ΜΕΙΩΣΗ

Β. ΑΥΞΗΣΗ

Γ. ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

ΜΕΙΩΣΗ	25
ΑΥΞΗΣΗ	2
ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	3

Το 83% των ερωτηθέντων αναμένουν αν υπάρξει μείωση των κερδών των επιχειρήσεων εντός του επόμενου δωδεκαμήνου, το 10% θεωρεί πως τα κέρδη δεν θα μεταβληθούν, ενώ το 7% ως συγκρατημένα αισιόδοξοι αναμένουν αύξηση των κερδών.

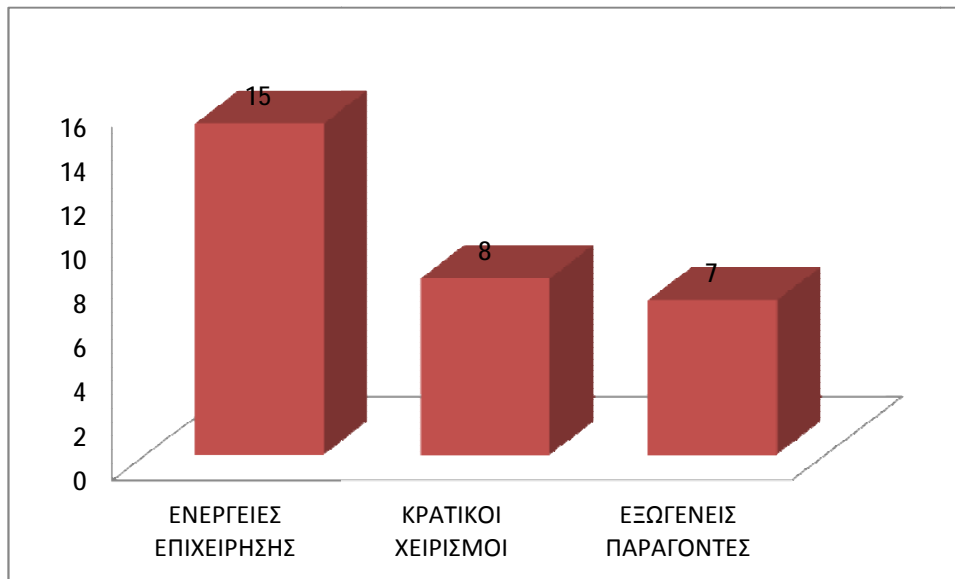
6. ΠΟΙΟΝ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΩΣ ΤΟΝ ΣΗΜΑΤΝΙΚΟΤΕΡΟ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΘΑ ΕΞΑΡΤΗΘΟΥΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΟ ΛΟΓΟ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ;

Α. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

Β. ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ

Γ. ΤΥΧΑΙΟΙ ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ	15
ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ	8
ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	7

Το 50% των ερωτηθέντων θεωρεί πως ο σημαντικότερος παράγοντας από τον οποίο θα εξαρτηθούν κατά κύριο λόγο οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην πορεία της μικρομεσαίας επιχείρησης είναι οι ενέργειες και οι κινήσεις που θα γίνουν από την ίδια την επιχείρηση, το 27% θεωρεί πως σημαντικός παράγων είναι ο τρόπος που θα χειριστεί την οικονομική κρίση η κυβέρνηση, ενώ το 23% θεωρεί πως εξωγενείς παράγοντες, όπως ο ανταγωνισμός και οι διεθνείς συγκυρίες μπορούν να επηρεάσουν τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης.

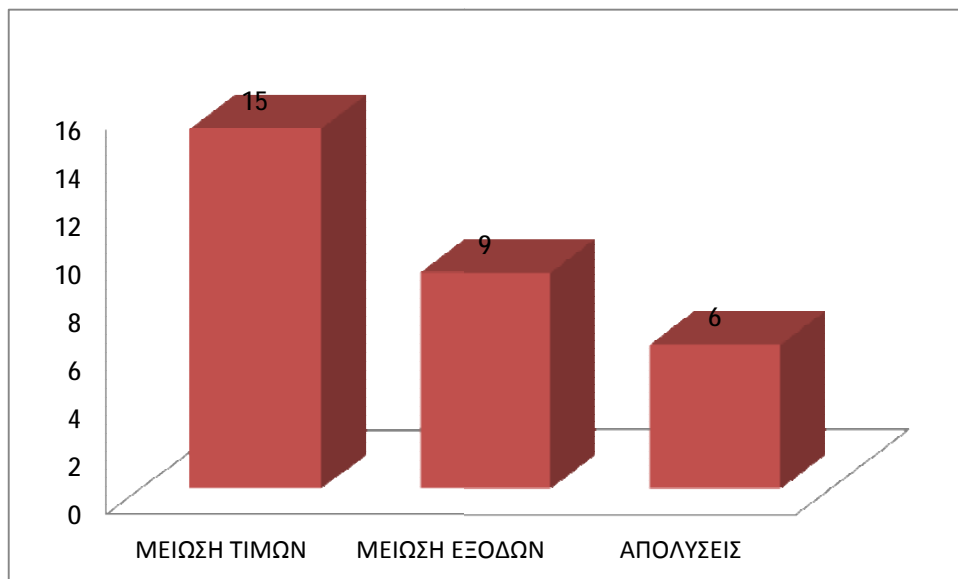
7. ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΠΡΟΒΑΙΝΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΙΩΣΟΥΝ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΤΟΥΣ;

Α. ΜΕΙΩΣΗ ΤΙΜΩΝ

Β. ΜΕΙΩΣΗ ΕΞΟΔΩΝ

Γ. ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

ΜΕΙΩΣΗ ΤΙΜΩΝ	15
ΜΕΙΩΣΗ ΕΞΟΔΩΝ	9
ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ	6

Το 50% των ερωτηθέντων απάντησαν πως οι επιχειρήσεις έχουν προβεί σε μείωση των τιμών των προϊόντων τους προκειμένου να προσελκύσουν πελάτες και να αυξήσουν όσο μπορούν τις πωλήσεις τους, το 30% δήλωσε πως έχουν προβεί σε μείωση των εξόδων τους ενώ το 20% απάντησε πως οι επιχειρήσεις έχουν οδηγηθεί μέσω απολύσεων σε μείωση προσωπικού με στόχο να μειώσουν τουλάχιστον τα έξοδα των αμοιβών προσωπικού.

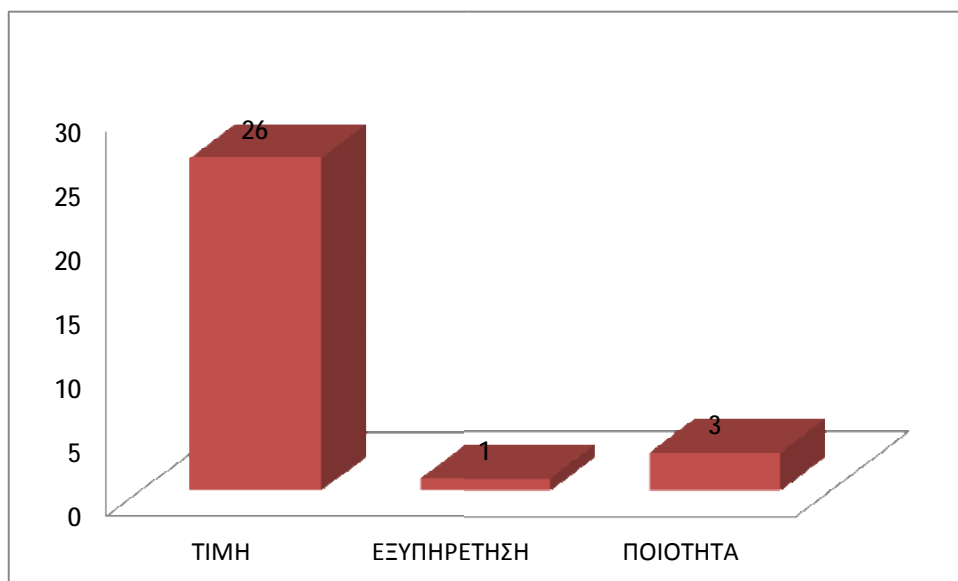
8. ΕΝ ΜΕΣΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ;

Α. ΤΙΜΗ

Β. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ

Γ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ

ΤΙΜΗ	26
ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ	1
ΠΟΙΟΤΗΤΑ	3

Το 87% συμφωνεί πως λόγω της δυσμενούς οικονομικής κατάστασης των αγοραστών το πρώτο πράγμα που θα κοιτάζουν πριν προβούν σε κάποια αγορά είναι η τιμή του προϊόντος, το 10% θεωρεί πως είναι η ποιότητα, ενώ το 3% θεωρεί πως είναι η εξυπηρέτηση.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ Β' ΕΡΕΥΝΑΣ

Μέσα από την δεύτερη έρευνα που πραγματοποιήσαμε βλέπουμε πως τόσο οι εκπρόσωποι του εμπορικού επιμελητηρίου όσο και των διαφόρων εμπορικών καταστημάτων που τυχαία επιλέχθηκαν συμφωνούν πως η κρίση έχει βαθιά επηρεάσει τον εμπορικό κόσμο και συμφωνούν ότι ο εμπορικός κλάδος έχει επηρεαστεί περισσότερο από οποιονδήποτε άλλο κλάδο.

Επίσης το 67% των ερωτηθέντων δήλωσαν πως οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι αυτές που έχουν πληγεί περισσότερο. Επίσης μας απάντησαν πως για να αντιμετωπίσουν την οικονομική κρίση και να μειώσουν τα έξοδα τους θα αναγκαστούν να προβούν σε μείωση προσωπικού μέσω απολύσεων και επίσης πως οι περισσότεροι πελάτες επιλέγουν το προϊόν που θα αγοράσουν με βάση την τιμή του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία ασχοληθήκαμε με την οικονομική κρίση και τις επιπτώσεις που αυτή έχει πάνω στην λειτουργία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) αποτελούν τη βάση της οικονομίας καθώς είναι η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων της χώρας αυτής. Μπορεί να είναι πρωτογενείς, δευτερογενείς ή τριτογενείς επιχειρήσεις, ατομικές, εταιρικές ή προσωπικές. Ο επιχειρηματίας μιας μικρομεσαίας επιχείρησης γνωρίζει τώρα πια την ευρύτερη πολιτικοοικονομική κατάσταση και την πορεία της οικονομικής κρίσης τα τελευταία και έτσι πρέπει να ανασυνταχθεί και να βρει τρόπους να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση.

Οι επιχειρήσεις θα πρέπει στην πορεία της οικονομικής κρίσης να βελτιστοποιήσουν τις εσωτερικές τους επιχειρηματικές διαδικασίες, ώστε να μπορούν πιο ευέλικτα να προσαρμοστούν στις αλλαγές της ελληνικής αγοράς. Θα πρέπει να μπορούν να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες που θα προκύψουν από μια τυχόν έξοδο ανταγωνιστών από την αγορά και έτσι να ενδυναμώσουν την ήδη κατέχουσα θέση τους στην αγορά.

Αυτή βέβαια είναι και η μεγαλύτερη πρόκλησή που πρέπει να αντιμετωπίσουν: να καταφέρουν να διατηρήσουν την θέση τους στην αγορά. Αυτό βέβαια σημαίνει εξασφάλιση των πωλήσεων, μείωση του λειτουργικού τους κόστους, διατήρηση των υπάρχοντων πελατών και απόκτηση νέων πελατών.

Επίσης σημαντικές παραμέτρους αποτελούν η εξασφάλιση της χρηματοδότησης της επιχείρησης και η προσαρμογή των οργανωτικών δομών της στις απαιτήσεις της οικονομικής κρίσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

- ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ ΚΑΙ ΠΙΤΕΛΗΣ, ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ, ΤΥΠΩΘΗΤΩ, ΑΘΗΝΑ
- ΓΕΩΡΓΑΝΤΑ ΖΩΗ, (2003), ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΕΣ, , ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΙΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ
- ΔΕΡΒΙΤΙΣΩΤΗΣ Ν.ΚΩΣΤΑΣ, ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, 2007, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΑΕ, ΑΘΗΝΑ
- ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΣ,Π. (2008) ‘ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ’, ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ
- ΛΕΚΚΟΣ, Η., ΒΛΑΧΟΥ, Π., ΣΤΑΓΓΕΛ, Ε. ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΣ Κ., (2013), «ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΛΑΔΙΚΩΝ ΕΠΙΔΟ- ΣΕΩΝ ΜΕ ΑΞΟΝΑ ΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ», ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΑΓΟΡΕΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, ΑΘΗΝΑ, ΙΟΥΛΙΟΣ.
- ΛΥΜΠΕΡΑΚΗ, Α., (1998) , ΔΙΚΤΥΩΣΗ, ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ,
- ΜΠΟΥΡΛΕΤΙΔΗΣ Κ., ΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΣΠ. ‘ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΛΟΓΗ’, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΟ ΧΡΗΜΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2006
- ΡΕΓΚΟΥΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΚΡΙΣΗ, 2010, ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΑΜΟΥΛΗ

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

www.hrima.gr/article.asp?view=358&ref=343

www.tovima.gr/files/1/2013/07/22/LSE.pdf

www.imegsevee.gr > Δελτία Τύπου ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

www.imegsevee.gr/.../article/.../xrimatodotisi_mirkwn_epixeirisewn

www.agora.mfa.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode

www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201407.pdf

<http://www.naftemporiki.gr/story/735281/mikromesaies-epixeiriseis-epita-megala-problimata>

<http://www.e-dromos.gr/eranismata-241/>

www.grhotels.gr

http://grsa.prd.uth.gr/conf2013/52_karoulia_etal_ersagr13.pdf

www.naftemproiki.gr

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Α΄

1η Κατηγορία Ερωτήσεων: ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

ΕΡΩΤΗΣΗ 2. Ηλικιακή ομάδα στην οποία ανήκετε

- 18-31
- 32-41
- 42-51
- 52-61
- 61-και πάνω

ΕΡΩΤΗΣΗ 3. Μορφωτικό Επίπεδο

- Απόφοιτος Δημοτικού
- Απόφοιτος Γυμνασίου
- Απόφοιτος Λυκείου
- Πτυχιούχος ΤΕΙ
- Πτυχιούχος ΑΕΙ
- Κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος ειδίκευσης (Master)
- Κάτοχος Διδακτορικού διπλώματος

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Έχετε σπουδάσει ή εκπαιδευτεί σε θέματα διοίκησης επιχείρησης/οικονομικά θέματα ή σε θέματα σχετικά με το αντικείμενο της επιχείρησής σας?

- Διοίκησης Επιχειρήσεων ή Οικονομικά θέματα
- Θέματα σχετικά με το αντικείμενο της επιχείρησης
- Κανένα από τα δύο

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Είστε ο ιδιοκτήτης/διευθυντής της επιχείρησης ή μισθωτός διευθυντής της επιχείρησης?

- Ιδιοκτήτης/διευθυντής
- Μισθωτός διευθυντής

ΕΡΩΤΗΣΗ 6. Χρόνια που εργάζεστε στην επιχείρηση?

- 0-5
- 6-10
- 11-15
- 16-20
- 21- πάνω

2^η κατηγορία ερωτήσεων Στοιχεία Επιχείρησης

ΕΡΩΤΗΣΗ 1. Νομική Μορφή της εταιρείας σας

- Προσωπική Επιχείρηση
- ΟΕ
- ΕΕ
- ΕΠΕ
- ΑΕ

ΕΡΩΤΗΣΗ 2: Χρόνια που δραστηριοποιείται η επιχείρησή σας

- 0-5
- 6-10

- 11-15
- 16-20
- 21- πάνω

ΕΡΩΤΗΣΗ 3 Προσωπικό που απασχολεί η επιχείρησής σας.

- 0-9
- 10-29
- 30-49
- 50-99
- 100-249

ΕΡΩΤΗΣΗ 4. Ακαθάριστα έσοδα (τζίρος) της επιχείρησής σας για το προηγούμενο οικονομικό έτος

- Κάτω από 200.000 ευρώ
- 200.000 – 300.000
- 300.000 - και πάνω

ΕΡΩΤΗΣΗ 5. Η κερδοφορία της επιχείρησής τα τελευταία 5 χρόνια έχει:

- Αυξηθεί σημαντικά
- Αυξηθεί ελάχιστα
- Παραμένει στα ίδια επίπεδα
- Μειωθεί ελάχιστα
- Μειωθεί σημαντικά

ΕΡΩΤΗΣΗ 6. Σε τι βαθμό έχει επηρεάσει την πορεία του ξενοδοχείου σας η οικονομική κρίση;

- Πολύ
- Αρκετά
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

ΕΡΩΤΗΣΗ 7: Πόσο ικανοποιημένοι είστε από την κερδοφορία της επιχείρησής σας σε σχέση με τους ανταγωνιστές σας;

- Πολύ
- Αρκετά
- Μέτρια
- Λίγο
- Καθόλου

ΕΡΩΤΗΣΗ 8. Έχετε παρατηρήσει μείωση των κρατήσεων από Έλληνες ή από ξένους τουρίστες;

- Έλληνες
- Ξένους
- Και τα δύο

ΕΡΩΤΗΣΗ 9. Προβήκατε σε μείωση τιμών και σε άλλου είδους προσφορές προκειμένου να διατηρήσετε την πελατεία σας;

A. ΝΑΙ

B.OXI

ΕΡΩΤΗΣΗ 10. Οι προβλέψεις σας σχετικά με την πορεία του κλάδου των ξενοδοχείων και γενικά για τον τουρισμό εν μέσω οικονομικής κρίσης είναι θετικές ή αρνητικές;

A. ΘΕΤΙΚΕΣ

B. ΑΡΝΗΤΙΚΕΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ Β΄

1. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ Ο ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ;

A. ΝΑΙ, ΑΡΝΗΤΙΚΑ

B. ΟΧΙ, ΚΑΘΟΛΟΥ

2. ΒΛΕΠΕΤΕ ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ Ή ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΑ ΤΗΣ ΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ;

A. ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ

B. ΑΠΑΙΣΙΟΔΟΞΑ

3. ΠΟΙΟΣ ΚΛΑΔΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΠΩΣ ΕΧΕΙ ΠΛΗΓΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ;

A. ΕΜΠΟΡΙΚΟΣ

B. ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Γ. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

4. ΑΠΟ ΑΠΟΨΗ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ ΠΟΙΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΤΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ;

A. ΜΕΓΑΛΕΣ

B. ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ

Γ. ΜΙΚΡΕΣ

5. ΠΟΙΕΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ 12ΜΗΝΟ;

A. ΜΕΙΩΣΗ

B. ΑΥΞΗΣΗ

Γ. ΚΑΜΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ

6. ΠΟΙΟΝ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΩΣ ΤΟΝ ΣΗΜΑΤΝΙΚΟΤΕΡΟ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΟΠΟΙΟ ΘΑ ΕΞΑΡΤΗΘΟΥΝ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΟ ΛΟΓΟ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΙΣ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ;

A. ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ

B. ΚΡΑΤΙΚΟΙ ΧΕΙΡΙΣΜΟΙ

Γ. ΤΥΧΑΙΟΙ ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ

7. ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ ΠΡΟΒΑΙΝΟΥΝ ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΥ ΝΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΝΑ ΜΕΙΩΣΟΥΝ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΤΟΥΣ;

A. ΜΕΙΩΣΗ ΤΙΜΩΝ

B. ΜΕΙΩΣΗ ΕΞΟΔΩΝ

Γ. ΑΠΟΛΥΣΕΙΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

8. ΕΝ ΜΕΣΩ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΠΟΙΑ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΤΕΡΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΤΩΝ ΠΡΟΙΟΝΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΛΑΤΕΣ;

A. ΤΙΜΗ

B. ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ

Γ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ